Michaelis Julius

Poëtae

1894.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

HADADI

B. WESSELÉNYI MIKLÓS,

CS. KIR. KAMARÁS-ÚR,

KÖZÉP-SZOLNOK VÁRM. FŐ-ISPÁNJA.

— — — praeter laudem nullius avarus.

HORAT.

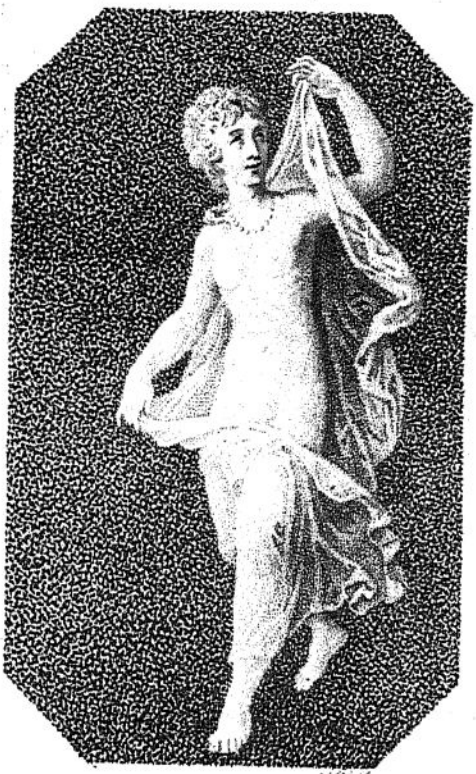
Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

KAZINCZYNAK

FORDÍTOTT

EGYVELEG ÍRÁSAI.

ELSŐ KÖTET.

SZÉPHALOM, ABAUJBAN,

1808.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

KAZINCZYNAK

FORDÍTOTT

EGYVELEG ÍRÁSAI.

ELSŐ KÖTET.

MARMONTELNEK

SZÍVKÉPZŐ REGÉJI.

KÉT KÖNYVBEN.

Bilkei Pap Ferenczнek
barári zsengéül Helmeczi

Vitéznek Bilkei.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

SZÍVKÉPZŐ REGÉK.

KÉT KÖNYVBEN.

ELSŐ KÖNYV.

BÁRÓCZYNAK,
PÉLDÁNYOMNAK, MESTEREMNEK,
PÁLYAÁG GYANÁNT.

*

— — — *quod placeo, si placeo, tuum est.*

HORAT.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ALCIBIÁD,

VAGY A' MAGAM.

A' szerencse eggyet-értésben látszott lenni a' természettel, hogy Alcibiádot a' legboldogabb halandóvá teszik. Dúzs birtok, szép elme, deli külső, fő születés, kellő kor, a' legvirítóbb egésség, mennyi czím, néki szelesedni minden bohóságnak! Alcibiádban nem találtatott több eggynél: Magáért kívánt szerettetni! A' hiúság' leányain kezdve, fel a' legtisztesbb asszonyságokig, mindent elszédített Athenában. De benne ha őtet szeretik e? Ez a' viszketegség szállotta-meg, midőn eggy reggel Begyeskedőjének térne haza felé látogatásából. Ez éppen az eszméletek' ideje. Alcibiád azon czikkelynél fogva merűlt a' szerelem'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Metaphysicájába, a' mit tiszta érzésnek hívnak. Van e osztán eszem, ugymond, eggy asszonyra vesztegetni gondjaimat, a' ki bennem talán csak önn-magát szereti? De megtudom, esküszöm minden Isteneinkre! megtudom; 's ha e' szerint lelem, keressen új sóhajtozót athletáink közt, kit helyembe fogadhasson.

A' szép Begyes a' szokás szerint holmi apró ellenkezésekkel hátrálgatta Alcibiádnak kívánságait. Az neki valami irtóztató volt! arról nem is gondolkodhatott pirúlás nélkül! Szükség volt úgy szeretni a' hogy' ő szeretett, hogy magát reá vehesse. Nem adta volna a' világért, ha barátja nem volt volna olly fiatal, olly heves! Szaván fogta Alcibiád. Látom, Asszonyom, ugymond, hogy néked nehezen esik teljesíteni kérésemet. Jó; tapasztalni fogod, hogy a' legnemesbb szeretettel szerettetel. Eggyesűljenek hát égyedűl lelkeink, mivel úgy akarod; fogadom, hogy ennél többet nem kívánok.

Dicsérte a' Begyes a' szép feltétet, de olly ábrázattal, mellytől annak könnyebb

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

lett volna örökre elenyészni. Azonban Alcibiád erősen állott. Az asszony elhűlt, 's meg volt bántva; de azt most titkolni kellett.

Más nap' valami a' házi öltözetben kísértő vagyon, munkába vették. Az asszony' szemeiből az epedő szerelem' lassú szenvedései sóhajtoztak, személyét bájos lankadtság 's a' hívság' lángolása öntötték -el. A' legvéknyabb patyolat, a' legbátorítóbb felfejtődzetek késztették Szeretőjét, hogy magát felejtse-el. Alcibiád vette észre a' cselt. Minő diadalmat, Asszonyom, ugymond, minő diadalmat kell itt vennem magamon! Engem itt terhes próbára vonsz a' szerelem. De örvendek néki; indúlatimnak annál inkább ki fog tetszeni nemessége. E' könnyű, ált'látszó leplek, e' vánkosok, mellyekből, úgy tetszik, maga a' Gyönyörűség épitette thrónusát, a' te szépséged, az én gyúladozásaim, hány ellenséggel kell itt megvívnom! Ulysszes sem menekednék-meg tőlök, alattok Herkules is megcsökkenne. Okosabb leszek Ulysszesnél, 's nem olly

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

gyarló mint Herkules. Megmutatom, hogy a' tiszta szerelem' édessége fellyűlhalad minden más örömet. — Így vagy igazán gyönyörű, monda az asszony; 's elmondhatom, hogy barátom eggyetlen a' maga nemében. De féltelek, hogy az erőszak meggyengíti szerelmedet. — Sőt, felele tüzesen Alcibiád, annál hevesbb lesz. — De, édes gyermekem, te olly igen fiatal vagy! Vannak szempillantások, midőn nem bírunk magunkkal, 's félek, nehogy veszedelemre vessem hűségedet, ha kívánságidnak eresztelek. — Légy nyugtan, Asszonyom; felelek mindenről. Ha nálad zabolázhatom indúlatimat, kinél nem leszek urok? — Legalább hát azt ígéred, hogy ha nagyon találnak szorongatni, nékem megvallod? nem akarom, hogy az idétlen szemérem fogva tartson. Hagyd te egyébre azt a' szép fejeskedést, hogy szavadat állád; mindent hamarább meg tudnék neked bocsátani mint a' bizatlanságot. — Ígérem, Asszonyom, ígérem mind a' mit kívánsz; a' legnagyobb egyenességgel vallom-meg gyengeségemet,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ha látom, hogy roskadok: de hadd tapasztaljam meddig bírom; érzem hogy erőm még soká eltart, 's úgy hiszem, hogy a' szép szerelem nevelni fogja. — Alig lelte helyét a' Begyes; de hogy eggy beszéd mellett maradjon, kéntelen volt panaszait elnyelni. Eggy új ostrom alatt megadja magát! ez volt vígasztalása. — Alcibiád más nap' felébredtekor eggy édes levelkét kapott: „Felette rossz éjem volt; repűlj hozzám. Nem élhetek nálad nélkűl.“ Ezek voltak szavai.

Elérkezik a' Begyeshez. — Az ablak' kárpitjai csak félig voltak felhúzva. Lopva csúszott a' szobába, keresztűl a' kárpitok' piros habjain, eggy szokatlan enyhe fény. A' Begyes még rózsával elhintett ágyában volt. Jer! ugymond esengő hanggal; jer, csendesítsd-el rettegésimet. Irtóztató álmok kínzottak egész éjtszaka'. Eggy irígyem' lábainál láttalak térdelni. Ah, még most is reszketek belé! Megmondtam, kedves Alcibiád, nem élhetek halálos gyanúmban, hogy megszeged hűségedet. Esetem annál inkább

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

fogna kínozni, mivel magam valék oka; 's legalább nem akarnám, hogy légyen mit szememre hánynom. Hasztalan' ígéred, hogy meggyőzöd magadat; fiatalabb vagy, mint hogy soká vihéssd. Osztán ismerem lángodat. Érzem, sokat kívántam; érzem, hogy kegyetlenség, gondolatlanság volt, illy sanyarú törvény alá vetni. — Midőn a' legvarázslóbb hanggal így beszéll, Alcibiád lábához veti magát. Igen szerencsétlen vagyok, Asszonyom, ugymond, ha nem becsűlsz eléggé, elhinni felőlem, hogy engemet hozzád eléggé erősen csatlanak a' szebb érzések' lánczai. Mert utoljára is, mi hát az, a' mitől magamat megfosztám? Olly örömek, mellyekért pirúl a' szerelem. Szégyenlem, hogy számba is veszed ez' áldozatot. De légyen olly nagy mint képzeled, annál nagyobb lesz dicsőségem. — Nem, kedves Alcibiád, monda a' Begyes, kinyújtván feléje kezét, nem kívánok én tetőled nehéz áldozatokat. Szíved' érzéseinek szép volta felől már meg vagyok győződve; annak igen hízelkedő jelenségeit adád. Légy

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

boldog; nem ellenzem többé. — Az vagyok, Asszonyom, az vagyok, miolta megengedéd, hogy értted éljek. Szűnj-meg szánni; oldozz-fel gyanúd alól. Lábaidnál látod a' leghűbb, legérzékenyebb, legtisztelőbb Szeretőt. — És a' legbolondabbat! kiálta az asszony, megeresztvén ágykárpitjai' sinórját, 's lyányrábjait szóllítván. Alcibiád dühödve hagyta ott, 's feltette magában, hogy illy hiú teremtéshez, a' ki őtet csak a' maga örömeiért fogadta kedvébe, többé vissza nem tér. Koránt sem úgy szeretnek az ártatlanság' esztendeiben, ugymond; 's ha a' szép Glycérion azt érzi, a' mit szemei hagynak sejdítenem, bizonyos vagyok felőle, hogy nála tiszta szeretettel fogok szerettetni.

Glycérion tizenöt esztendős korában már magára vonta a' legdíszesbb Ifjúság' szemeit. Képzelj eggy rózsát, midőn a' hajnalnak felhasad, 's előtted a' képe, bájos arczulatja mint ragyogott.

Alcibiád fellép, 's oszlanak vívótársai. Nem volt még Athenában szokás, öszvekelni, hogy légyen kit gyűlölnünk, 's azért

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

venni-el valakit, hogy haza küldessék más nap', 's az Ifjúságnak szabad volt a' menyegző előtt ismerkedni. A' leányok nem bízták magokat egészen lépéseik' őrzőjire; magok igyekeztek okosan viselni magokat. A' szemérem csak azolta védi erőtlenül magát, miolta megfosztatott a' győzedelem' dicsőségétől. A' Glycérion' védte olly szép volt mint csak képzelhetni. Alcibiád minden fortélyait munkába vevé, hogy megnyerhesse bizodalmát, vagy mint gyermeket meglephesse. Magasztalta elméjét, kecseit, szépségét. Felfogdosá a' mit mondott, 's olly szépségeket fedeze-fel szavaiban, mellyeket a' leány beléjek nem tett, olly elmésségeket, mellyekről a' leány nem is álmodott. Melly kár, hogy ennyi ék mellett érzéssel nem bír! Imádlak, gyönyörű leány, monda neki, 's boldog vagyok, ha szeretsz. Ne átalld azt megvallani; esztendeidnek a' nyiltszívűség a' dísze. Hasztalan' nevezik a' tettetést okosságnak; ez a' szép száj koránt sem arra való, hogy szíved' érzésit hazudtolja; hogy tolmácsa legyen a' szere-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

lemnek, az az a' czél, a' miért önn-maga alkotá a' Szerelem. — Ha azt akarod, hogy igaz legyek, felele az ellágyúlt Glycérion; cselekedd, hogy pirúlás nélkűl lehessek az. Örömest nem tagadom-meg szívemet: de kötelességem' sem örömest tagadnám-meg; pedig meg fognám mind kettejét, ha többet mondanék. Glycérion úgy akarta, hogy öszvekelések a' szeretet' megvallása előtt határoztassék-meg; Alcibiád azt kívánta, hogy vallja-meg szerelmét, nem gondolkodván házasság felől. Az volna szép, ugymond, ha akkor fognám magamat szereteted felől elhitetni akarni, mikor a' menyegzői kötés tiszteddé tette volna azt; mikor azon kéntelenségbe fogtalak volna hozni, hogy szerelmet színlelj. Most, míg szabad vagy, most lenne nekem édes hallani érzésidnek gyónását. — Teljék hát kedved, 's ne vádolj hidegséggel; legalább miolta téged ismerlek nem vagyok az. Inkább becsűllek, mint hogy rettegnem kellene azt neked megvallani; de minekutánna a' szó ajakimon kireppent, eggy viszont-kedvezést várok tőled: hogy

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

négy szem köztt ne szóllj velem, míg azokkal, a' kiktől függök, véget nem érsz. Az illy válasz más Szeretőnek szerencséjét fogta volna csinálni, de az Alcibiád' feje tele volt bolondsággal. Egész végig akarta látni, ha önn-magáért szerettetik e? Nem csinálok előtted titkot, ugymond a' leánynak, megeshetik, hogy lépésem, mellyet erántad tenni készűlök, rosszúl üt-ki. Szüléid engem azzal a' hideg nyájassággal fogadnak, mellyet én útkimutatás gyanánt vettem volna, ha látásod' öröme felyűl nem múlná büszkeségemet. De ha majd kénszeríteni fogom az atyádat, hogy adja-ki válaszát, nem lesz helye a' hímezésnek. Az atyád széket űl az Areopagusban. A' legjobbika az embereknek, Socrates, ott gyanús, ott gyűlőltetik. Én neki barátja vagyok, 's tartok tőle, hogy az ellene való harag reám is elhat. Félelmem talán messze megy': de ha az atyád bennünket feláldoz a' maga tekinteteinek, ha kezedet tőlem megtagadja, szóllj, mit végezel? — Szerencsétlen lenni, 's engedni Végzeteimnek. — Úgy hát engem nem látsz többé?

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Ha tőled eltiltanak, nem lészek e kéntelen engedni? — 'S engedni fogsz, ha más férjet adnak is? — Aldozatja lészek kötelességemnek. — 'S merő kötelességből a' melly férjet reád kötnek, szeretni is fogod? — Igyekezni fogok legalább nem útálni. De melly kérdéseket tészesz itt nekem? Mit mondanál, ha másképpen gondolkoznám? — Hogy úgy szeretsz a' mint illik. — Igen is igaz, hogy szeretlek! — Nem, kedves Glycérion, a' szerelem nem ismér törvényt; ő feljebb van minden gátlásnál. De nem vádollak: e' gondolkozás nem a' te korodhoz való; az érett kort, bátor elmét illet, melly csak ingereltetik a' gátlások által, mellyet a' visszás eset meg nem tántorít. Az illy szerelem, megvallom, ritka. Eggy bizonyos állapot után vágyni, eggy néy után, birtok után, mellyel kéjünk szerint bánhassunk, férj' karjai közzé vetnünk magunkat, hogy szüléink' kezeik alól kikelhessünk, ím' ezt nevezik szeretetnek! Én pedig ezt függetlenség' óhajtásának nevezem. Igen is, hogy csak rajtad áll, azon felyűl hogy igasságta-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

lan vagy, élesnek is lenni, felele Glycérion nedvesült szemekkel. Én nem mondtam semmi sérelmest. Késtem e eggy szempillantásig is feláldozni néked, a' kik hajlandóságom után vágytanak? tétováztam e megvallani diadalmadat? Mit kívánsz többet tőlem? — Hogy esküdjünk tántoríthatatlan hűséget, felele Alcibiád; hogy esküdd, hogy enyém lészesz, bár mi érjen; hogy senkié kivűlttem nem lészesz. — Valóban, Uram, azt én tenni nem fogom. — Valóban, Asszonyom, e' feleletet előre várhatám, 's pirúlok, hogy kitettem néki magamat. E' szók után fellobbant haraggal elméne. Láthatni e olly gubót mint én vagyok? ugymond; imhol eggy gyermekre kötém magam', kinek nincs lelke, 's kinek szíve annak adja magát, a' kit neki ura-atyja választ!

Athenában volt eggy ifjú Özvegy, a' ki vígasztalhatatlannak tetszett férje' halálán. Mások köztt Alcibiád is megjelent nála, azon komoly csenddel, mellyet az illendőség kiván a' megszomorodtak körűl. Az Özvegy szembe-tűnve érzette enyhűlni keservét a'

So-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Socrates' tanítványa' vígasztalásai által, Alcibiád pedig kimondhatatlan gyönyörűséget talált az Özvegy' síránkozásiban. Azonban társalkodások napról napra vídámabb színt vett. Magasztalták a' meghólt' jó tulajdonságait, 's lassanként megvallák, hogy benne voltak nem-jók is. Nem tagadhatni, hogy felette jó ember volt: de csak éppen a' mindennapi ésszel bírt. Nem mondhatni, hogy külsője rút volt volna: de rajta nem volt semmi kellem, semmi kedvesség. A' legjobb férj volt, tele a' leggondosabb kedvkeresésssel, csak hogy szorgalmával magát elúnatta. Eggy szóval, eggy illy drága férj' elvesztén a' legmélyebb keserűségbe süllyedénk: de elvégeztük egyszersmind, hogy máshoz, ha jönne is eggy megint, nem megyünk. — Hogyan? kérdé Alcibiad; illy virító esztendeidben mondanál e le a' páros élet' örömeiről? — Megvallom, felele az asszony, hogy a' mennyire a' rabságtól irtózom, olly igen tartok a' szabadságtól is. E' korban magamra hagyva, olly egészen minden függelék nélkűl, mi lesz belőlem? Alcibiád nem

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

késett értésére adni, hogy a' házasság' rablánczai 's az özvegység' magános volta köztt van még valami harmadik; a' mi pedig az illendőséget illeti, azt éppen nem nehéz alkuba hozni a' szerelem' szövetkezésével. Rosszúl vétetett a' tanács; készebbek voltunk meghalni. Meghalni! a' szerelem' 's kellemek' tavaszában meghalni! E' szándék' nevetséges volta szembe-tűnő; pedig az Özvegy semmit nem rettegett úgy, mint a' nevetségest. E' szerint hát elvégeztetett, hogy meg nem hal; az is kétséget nem szenvedő dolog volt pedig, hogy nem élhet, ha szívének valami függeléket nem ád; ez a' valami eggy Szerető volt; 's szólljunk igazat, találhatott volna e érdemesbbet választására mint Alcibiád? — Ez gyakrabban kezde megjelenni a' háznál; asszonykám azt rosszúl vette; lassanként hozzá szokott; utoljára csak titoktartást kívánt; 's hogy valamiben meg ne bukjanak, a' legnagyobb szemességgel kicsinálták, mint kelljen vinni dolgaikat.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Alcibiád kívánságainak legfőbb tetőjét érte-el. Most nem a' szerelem' örömei, nem a' házasság' reménye miatt szerettetett; most végre magát szerették benne; legalább úgy hitte azt. Mostan eggy asszony' bánatján, okosságán, büszkeségén vett diadalmat, a' ki tőle nem kívánt egyebet titoknál 's szeretetnél. Az asszony viszont örvendett, azt tarthatni törvényei alatt, a' kiért Hellásznak minden Szépjei irígyeivé lettek volna. De mi kevesen tudnak titokban élni szerencsé-jekkel! Az alattomban-szerető Alcibiád csak annyi volt, mint akármelly más Szerető: pedig a' legragyogóbb triumfusnak is csak az adja-meg igazi becsét, ha sok látója van. Eggy Iró azt mondja, hogy koránt sem elég valamelly gyönyörű tájékot laknunk, ha nincs valakink, a' kinek ezt mondhassuk: ah, mi gyönyörű tájék! Úgy tetszett az Özvegynek is, hogy nem elég neki Alcibiádtól szerettetni, ha ezt nem mondhatja: Alcibiád enyém! Tehát a' titkot elbeszéllé egy meghitt barátnéjának; ez a' meghitt barátné el a' maga Kedvesének, ez pedig az egész Görög Or-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ságnak. Alcibiád, elálmélkodva, hogy szerelme a' város' akkornapi újságává lett, szóllott az asszonnyal: de ez őreá magára kente a' gondolatlan beszédet. Ha úgy volna, mondá Alcibiád, szabad futást engednék a' hírnek, mellyet magam támasztottam; pedig én azon vagyok, hogy elfojtassék. Vígyázzunk magunkra, kerüljük az öszvejövetelt köz helyen, 's ha a' történet eggyüvé hoz, nem veszed rosszúl, ha úgy teszek, mintha nem is ügyelnék reád. Mind ezt alkalmasint kedvetlenűl vette az Özvegy. Igen is, hogy úgy inkább lészesz kéjedre, felele neki; érzem én, hogy terhedre válik a' figyelem, mellyet eddig mutattál, 's az minden vágyásod, hogy szabadon repdeshess. De hát én, mit kívánsz, mint viseljem én magamat? Én nem vagyok az a' csalfa, a' ki új hódolókon kapkodjak: távollétedben únatkozva, jelenlétedben erőszak köztt, úgy néznék-ki, mintha barátom belőlem játékot akarna űzni, 's ki tudja, nem űzne e? Ha eggyszer azt hiszik, hogy eggyek vagyunk, annak többé elejét nem vesszük; a' világ el

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

nem áll a' maga hitelétől. 'S miért bánjunk egymással illy tartózkodva? Téged úgy fognak nézni, mint azt a' szerelmest, a' ki maga kereste búcsúját, engem mint azt a' barátnét, a' ki azt megkapta.

Az Özvegy' felelete váratlan' érte Alcibiádot; az pedig, a' hogy' magát ezentúl viselni kezdé, egészen elrémítette. Napról napra szabadabb, bátrabb lett. Ha a' Játékszínben voltak, azt kívánta, hogy megette fogjon űlést; ha templomba ment, hogy karján vezesse; nem volt szabad elmaradni vacsorájától, 's mindég vele kellett sétálnia. Kivált pedig azon kapott, hogy azokkal jöhessen eggyüvé, a' kikről tudta, hogy őtet néki irígylik; 's illykor azt kívánta tőle, hogy csak őtet lássa. Parancsolólag hagyott neki holmit, beszédes tekintetekkel pillantott rá, titkosan mosolygott felé, 's azzal a' bíztossággal sugdosott fülébe, melly az mondja, hogy jól állanak eggyütt. Látta Alcibiád, hogy úgy hurczolják mint diadalmi szekérhez fűzött rabot, 's ah, ugymond, a' szeszet érzésnek vettem! Ez nem engem

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

szeret, hanem hódolásom' dicsőségét; nem becsűlne, ha irígyei nem volnának. De megtanítom, hogy a' szerelem nem a' dölyf' bére.

Az Athénai Sophisták' kevélysége meg nem tudta bocsátani Socratesnek, hogy csak Virtust 's Igazságot tanít. Mindennap új vád ment a' Tanács elibe e' veszedelmes polgár ellen. Socrates, elszánva a' jónak, annyi rosszat hagyott magára mondani, a' mennyi rágalmazójinak tetszett; de Alcibiád, a' ki hevesen szerette mesterét, helyt állott irígyeinek. Sorba járta a' Tanácsbelieket, kimondotta nekik, hogy az árúlkodókkal nem bánnak az szerint, a' hogy' személyek' 's hívataljok' méltósága kívánná; szemekre hányta, hogy az ő lágyságok bátorítja ezt az undok sereget gyalázatos tetteire, 's bátor lélekkel magasztalta tanítóját, kit a' legigazabbnak 's legbölcsebbnek mondott minden halandók között. Az enthusiasmus ékes-beszédűvé teszi a' szótlanokat is. Eggy' nap', midőn ezt a' kedves mesterét az Areopagus' eggyik Bírájánál, felesége' jelenlété-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ben, védné, beszédét annyi tűz és édesség, annyi melegszívűség és értelem öntötte-el, 's ez a' felhevűlés az ő egész külsőjének annyi kellemet adott, szépségét annyira nevelte, hogy a' Bíróné egészen el volt bájolva általa. Illetődését az asszony maga is csak csudálásnak vevé. Ez a' Socrates, ugymond férjéhez, minekutánna Alcibiád elment, valóban isteni ember, ha több illy tanítványokat nevel iskolája. Ennek a' fiatal embernek egészen meghatották lelkemet szavai. Az Areopagíta, a' ki felesége' nemes lelkét egész mértékben ismerte, nem akadt fel a' hév dicséreten, sőt szóról szóra megvitte Alcibiádnak, a' mit hallott. A' hiú Alcibiádot csiklándotta a' dicséret, 's engedelmet kért a' Bírótól, hogy házához járhasson, 's felesége' javallására magát érdemesebbé tehesse. A' jó ember maga unszolta reá. Hitvesem, ugymond, nagy kedvellője a' Philosophiának, 's örömömre lenne, ha benneteket néha öszvekapni láthatnálak. Rhodope — ez vala a' neve ennek a' tiszteletre-méltó Asszonyságnak — valóban ol-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

vasgatta a' Bölcsek' írásait, 's Socratesnek philosophiája az Alcibiád' szájában naponként több kedvességet talált nála. Elfelejtém vala mondani, hogy már elérte azt a' kort, mikor az asszony nem szép többé, de még mindég tetszetős; midőn nincs ugyan már olly szeretetreméltó, de magát annál jobban szeretteti. Alcibiád látogatására jött az asszonynak. Az asszony nem tartott sem Alcibiádtól, sem magától. A' szó egyedűl a' bölcseség' tanúlása felől folyt. Socratesnek leczkéji az Alcibiád' lelkéből a' Rhodopéébа mentek-által, 's ezen ált'költözés alatt új kellemet kaptanak; hasonlók a' legtisztább kútfő' vizéhez, melly virító partok köztt fut-el. Rhodopének napról napra nevekedett szomjúsága ezen értekezések után. Már megmagyaráztatá, mit tart Socrates a' bölcseség és virtus, az igaz és a' való felől, 's a' sor a' barátságra jött.

Szeretném tudni, monda az asszony, Mestered melly külömbséget tesz a' barátság és szeretet között? — Socrates nem azon Bölcsek közzűl való, felele Alcibiád,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

a' kik mindent fejtegetnek: mindazáltal a' szerelmet háromfelé osztja. Eggyike az a' durva, melly bennünk köz az állatokkal; 's ez csak a' természet' ösztöne 's a' gyönyörűség' kedvellése. A' másika eggy tiszta mennyei érzés, melly bennünket az istenségig emel. A' harmadika középben van a' két elsőbb között, 's leginkább illik-eggyüvé az ember' valóságával; ez két szív' eggyessége az érzékek' kötelékei által. Socrates az elsőséget a' barátság' szép örömeinek adja; de nem kárhoztatván a' természetet, hogy az embert lélekből 's testből alkotta, az embernek sem veszi vétkül, ha gyönyörködéseiben 's hajlandóságában érzi a' test' és lélek' szoros eggyessége' következéseit. 'S kivált akkor akarja, hogy a' természet' míve tiszteltessék, mikor a' szép testet szép lélekkel látjuk eggybe-szerkezve; mert az én mesterem, ha maga rút is, ismeri a' szépnek becsét; 's felelek értte, hogy, ha példának okáért tudná, kivel eredtem philosophiai tárgyak' vizsgálatáiba, pirítani fogna, hogy óráimat okosabban nem használom. Felol-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

dozlak a' szépségek' mondása alól, monda hirtelen Rhodope; Bölccsel van dolgom, 's bár mi ifjú is ez a' Bölcs, azt várom tőle, hogy oktasson, nem hogy gyarlóságomnak hízelkedjék. Térjünk tanítód' állításaira. Azt mondod, hogy megengedi a' szerelmet. De ismeri e tévedéseit, veszedelmét? — Igen is, Asszonyom; valamint a' részegséget, 's a' boritalt még is szabadon hagyja. — A' hasonlatosság nem szinte jó, felele Rhodope; a' bort úgy választhatni a' mint tetszik, 's mérsékelhetni italát: de úgy van e ez a' szerelemmel is? Ott sem a' választás, sem a' mérséklés nem áll az akarón. — Nem, igen is, azoknál, kiknek sem szívek nincs, sem fejek: de Socrates a' maga tanítványait legelébb is eszes és jó emberekké képzi, 's az illyeket szabadítja-fel a' szerelemre. Tudja ő, hogy ezek csak azt fogják szeretni, a' mi jó; 's mi kár lehet abból, akármelly mértékben szeretik ezt? Két nemes szív a' viszont-hajlandóság által még szeretetreméltóbbá vál mint ezen hajlandóság nélkül volt volna. Alcibiádnak minden felelete elhárí-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

tott valamelly akadályt a' Rhodope' szívében, 's csuszamlóbbá tette az útat, mellyen egymás felé közelítettenek. Már csak a' házassági hit' czikkelye volt hátra, 's éppen ez vala a' Gordiai göcs. Rhodope nem az az asszony volt, a' kinél azt széljel lehetett vagdalni; nála azt felbontani kellett. Alcibiád messzünnen kerűlt neki. Eggy nap' a' társaságba-kelés fordúlt-elő. Az emberek' szükségei, ugymond, eggyüvé-szövetkeztették őket, a' köz haszon kiszabta kötelességeiket, 's a' zabolátlanság törvényeket szűlt. Mind ezek szent szabások ugyan, de idegenek lelkeink előtt. Az emberek csak külsőképpen illetik egymást, 's e' szerint kötelességeik is, mellyeket egymás eránt magokra vettek, a' külsőn állapodnak-meg. Maga a' természet a' szív' törvényszabója. Egyedűl ő gerjeszthet háládatosságot, barátságot, szerelmet; 's a' szív' érzései nem parancsolhatnak polgári rendelések által. Ez az oka, példának-okáért, hogy a' házassági szövetségben sem nem ígérhetni, sem nem kívánhatni egyebet, mint a' nem-lelki eg-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

gyességet. Rhodope, a' ki hajlott igaznak lelni a' beszéd' elejét, elréműlt a' következésen. Hogyan? ugymond; tehát én nem ígértem egyebet az én férjemnek, hanem hogy úgy teszek, mintha szeretném? — De mit tudtál hát egyebet ígérni? — Hogy valóban szeretem! felele az asszony elaléló hangzattal. — Tehát ő is megígérte viszontag, hogy nem csak szeretetreméltó, de szemeidben a' szeretetre legméltóbb férjfi is leend? Megígérte, hogy mindent elkövet, hogy az lehessen, 's megállja szavát. — Igen jó; részedről te is mindent elkövetsz, hogy egyedűl őtet szeressd: de az igyekezet' szerencsés sikere felől sem eggyitek nem állhat jót, sem másitok. — Ez irtóztató Morál! kiálta Rhodope. — Szerencsére, Asszonyom, még is nem szinte olly irtóztató! Mennyi vétkes fogna úgy találtatni, ha a' házassági hűség valóságos kötelesség volna! — A' nagy Istenekre! 's te kétlheted...? — Én semmit nem kétlek, Asszonyom! Egyenességem, látom, ellenedre van, 's nem reménylem, hogy kedved jő, példámat követni benne. Úgy hit-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

tem, hogy Philosophával beszéllek, azonban csak eszes asszonnyal szóllottam. Szégyellem tévedésemet, 's megyek. De búcsúzásommal, engedd, hadd adjam egy újabb jelét egyenességemnek. Úgy vélném, hogy az én erkölcseim olly tiszták, mint a' legtisztesbb asszonyéi lehetnek; én szintúgy tudom, mire kötelez a' becsület, 's a' hit' szentsége; ismerem a' házassági törvényt, 's megszegése' vétkét: de ha ezer feleséget vettem volna is, nem fognám magamat vádolni, ha téged magadat ezerszer szebbnek, ezerszer szeretetreméltóbbnak lelnélek, mint azt az ezer feleséget egyetemben. A' szerint, a' mit te állítasz, csak azt mondhatja, hogy vannak erkölcsei, a' kinek szeme 's szíve nincs. Sok szerencsét hozzá, hogy a' tökélletességnek e' fő pontjára jutottál!

E' szók keseredésnek 's haragnak hangjával ejtve, olly réműlésben hagyták Rhodopét, hogy alig tudott magához térni. Alcibiád többé meg nem jelent a' háznál. Látta az asszony, hogy búcsúzásakor tartott szavaiból nem a' vetekedés' tüze, hanem vala-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

mi más szelídebb hevűlet hangzott; a' maga részéről pedig érzette, hogy koránt sem a' bölcseség' félbe-szakadt leczkéji után búsong. Ez az örök únatkozás, ez a' magával való bétlenség, titkos idegensége férjének nyájaskodásai ellen, 's az a' veres szín, melly, ha az Alcibiád' neve talált említetni, egész képét elborította, mutatták néki, hogy nem lesz bátorságos, tovább folytatni vele a' társalkodást; és még is égett, meglátni. Férje visszavezette. Megértvén hitvesétől, hogy valamelly szó felett öszveháborodtak, tréfát csinált a' dologból, 's megszóllítá Alcibiádot, lenne esze, jönne-vissza. A' beszéd eggy ideig lassú volt. A' jámbor férj csintalanúl mosolygott orra alatt; de másfelé vonván foglalatosságai: Ide hagylak benneteket, ugymond; 's reméllem, hogy öszveháborodván a' szó felett, a' dolgon magán megalkudtok. Szegény! ő nem gondolt vele semmi rosszat, de képében nagyot pirúlt az asszony.

Alkalmas ideig hallgatván, Alcibiád végre elkezdé a' beszédet. Veled töltött

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

óráimban, asszonyom, ugymond, legszebb örömeit találtam-fel életemnek; 's ámbár egyedűl tetszésemtől függött, a' nagy világ' lármás vígaságaiba merűlni, megtanúltam körűltted, hogy a' magánosság' csendes örömei ezeknél véghetetlenűl édesebbek. Elszakasztám magamat a' világtól, nem valék töl-bé a' magamé, tiéd valék egyedűl. Ne hidd, hogy az az esztelen remény csúszott volna szívembe, hogy elcsábíthatlak: lelked' magassága hódoltatott, százszor inkább mint elmésséged 's ez a' bájos alak, törvényid alá. De illy tiszta, illy szép lánggal égvén éretted, azzal hízelkedtem vala magamnak, hogy lelkedben ehhez hasonló érzéseket ébreszthetek-fel. Ez a' szép szerelem téged megbántott, vagy inkább terhedre vált; mert, engedj-meg egyenességemnek, lehetetlen, hogy kárhoztassd. A' mit én érzek értted, te eggy másért érzed; magad vallád úgy. Én nem vádolhatlak érette, én értte nem panaszolkodhatom: de elég, hogy szenvedek. Athenában nincs talán több egy asszonynál, a' ki férjét szeresse, 's nekem ebben az eggy

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

asszonyban kellé magamat elvesztenem! — Valóban bohó vagy, eggy olly bölcs ember' tanítványa lévén, felele néki Rhodope édesded mosolygással. Az Ifjú a' legkomolyabb hanggal felelt rá, de az Asszony csak nevetkőzött; az Ifjú az Asszony' keze után nyúlt, 's ez megneheztelt értte; az megcsókolta ezt a' kezet, ez fel akara kelni; az tartóztatta, ez elpirúlt; 's a' két Bölcsnek kerengett a' feje.

Nem kíván hosszas magyarázatot, mint lett oda Rhodope, 's mint keresett okokat, mentegetni magát maga előtt: könnyű azt eggy megbotlott, de tiszteletre-méltó asszonyban képzelni.

Mindenek felett férje' becsűlete 's nyúgodalma miatt reszketett. Alcibiád esküvéssel fogadta neki a' legszentebb hallgatást; de a' gonosz világ nem várta, hogy ígéretét megszegje. Tudta azt minden, hogy Alcibiád nem az az ember, a' ki úntalan' Philosophiáról beszéll eggy szép asszonnyal. Gyakor látogatásai gyanút támasztottak; pedig a' gyanút a' világ igaz gyanánt veszi. Ki-

csi-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

csinált dolog volt, hogy Alcibiád jól áll Rhodopénál. A' hír fülébe ment férjének. Nem hitt ugyan neki: de felesége' becsűlete, 's a' magáé, azt kívánták, hogy a' gyanú is távoztassék. Tehát elibe terjesztette hitvesének, hogy az ő köz javok úgy kívánja, hogy az Alcibiáddal való társalkodás félbeszakasztassék; 's ezt olly szelídséggel, olly bízakodással 's kímélettel mondta, hogy az asszony nem is lelt feleletet reá. A' lágyszívű 's már a' természet által jóra szűlt asszonyt nem érheti érzékenybb pironság, mint midőn olly jeleit kéntelen elfogadni a' becsűletnek, mellyeket már nem érdemel.

Rhodope e' szempillantás olta eltökéllé, hogy az Alcibiáddal való társalkodásnak általjában véget vét; 's minél gyengébbnek érzette magát eránta, annál erősebben állott végezése mellett. Haszontalan' igyekeze Alcibiád, minden csábító mesterségeivel megtántorítani szándékában. Nem, monda neki ez a' derék asszony, elhagyám ugyan ámítatni magamat, hogy eggy asszonynak titkos

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

vétése férje eránt semmit nem tesz: de maga a' valótalan szín is igazi sérelem, mihelytt becsűlete csorbúl általa, vagy nyúgodalma háborítatik. Nem tartozom szeretni férjemet; légyen úgy: de a' mennyire tőlem kitelik, szerencsêssé tenni szoros tisztem. — 'S e' szerint az ő javát elébe teszed az enyémnek? — Elébe, felele, fogadásom' teljesítését hajlandóságomnak; ez a' kireppent szó légyen utolsó gyengeségem — Ah, kiálta Alcibiád, 's én magamat szerettetni gondolám! Élj szerencsésen, Asszonyom; látom, hogy egész szerencsém, eggy bohó szempillantás' kedvezése volt. — Illyenek a' mi tiszta-életű asszonyaink! monda továbbá. Mikor kedvekbe vesznek, a' szerelem vett rajtok erőt; mikor kiadnak rajtunk, az erkölcs' sugallásit követik; 's igazában ez az egész szerelem, 's ez az egész erkölcs eggy képzelődés' szesze, melly tegnap jött 's ma megy'. — Érdemlem ezt az alázatot, monda Rhodope, könyűkre olvadván. A' ki meg nem becsűlte magát, nem várhatja, hogy más által be-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

csűltessék. Igazság, hogy gyengeségünk megvetést húzzon ránk.

Alcibiád ennyi próba után megtanúlta, hogy az asszonyokhoz nincs mit bízni; mind a' mellett magának sem hitt annyit, hogy veszedelmét rettegés nélkűl nézhetné: 's noha eltökéllte, hogy szeretni nem fog, homályosan érzette, hogy szerelem nélkűl nem élhet.

Ezen hánykódásai köztt, midőn eggy nap' a' tenger' szélén sétálna, eggy asszonyt láta közelíteni, kit járásáról 's szépségéről Istennének fogadott volna, ha benne Erigonét, a' szerelem' örömei' lyánkáját, nem ismerte volna meg. Ki akara előle térni, de ő nevén szóllítá. Alcibiád, ugymond; téged az a' bölcselkedés még bolonddá teszen. Mondd-meg csak, kérlek, a' te esztendeidhez illik e elevenen temetni-el magadat azokba a' komor elmélkedésekbe? Fogadd szómat, légy boldog; mindég marad arra időd, hogy bölcs légy. — Én azért törekedem bölcs lenni, felele Alcibiád, hogy boldog legyek. — Szép út a' boldogságra! 'S te azt hiszed,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

hogy én nagyon töröm magamat a' te tudományodon? 's még is ki boldogabb nálamnál? Az a' Socrates téged egészen elrontott, 's az nagy kár; de teszek én róla, csak végy leczkét nálam. Régen kitettem a' czélt reád; én ifjú is vagyok, szép is, érzékeny is; 's dicsekedés nélkűl legyen mondva, érek annyit, mint eggy nagy szakálú Bölcs. Ők azt tanítják, hogy tagadd-meg magadtól az örömet: szomorú tudomány! nálam azt tanúlod-meg, hogy kedvedre élj velek. — Oh, felele Alcibiád, káromra igen is jól megtanúltam; a' költés, a' gyönyörűségek megrontottak. Nem vagyok én többé az a' pompás gazdag ember, a' kit bolondságai olly híressé tettenek, 's most már kölcsönözőim' rovására élek. — 'S ez mindöszve is a' bajod? Ne gondolj vele; nékem elég pénzem, elég kövem van, 's a' mások bolondsága helyre hozza a' tiéidet. — Jóságod elkevélyít, felele Alcibiád; de vele nem fogok visszaélni. — Mit akar e' vonakodás? A' szerelem nem tesz e mindent közössé? 'S osztán kinek juthatna eszébe azt hinni, hogy

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

azt tőlem veszed? Te nem vagy olly gondolatlan, hogy tovább add: én pedig kevélyebb vagyok, mint hogy szerelmem' barátját a' mások' nyelvére kössem. — Meg kell vallanom, hogy ezt nem vártam tőled, mert téged a' világ fösvénynek tart. — Fösvénynek? az vagyok, igen is, azok eránt, a' kiket nem szeretek, hogy azzal, a' kit szívem választott, vesztegetve költhessek. Én nagy becsben tartom köveimet: de téged még nagyobbban tartalak; 's szóllj, ha kell, 's holnap fel vannak néked áldozva. — Ez a' példátalan kedvezés pirít és érdekel. Örömest engedném neked azt a' szép lelkek' gyönyörűségét, hogy rajtam gyakorolhassd, ha háládatosságból legalább virító legénységet nyújthatnék értte; de kéntelen vagyok vallást tenni előtted, hogy a' mértékletlen élet nem csak vagyonomat rontotta-meg; arra a' mesterségre is rá akadtam, hogy fiatal esztendeimben érjem-el a' vén kort. — Könnyen elhiszem, felele Erigone mosolyogva; nem hijába ismertél annyi tisztes asszonyt. De még jobban megleplek; én nem kívánok e-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

gyebet tőled a' szív' leggyengédedebb érzéseinél, 's ha szíved úgy meg nincs rontva, mint erszényed, meg van a' mit kerestem. — Kötődöl, monda Alcibiád. — Nem én! Ha Heraklest venném Kedvesemnek, azt kívánnám, hogy legyen Herakles; Alcibiádtól azt kívánom, hogy legyen Alcibiád, 's szeressen azzal a' szelíd, csendes gyönyörűséggel, mellynek a' szív kútfeje. Ha néha az érzékek' részéről találsz reménytelenűl meglepni, jó; én neked mindent szabadon hagyok, 's nem kívánok semmit. — Valóban, monda Alcibiád, sem örömem, sem csudálkozásom nem lél határt; 's ha attól nem tartanék, hogy szerencsémnek valamelly méltóbb irígye.... — Irígye? oh, annak, fogadom, nem lesz más, mint szerencsétlen. Tudd-meg, barátom, hogy az asszonyok, ha változnak, negédségből 's ujság-kívánásból változnak; 's képzelhet'd, hogy én túl vagyok mind eggyikén, mind másikán. Ha nem ismerném a' férjfiakat, azt mondhatnád, hogy sokat fogadok: de midőn őket feláldozom neked, tudom mit cselekszem. 'S ha megnyugtatá-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

sodra még ez sem elég, hiszen nyitva eggy út előttünk. Neked eggy jószágod van alkalmas távolságra Athenától, hová az alkalmatlanok nem jönnek örömeinket feldúlni. Ha bízol magadhoz, hogy az én társaságomban kiállhat'd a' magánosság únalmait, parancsolj, 's holnap indúlunk. — Nem, ugymond Alcibiád, dolgaim még eggy ideig itt nem engedik hagyni a' várost. De ha megkötjük a' kötést, szükség e, hogy azt tudassuk? — A' mint neked tetszik; ha azt akarod, hogy tudja a' világ, én leszek a' ki kihirdetem: ha titokban tetszik tartanod, hallgatóbb leszek mint az első Begyes. Egyedűl magamtól függvén, 's benned tennen-magadat szeretvén, sem nem keresem, sem nem rettegem a' világ' szemeit. Ne erőltessd magad', barátom; tanácskozz' szíveddel, 's ha ajánlásom kedvedre van, vár vacsorám. Menjünk hitünknek bizonyságául hívni az öröm' és gyönyörűség' Isteneit. — Alcibiád megfogja az Erigone' jobbját, 's elragadtatva csókolván, ah, ugymond, végre találtam szeretetet, 's ma kezdődik boldogságom!

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Elérkeznek a' szerelem' lyánykájához. Valamit az ízlés kedvest és válogatottat talál, hogy az érzékeket egyetemben gyönyörködtesse, mind az öszvegyűjtve látszott az Alcibiád' megbájolására e' pompás vacsorán. Illyen vala az a' palota, a' mellyben Vénus Adónist elfogadta, 's méltó reá, hogy az Amorok itt is töltögessék a' nektárt, hogy a' Grátziák itt is udvaroljanak az ambróziával. Ah, ugymond Erigone, ki hitte volna midőn a' Bacchus' Kedvese' nevét felvettem, hogy eggykor azt a' halandót fogom tartani karjaim köztt, a' ki szépséggel fellyűlhaladja az India' hódoltatóját! Mit mondok, halandót? Bacchust, Apollót 's Ámort eggyütt bírom benne, 's ez' órában Erigonét, Kalliopét 's Psychét látom boldogságomat irígyleni. Felkoszorúzlak tehát, én ifjú Istenem, szőlővel, borostyánnal 's myrtussal: vajha szemeid előtt én is mind azon kecsekkel jelenhetnék-meg, mellyeket Kedveseikben azok a' halhatatlanok imádtak, kiknek te ragyogsz ékeikkel! Alcibiád elrészegűlve hiúságában 's szerelmében, játéknak eresz-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

tette ígéző csapodárkodásit, mellyek által magát a' bölcsességet is el tudta szédíteni. Diadalmát lantjának ezüst húrjain énekelte. Szerencséjét eggybevetette az Istenekével, 's boldogabbnak nevezte magát náloknál, mint barátnéja által náloknál szebbnek találtatott.

A' vacsora után eggy szomszéd szobába vezettetett, melly el vala rekesztve az Erigonéétől. Nyúgodj'-el, szeretett Alcibiád, monda ez neki tőle elválván; vajha a' szerelem csak az én képemet festené elődbe, ha majd elszunnyadsz. Méltóztassál legalább velem azt hitetni; 's ha valami más tárgy talál ötleni gondolatidba, kedvezz érzékenységemnek, 's eggy hízelkedő hazugság által hozzd helyre álmodnak nem akart vétkét. — Hogyan, Kedves! monda ellágyúlva Alcibiád; 's te engem az álom' játékos örömeire szorítanál?—Neked, felele amaz, nálam nem lesz soha egyéb törvényed tulajdon tetszésednél; 's énekelve ott hagyá.

Alcibiád magán kivűl volt örömében. O szemérem! o tisztaság! kiálta; de mik vagytok ti tehát, ha olly szívben találtatik, a'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

hol ti nem lakoztok, az a' tiszta, szűz szeretet, melly az egekből szállott alá, meglelkesíteni a' még ártatlan embert, 's díszt adni a' természetnek? 's ezen elragadtatásban felkél, meglepni Erigonét.

A' Hetére mosolyogva fogadja Alcibiádot; érzéssel, de nem hévvel; 's úgy tetszett, mintha szíve csak az Alcibiád' kívánságaitól venne melegűlést. Két holnap folyt el ezen boldog örömök' teljességeiben, 's a' leány csak eggyszer sem tagadta-meg fogadott érzéseit. De végre közelített a' szerencsétlen nap, melly eggy illy igen hízelkedő képzeletet eloszlasson.

Az Athénai Ifjúság úntalan' a' közelítő Olympiai játékokhoz való készűlettel foglalatoskodott; 's hogy az egész Haza' szemei előtt melly felette szép elnyerni a' koszorút, azt Erigone olly tűzzel festette, a' Poseidon' játéka' fényességét olly hevesen magasztalta, hogy Alcibiádnak kedve jött, fellépni a' pállya' futóji közzé. De hogy az öröm váratlan' lepje-meg lyánykáját, hallgatott szándéka felől.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

A' játék' innepén elvál tőle, hogy a' Hippodromusba menjen. Ha ugymond, eggyütt látnának, mindenfélét húznának-ki belőle; pedig elvégeztük, hogy a' gyanút is el fogjuk távoztatni. De a' játék után eggyütt leszünk, 's nálad vacsorálok.

Gyűl a' nép, telnek a' székek. Erigone megjelen, 's minden szem függve marad rajta. A' szépek irígykedve nézik, a' rútak bosszúsággal, a' vének sóhajtozva, az ifjak eltelni nem tudó gyönyörködéssel. Az Erigone' szemei, mindenfelé szállongván e' roppant Amfitheátrum' sorain, csak Alcibiádot keresték. Eggyszerre a' verőcze előtt látja-meg szekerét és lovait. Nem mert hinni szemeinek: de kevéssel tovább eggy Ifjú, szebb mint a' szerelem' Istene 's délczegebb mint Márs, felhág e' pompás szekérre. Alcibiád! Alcibiád! az ő! Szájról szájra megy' a' név, 's az elszédűlt leány nem hall egyebet ennél: Alcibiád! a' dísze, a' fénye az Athénai ifjúságnak! Elalélt örömében. Az Ifjú felpillant reá, mintha Kedvesének isteni segédét kérné a' futásra. Rendbe állanak a' szekerek, megnyílik a'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

verőcze, harsognak a' trombiták, a' föld már reng a' vágtató paripák alatt, 's porfelleg fogja-bé a' futatókat. Erigone alig lélegzik. Lelke szemeibe költözött, szemei pedig Kedvese' szekerét kísérték túl a' por' habzatjain. Ime nyílás esik a' szekerek köztt, a' gyorsabbak haladnak, 's az Alcibiádé közöttök van. A' reszkető Erigone fogadásokat tesz Castornak, Polluxnak, Herkulesnek, Apollónak; 's végre elől látja Alcibiádot; de másod' magával. Lelkét a' félelem és remény függőben tartják. A' két szekér' kerekei azon tengelyen látszanak forgani, azon gyeplőtől igazgattatni a' lovak. Alcibiád kettőzteti tüzét, 's az Erigone' szíve könnyebben piheg; a' másik erőlteti sebességét, 's az Erigone' szíve ismét szorúl; minden csere ellenkező hevűletre ragadozza. A' két szekér eggyszerre jut-el a' czélhoz; de a' másik eggy nyúlással megelőzi Alcibiádot, 's eggyszerre ezer száj a' Számusi Pisikrates' nevét harsogja. Alcibiád elborítva szégyennel, megfordúl, lesüllyedt fővel, lógó gyeplőkkel, 's kerűlte a' helyet, hol Erigone képét fátyolával befed-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

te. Úgy tetszett neki, mintha reá volt volna függesztve minden szem, 's pirítaná, hogy olly embert szeret, a' ki magát meggyőzeté. Azonban zúgás támad körűltte. Látni akarja mi dolog. Pisikrates hajtotta-vissza szekerét azon részen, a' hol Erigone űlt. Újabb ok a' pirúlásra. De mint hűle-el, midőn lábainál állván-meg a' szekér, leszállani látja a' győzedelmest, ki a' nyert koszorút neki jő nyújtani. Ezt én néked köszönhetem, Asszonyom, ugymond, 's ímé hódolok vele. Képzelje kiki, ha tudja, azon sokféle indúlatokat, mellyektől az Erigone' szíve e' szók' hallására hányattatott. De még élt benne a' szerelem. Nincs mit köszönnöd, felele Pisikratesnek pirúló képpel; szívem azt, engedj-meg egyenességemnek, nem néked óhajtotta. — De azért nekem e' dicsőséget még is csak az a' kívánság szerzé-meg, hogy láttodra győzhessek. Ha hát nem voltam is elég szerencsés, bírni óhajtásodat a' pályavívás közben, legalább méltóztassál osztozni velem jutalmában, 's fogadd-el e' koszorút! Ekkor a' legindúlatosbb esdeklé-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

sekkel únszolá ismét elfogadni áldozatját, 's a' sokaság csattogó kézzel látszott azt kívánni. A' negédség végre győzött a' szerelem' érzésein; elfogadta a' szerencsétlen ágat, de egyedűl, úgy mondta legalább, hogy eleget tegyen a' nép' kívánságának; de, ki hinné? mosolyogva! 's Pisikrates ismét felléptt a' szekérre, eltelve szerelemmel 's a' dicsőség' szédítő örömeivel.

Alcibiád, mihelytt első fájdalma csendesedett, bátorítani kezdé magát. Minő gyenge, hiú ember vagy te, ugymond, hogy ezen ennyire törődöl! És miért? mert más még serényebb vagy szerencsésebb kocsis mint te. De látom én, hogy nem ez bánt téged. A' legboldogabb halandónak fogtad volna magad' tartani, ha Erigonénak szemei előtt nyerhetéd vala-el a' jutalmat; 's attól félsz, hogy meggyőzve, kevésbbé fogsz szerettetni. Ne légy eránta igazságtalan. Erigone nem a' közönséges asszonyok közzé tartozik; meg fogja köszönni, hogy örömet akarál néki nyújtani; a' mi pedig a' dolog' szerencsétlen kimentét illeti, ő maga lesz az

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

első, a' ki pirítani fog azért, hogy magadat illy csekélység miatt epeszted. Menjünk bátran látására. Sőt örvendeznem kellene e' viszontagságon; ez új próbája lesz szép szívének, 's a' szerelem az ő karjai köztt nekem sokkal szebb diadalmat készít mint a' mitől elestem. Eltelve e' vígasztaló képzetekkel, elérkezik Erigonéhez, 's — a' Győző' szekerét ajtaja előtt látja állani.

Az néki mennykőütés volt. Szégyen, bosszúság, kétségbe-esés rohant szívére. Elalélva alig tudta mit csinál, 's tántorgó lépései minteggy magoktól fordúlnak a' Socrates' lakása felé.

Ez a' jó öreg, a' ki maga is jelen volt a' nézők köztt, nyájassággal jött elfogadására. A' mint látom, ugymond, neked vígasztalásra van szükséged, hogy kezedből kireppene a' diadalom: de, ugy e, kószáló? ma nem igen fogtalak volna látni, ha elnyerted volna azt? Jó; szívesen látlak én így is; nekem kedves az, ha a' bajban megkeresnek. A' boldogsága' érzésében elmerűlt szív mindenütt kiömölhet: de a' szenvedők' bízako-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

dása édesebb, hízelkedőbb. Azonban azt magad is megvallod, gondolnám, hogy a' Számusi Pisikrates után neked vannak legsebesbb nyargalóid az egész Görög-földön; 's már azt meg kell adni, hogy szép dolog derék embernek, lovakban múlni-felyűl másokat. A' levert Alcibiád meg sem értette a' Socrates' fúlánkját. A' Bölcs ábrázatjának elváltozásából vetvén szíve' illetődésére, De mi hát ez? ugymond neki komolybb hanggal; eggy gyermekség fog e így megindítani? E' búsongást, e' csüggedelmet alig bocsáthatnám-meg neked, ha egy Országot vesztettél volna is. — Ah, édes mesterem, kiálta Alcibiád, lassanként magához térvén; melly szerencsétlen az, a' kinek érzékeny szív jutott! márvány szívvel bírjon, a' ki ebben az időben akar élni! — Elhiszem, felele Socrates, hogy neked ez a' te érzékeny szíved néha nem kevés bajt csinál: de az érzékeny szív olly derék portéka, hogy nem sajnálhat'd, ha ollykor drágán fizetsz is érte. Azonban hadd látom hát, mi ért megint ez' eggyszer?

Al-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Alcibiád ekkor beszélleni kezdé, mint járt a' Begyesével, a' gyermek-leánnyal, az Özveggyel, a' Bíró' hitvesével, 's azzal az álnok Hetérával, a' ki éppen most áldozta fel a' szerencsésebb Kocsizónak. 'S min tudsz te itt panaszolkodni, monda neki Socrates, végig hallgatván hosszas siralmait? Hiszen nekem úgy tetszik, hogy téged mindenik igazán szeretett a' maga módja szerint. A' Begyes példának-okáért, a' gyönyörűséget szereti a' tisztaság' leple alatt; azt hitte, hogy a' mit keres, benned felleli; te azt megtagadád tőle, 's ő kimutatta útadat. Így bánt a' többi is. Mindenike tulajdon boldogságát szerette Kedvesének szeretésében. A' gyermek-leány férjet keresett, kit szabadon 's az illendőség' megsértése nélkűl szerethessen; az Özvegy azt igérte magának, hogy szépségének irígylett diadalmát leli-fel benned; az Areopagíta' felesége eggy olly szeretetreméltó 's titoktartó Kedvest, kivel philosophiája veszély 's botránkoztatás nélkűl pihenheti-ki magát; ez a' köz-örömök' árosa pedig azt a' szép férjfit, kit minden

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

csudál, minden magasztal, minden óhajt; 's örűlt, hogy azt bírhatta, ha bár titokban is, kin a' Hazának minden Szépségei készek lennének veszekedni vele. — Hogyan? monda Alcibiád; hát azt csak te is igaznak látod, úgy e, hogy engem eggyike sem szeretett tulajdon magamért? Magadért e? kérdé a' Bölcs; ah, édes gyermekem, 's ki verte azt a' bohóságot a' te fejedbe, hogy valami ollyast várj? Minden önn-magáért szeret. Maga a' barátság is, ez az olly tiszta érzés, mindég személyes használatokon építi választásait; 's ha ollyat keressz, a' mellyben ez ne találtassék, jobb, ha mingyárt az enyémről is lemondasz. Valóban csudálom, mint szédíti-el az önnszeretet még a' legeszesebb embert is. Szeretném tudni, mi az a' Magam, mi az a' te Éned, a' mit mással kívánsz szerettetni? A' születés, gazdagság, ifjúság, elmésség, szépség mind merő események. Ez eggyik sem vagy Te, 's még is te csak ezek által érdemlesz szeretetet. Az a' te becses Éned, az a' te Magamod csak az a' goromba vászon, mellyre a' drága

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

hímvarrás tétetett. A' ki ezen tulajdonságokat kedvelli rajtad, felcseréli őket személyeddel. Légyen eszed, ne add magad' olly fejtegetésekre, a' miket senki nem csinál, 's nyúgodj-meg azon, hogy mások, öszvevegyítvén tulajdonságiddal személyedet, szeretetekre méltóztatnak. Én éppen nem nehéztelek azért, hogy kényes ízlésed ott hagyatá veled a' Begyest és az Özvegyet, sem hogy a' széplelkű Rhodope 's a' hiú Erigone visszaadák szabadságodat: de hogy Glycérionról lemondál, azt sajnálom; 's javaslanám, térj-vissza hozzá. — Kötődöl! ugymond Alcibiád; ő gyermek, azt akarja, hogy vegye-el az ember. — Jó; hát elveszed! — Ha jól hallom e? Socrates adja nekem e' tanácsot? — Miért nem? ha feleséged eszes és jó, boldog lészesz; ha kaczér vagy durczás, bölccsé tészen; forgassd a' hogy' tetszik, nyerni fogsz benne.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

A' NÉGY PALACZK,

VAGY

A' MÉGARAI ALCIMACHUS' SZERELMEI.

Kár, hogy oda a' Tündérvilág! Az ezer édes örömet nyújtott a' heves képzeletnek, 's a' legszabadosbb mód vala, édes álmokra szenderedni. 'S nem voltak e a' hajdani Napkelet' mennyezetei elnépesedve Géniusokkal 's Tündérekkel? A' Görögök úgy nézték őket, mint közbenjáró valóságokat Istenek és emberek között. Példa reá a' Socrates' bíztos Démona; példa az a' Tündér, a' ki, a' mint mingyárt beszéllem, Alcimachust tartotta védelme alatt.

Evergéte Tündér megkedvellé Alcimachust, minekelőtte még világra jött. Ő intézte születésekor csillagzatait, ő kötötte

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

-meg őtet a' tetszés' ajándékával, a' nélkül hogy elébe szabta volna a' módot, mellyel szeressen. Egész ifjúsága azon elmésség' 's kellemek' kifejtődéseiben tölt-el, mellyeket jóltevőjétől kikészítésül kapott.

Tizenőt esztendős volt, midőn az atyja, eggyike a' legelsőbb, 's legtehetősebb polgároknak Mégarában, a' fegyvergyakorlás végett Athenába küldötte. Édes fiam, ugymonda neki búcsúzásakor, te a' világban, a' hová lépsz, sok eszelősre fogsz akadni, kik becstelenűl szóllnak az asszonyokról. Ne higyj nekik, a' majmoknak! Azért szóllanak rólok becstelenűl, mert nem érhették-el azt, hogy őket becstelenekké tehessék. Én az asszonyi-nemben annyi szép érzést, annyi nyiltszívűséget, annyi igaz voltot találtam, a' mennyit hijába kerestem a' mi nemünkben; 's ennek első példájául mingyárt az anyádat hozhatom-elő. Tégy úgy mint én: keress eggy jó nevelésű személyt, ért elmével, jámbor erkölccsel; kinek gondolkozása 's hajlandóságai a' tiéidhez hasonlítnak. Kapsz ollyat mindenütt. Eggyezésemen ne aggódj'. Én

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

jó atya vagyok, csak te légy szerencsés, meg van a' mit óhajtottam.

Alcimachus eltelve ezen intésekkel, elérkezik Athenába. Első látogatását Szeléné-nél tette, kihez ajánlva vala. Szeléne ifjonta szép és igen kedves volt: még meg volt szépsége, de kedvessége fogyott. Mingyárt az idvezlés' ceremoniáji után, mit keresel te, ugymond neki eggy Ezredes, férje Szelénének 's az Alcimachus' atyjának hajdani barátja, minálunk? Illik e magadat az élet' virágában asszonyok közzé temetni? A' rév, a' nyargaló, azok légyenek iskoláid, nem azon hiú gyülekezetek, a' mit szép-világnak hívnak. Elvesznék bosszúságomban, ha látom, hogy fiatal ember érkezik hozzánk. Spártába, Spártába kellene őket innen kergetni!

Alcimachus e' megtámadás által egészen meg volt zavarva; de Szeléne pártjára költ. Oh, ezen tökélletesen rád ismerhetni! monda a' férjének. Spárta, a' rév, a' nyargaló! 'S mondd-el csak, mit tanúlnak ezekben a' te iskoláidban? — Gazdagodni 's verekedni,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

felele az Ezredes durván. — Gazdagodni, lám be nemes törekedés! verekedni, lám be múlatságos! Az első, úgy vélném, nem illik fő születésű ifjú-ember' tüzéhez: a' másikat a' nélkűl is könnyen megtanúlni. — Nem olly könnyen, nem olly könnyen, Asszonyom, mint gondolod. A' ki kendőző asztalkák körűl töltötte ifjúságát, nehezen lesz jó katona. — Én pedig nem tudok semmit ízetlenebbet, faragatlanabbat, mint a' ki csak verekedni tanúlt. Hát csak azért vagytok a' világon, hogy egymást öldössétek? A' békének szint úgy megvannak a' maga mesterségei, mellyeket tanúlni kell, mint a' háborúnak. Nem mindég állatok sereg előtt. — Lánczos, lobogós! hisz' az éppen a' baj! az éppen a' baj! Állana csak rajtam, fejével lakolna minden, a' ki még a' béke' idejében is eltávoznék a' zászlóktól. — Hogyan, édes Úr, 's te tehát azt akarnád, hogy nékünk senki ne maradjon? — Marad, Asszonyom, marad! elég haszontalan van a' hazában. — Gyönyörű! te reánk a' nép' salakját tolod. Oh, az asszonyok neked sok köszönettel tar-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

toznak. — Azt nekik oda hagyom szívesen. — Nem, Uram, mi hű leányai vagyunk a' Respublicának, 's ennek javáért, mint jó polgárnék, örömest lemondunk minden figuráról, melly nékünk nem tetszik; mind azon rettenetes férjfiképről, mellyen kilátni, hogy csak ölni vágni tud, 's nem is való egyébre. — 'S azokat a' szépképű emberkéket, a' kik tudnak élni, azokat, úgy e, magatoknak tartjátok? — Minden bizonnyal! — Jó; az Aeropagus el nem múlatja, hogy kedvetekért törvényt hozzon felőle. Fiatal ember, megengedj; a' feleségem nincs eszén. Itt hagylak, mert tovább nem tűrhetem. A' hatalmas Heraklesre, hogy éppen nékem jutott az illy asszony! Más férj meg sem álmodja az illyeket. — Ezt mondván, rájok vágta az ajtót, 's ment.

Hiszen ez felette különös háztartás! monda Alcimachus. Asszonyom, megengedj mérészségemnek; gyakran esik-meg ez nálatok? — Oh igen, monda az asszony finnyásan; mindég, ha valaki van nálam. — 'S hát ha magatokban vagytok? — Néha

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

dörmög ollykor is, de lassacskábban. — De az Istenekre! hogy' tudtál hozzá menni? — A' mint közönségesen mennek; holmi tekintetekre nézve. Egyébaránt ő a' legjobb ember a' világon. Ha megúnatja magát, ellenére szóilok; tűzbe jő, 's dolgára megy. Mindent csinálok belőle, a' mit akarok. Tanácslom, légy tekintettel eránta; barátságát nem kell megvetni; annak sokképpen hasznát vehet'd. Itt sok házhoz vagy e ajánlva? — Az atyám' közelebbi ismerőseihez, 's azoknak nem nagy a' számok. — Igen jó; úgy annál többször látjuk-meg egymást. Ezt rád nézve óhajtom; mert új világba lépvén, a' legeszesebbnek is vezérre van szüksége. — 'S remélhetném tőled e' kegyességet? — Én, vagy a' férjem; tiéd a' választás. — E' szerint már választottam. — Így múlt-el az első eggyüttlét.

Visszatérvén férje, Te egy különös ember vagy, monda neki az asszony; hangod elvadította ezt a' fiatal-embert. — A' kit te örömest jámborrá tennél, úgy e? — Értem, Uram; meg lesz hagyva, hogy ajtómat

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

zárva lelje. — Nem úgy, Asszonyom, nem úgy; én nem vagyok féltékeny. Ha ifjú korodban nem voltam az, nem kezdem, mikor hervadni indúlsz. — Gyönyörű complimentek! de hozzájok szoktam. Azonban el ne felejtsd, hogy neki viszont-vizittel tartozol. Minden bizonnyal; én tudom, mit kíván az élet' rendi, 's nem könnyen felejtem-el a' mivel tartozom.

Más nap' látni ment Alcimachust, 's a' tegnapin kezdte a' szót. Hát mit végzél? ugymond; elpuhúlt Ifjaink' útját fogod e te is követni? Gondolnám, feleségem reá buzdított. Őrizkedj', őrizkedj', kérlek; nem tőle; mert az ő ideje, hálá legyen érte az egeknek, elmúlt; de a' többitől! Ezek a' legveszedelmesbb Szírenek. Eggy pillantatig sincs körűlttök az ember bátorságban. Neked állnak, esküsznek hogy szeretnek, hogy örökké fognak szeretni, 's eggyet fordúlsz, 's ott hagytak. Úgy bánnak a' férjfival mintha bábjátékjok volna. E' szerint monda Alcimachus, az Athénai asszonyok korántsem a' Mégaraiak. — A' Mégaraiak? eggyike ol-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

lyan mint a' másika! Látom, atyádra ütöttél. Az a' szegény eggyűgyű rá merte volna tenni az egész világot, hogy neki a' legszűzebb-életű felesége van. Ha csínoskodott, azért csínoskodott, hogy férjének tessék; ha vendégeket fogadott, hogy a' háznak tégyen becsűletet; merő áhítatosságból zárkozott-el a' Parthenonnak eggy Hierószával, 's azért költözött eggy kerti-lakóba, mert a' nagyvilág' romlottságát megúnta nézni a' városban; 's vaktában bízta magát felesége' hűségére. — Reménylem, arra oka fogott lenni, monda Alcimachus; 's kérlek, hogy az anyám' emlékezetét tiszteld. — A' te anyádét, fiatal-ember? A' te anyád szint úgy asszony volt mint más. Azt gondolod talán, hogy néked mondva csináltak eggyet? Ah, ismertem számtalant; 's nem találtam eggyet is tökélletesen hívet, ezen az én bohómon kivűl; 's ez is magamnak kellett képzenem. Akaratja ellen csináltam jó asszonyt belőle. De azt a' csalfaságot, azt a' ragyogni-szeretést, mellyet vagy a' természet, vagy a' példák öntenek mindenikébe, ki nem tudtam belőle irtani. Fo-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

gadom, még próbát tesz', ha elcsábíthat e téged is; egyedűl, hogy kikaczaghasson. Nem te volnál az első, kit a' kétségbe-esésig gyötrött. Eggykor az illy apró játékkal töltötte idejét, osztán magamnak beszélite-el pajkosságait, 's úgy nevetett, mint az eszeveszett. Szerencsére öregszik, 's többé nem olly nagy a' veszedelem!

Alcimachus eggy részét az éjtszakának annak forgatásával töltötte, a' mit hallott. Így lévén a' dolog, ugymond, az itt való asszonyok ugyan veszedelmesek; 's azon feltétel alatt szunnyadt-el, hogy őket kerűlni fogja.

Evergéte Tündér megjelenék neki álmában, 's így szóllott: Hasonlóbb két dolgot nem képzelhetsz, mint a' férjfi és az asszony. Az a'rossz, a' mit rólok mondanak, eggyes eseteket vévén, igaz, általjában nem igaz. Mindenre bízakodni nem tanácsos: de viszont bízatlankodni sem kell minden eránt. Tehát az asszonyokkal bátran társalkodhatol, csak tovább ne ereszkedjél velek, mint illik. Én néked nem adtam semmi cha-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

raktert, hogy annál inkább hajolhass a' másoké után. A' szüntelen' maga fejét követő ember nem való társaságba. Te akkor fogsz köz javallást nyerni, ha majd azt mondják rólad, hogy belőled azt csinálhatják, a' mit akarnak. De még az nem elég, hogy tetszeni tudj; szeretni is kell tudnod, még pedig úgy, hogy az sem sok ne legyen, sem kevés. A' szív' érzésének három neme van: a' szerelem, a' szeretkőzés, a' szeretet. Az az egész mesterség, hogy magunkat szerencsésekké tegyük, abban áll, hogy tudjuk, mint kell e' három külömbözéssel élnünk. Azért imhol négy üveg, mellynek csak te fogod vehetni hasznát. Úgy külömböznek erejekben, mint színekben. A' pirosból akkor iszol, ha forró hévvel fogsz szeretni akarni; ha csak múlatkozni akarsz, nyúlj a' rózsaszín'hez; a' kéket akkor vedd-elő, mikor nyughatatlanság 's részegűltség nélkűl akarod kóstolni a' szerelem' legszebb örömeit; a' fejért pedig, ha természeti hűlt voltodat óhajtod-vissza. E-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

zek után képe, mint eggy széljelfoszló köd, elenyészett.

Alcimachus elbájolva ébredt-fel gyönyörű álmából. De melly nagy vala álmélkodása, midőn a' négy palaczkot kezei köztt látá! Ah, ugymond, ez éppen jókor jő; mingyárt megtehetjük rajta a' próbát. Felkél, hálát ád a' gondos Tündérnek, 's Szeléné-hez megyen. Az Asszony egyedűl volt. Hallom, ugymond, hogy férjem volt nálad, 's képzelem, hogy ismét kifakadt? — O igen. — 'S hogy sok rosszat mondott nemem felől? — Valóban sokat. — De még is hízelkedem vele magamnak, hogy engem számokból kifogott? — Még pedig csak magadat, a' mi a' hűség' czikkelyét illeti. — Szegény ember! — Hogy hív vagy eránta, a' felől meg van győződve: de azt állítja, hogy annál veszedelmesebb vagy; és hogy irgalmatlanúl bánsz azokkal, a' kik szerencsétlenségekre beléd gyúladnak. — Lássa az ember, mint rágalmaz! valóban megérdemlené .... De nem, én magamnak tekintettel tartozom. — Erkölcsöd az ő míve, azt

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

mondja; 's hogy ő csinált belőled becsületes asszonyt. — Ő? — Ő, igen; még pedig akaratod ellen. — Akaratom ellen? Ez kemény! Jól van; megmutatom én, ki tesz engem akaratom ellen jóvá. — Megvallom, hogy ha neked volnék.... 'S engem is olly tűzbe hozott pedig, hogy eggy ízben kísértetbe jövék, kikelni az anyámért. — Az anyádért? — Azt merte szemembe mondani, hogy az atyám eggy szegény eggyűgyű volt, 's hogy a' világon minden férj az, őrajta kivűl. — A' boldogtalan! mert őtet is illeti a' dicsekedés! De mondom, hogy tekintettel tartozom magamnak. Nem, Uram, én nem vagyok az a' csalfa, a' kinek férjem fest; 's minthogy kénszerít, hogy szólljak, kimondom, hogy nekem szint olly lágy szívem, 's talán még lágyabb van, mint akárkinek másnak. — 'S mit csinálsz vele, ezzel a' lágy szívvel? — Jaj, hogy semmit! de annyit tsak feltehetsz felőlem, hogy nem az ő kedvéért tartom ridegen. Ha örömöket nem engedek magamnak, az egyedűl azért esik, hogy a' férjfiak' makacssá-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

goknak 's hálátlanságoknak ne tegyem-ki magamat. Érzem, hogy, ha szeretni fognék, hevesen szeretnék, 's azt fognám kívánni, hogy az szerint szerettessem-vissza. — Ah, hogy ne fognál?—Azt én nem ígérem magamnak; nincs semmi állhatatlanabb, gyarlóbb, mint a' teféléid' szerelme; ti tűzbe jöttök, égtek: de azt a' lángolását a' szerelemnek, azt az elrészegűlését, mellyben eggyütt van mind legfőbb édessége mind mentsége, azt nálatok nem kell keresni. — A' mi engem illet, Asszonyom, tudom én, hol adják azt a' szerelmet, a' mit te érdemlesz; 's volnék csak bizonyos eránta, hogy akarod visszonozni, fogadom, jó dózist vennék belőle. Szeléne mosolyogta az Alcimachus' eggyűgyű voltát, mert neki a' Tündér azt a' gyermekiség' tónusát adta, mikor Szeléne körül volt, a' mit a' kokettek annyira szeretnek. — Nem, felele az asszony; illy eggyszerre nem szokás lángra lobbanni; 's osztán hiszen mi alig is ismerjük egymást. — A' mint magadnak tetszik, Asszonyom, én nem sietek; holnap bővebben ismerkedünk. — De hát meg-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

meglátlak holnap? — Megjelenek bizonyosan. — Jó; hát dél után; érted? Megmentelek azon kedvetlenségtől, hogy férjemet lássd. Magunkban leszünk, nem jő ránk senki, 's okosan szóllhatunk.

Alcimachus megjelent a' rendelt órán, 's magával vitte palaczkjait. Szeléne a' legkísértőbb pongyolában fogadta. Lám, úgymonda Alcimachus, a' szépség' privilégiumát! minél kevesebb rajta a' pipere, annál szebb. Szeléne úgy tett, mintha pirúlna. 'S tudod te azt, ugymond neki, hogy e' színlelt érzésiddel veszedelmes vagy? Megeshetnék, hogy hinnék nekik, 's meglennék csalva. — Megcsalva, Asszonyom? 's te azt teheted-fel, hogy én téged' megcsalhatnálak? Én még soha sem csaltam-meg senkit. — 'S rajtam akársz hozzá fogni? — Nem, esküszöm mindenre a' mi szent! — Minek hát ez a' csapodár beszéd, ez az epedő tekintet? — Te szép vagy, 's én nem vagyok vak; azt mondom a' mit látok; ebben nincs csapodárkodás. — Valóban, nyugalmad elég világosan hazudtolja

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

színlelt melegségedet. — Ah, ah! akarnád csak! ez az én nyugalmam igen is hamar oda lenne. — Dehogy'? 's hogy hát felgyúladj, azt várod, úgy e, hogy felszabadítsalak rá? — Tökélletesen; parancsold, 's meglesz. — Az igaz, te rendes ember vagy e' hideg tűzzel! — Mert ismerem magamat. — 'S hahogy' tehát akarnám hogy szeress? — Azon mértékben fognálak, mellyben kívánnád. — Látom, nem tudod, sem te mire kötelezed magad', sem én mennyit kívánok. — Kívánj, Asszonyom, kívánj, a' mennyit tetszik: bennem meg nem csalatkozol. — Há hát azt kívánnám, hogy az őrültségig szeress? — Az őrültségig fognálak, 's még túl rajta; az nekem nem kerül többe mintha kevésbbé kívánnád. — Melly rendes ő ezzel az eggyűgyűséggel! Jó tehát; tehát akarom, hogy szeress; még pedig hogy igen szeress. — Lángolva szeressek? — Lángolva. — 'S te is úgy fogsz engem? — Reméllem legalább. — Az nekem nem elég. — Foglak bizonyosan foglak. — Ez kel-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

lett; várj, mingyárt csudádat látod. — Hát hová mégy? — Tüstént itt leszek; csak eggy perczentésnyi várakozást.

A' hiszelékeny Alcimachus félre vonta magát, 's az utolsó cseppig kiitta a' piros italt; 's íme szikrázó szemmel, dobogva verő szívvel, pihegő szózattal tér az asszonyhoz. Oda az a' hideg csapodárkodás, oda az az üres csevegés, melly elébb szakadatlanúl folyt ajakiról. Szavai tüzesek lettek, ragadozók, velősök. Szaggatott, fuldokolva ejtett hangzatok pótolták-ki, a' mit nyelve meg nem magyarázhatott, 's heves rándúlások 's a' legéledtebb pántomíma mondásait. Alig ismerhetett a' lángoló ifjúban a' gyermek Alcimachusra, kin elébb csak mosolygott, 's meg nem foghatta e' hirtelen változást. Szeretett volna kételkedni, félni, tartózkodni; hijába! szíve elolvadt, szemei káprázsnak, az ész elhagyja, 's eggy perczentés múlva azután azt lehetett mondani, hogy ő is ivott a' piros italból.

Így folyt-el két holnap, olly örömek alatt, mellyeket minden erőlködések mellett alig

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

tudtak mérsékelni, hogy vele szemet ne szúrjanak. Az Ezredes meg nem szűnt pirítgatni Alcimachust, hogy magát felesége által megkapatta. Megmondtam, kis bohó, megmondtam, ugymond; de nem akarád hinni. Köszönd magadnak; én részemről szeretem, hogy így járál. Veszítsd-el magad' körűltte; mert mit is tudnál tenni jobbat? Alcimachus bosszút állott az Öregen fűlánkjaiért, valahogy' csak tőle kitelhetett. De tüze nem visszonoztatott többé; napról napra látá hűlni a' Szeléne' szívét. Szeléne neki az vala még, a' ki volt: de ő nem vala az többé az asszonynak. Érzette, hogy el kell szórnia magát, hogy vissza kell térnie a' világba, mellyet Alcimachusért oda hagyott volt. Alcimachus megsejdíté a' változást. Oda lett, látván, hogy az asszony mindenben lél múlatságot, holott ő csak benne él. Kedvetlenné lett, nyűgössé, gyanakodóvá; 's olly dolgokat követett-el, hogy az asszony nem tűrhette tovább, 's kiadta neki a' búcsút.

Úgy vagyon, ezt mondá neki az asszony; szerettelek; elment volt az eszem:

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

de magamhoz térlem megint. Kövessd példámat. Hiszen az sehol sincs megírva, hogy a' szerelemnek addig kell tartani, míg kidől a' hosszú állásban. E' világon minden múlandó; az a' szerelem is. Mikor fogyni kezdett, veszekedtél; most mikor elaludt, nem lelsz nyugtot; sajnálom, de nem segíthetek. — Hogyan? hiteszegett! álnok! állhatatlan! — Szidj a' hogy' tetszik; ki tudja? talán enyhül általa fájdalmad. — Ah, irgalmas egek! mint bán velem! — Mint gyermekkel, a' kinek minden szabad. — 'S hová lettek azok az esküvések, mellyekkel száz meg' száz ízben fogadtad, hogy az utolsó lehelletig fogsz szeretni? — Gondolatlan esküvés, mellynek nincs semmi ereje; bohó, a' ki teszi, bohó, a' ki épít rajta! Én asszony vagyok, 's úgy szeretek mint asszony; a' te hibád, ha azt vártad, hogy a' természet csudát szűl kedvedért. — Alcimachus a' hajait tépdelte mérgében. — No's, ugymond, mi lesz ebből? Azt hiszed, hogy jobban fognak szeretni, ha kopasszá teszed magad'?

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Alcimachus, hallgass, kérlek! Én szánlak, én barátnéd maradok. — Kegyetlen! 's én barátságodat, szánásodat kérem talán? — Egyebet én nem adhatok. De mondd-meg hát, kié a' hiba? azé e, a' ki megszűnt szeretni, vagy azé, a' ki tetszeni szűnt-meg? A' processus még ki nincs csinálva, 's nem is igen lesz eggy-hamar. Míg ki lesz, tűrd békével bajodat, 's végy erőt rajta, a' hogy' lehet. — Veszek, háládatlan, veszek! monda, félre menvén, hogy üvegeihez nyúljon; 's nem lesz talán szükség mondanom, hogy a' fejérhez nyúlt.

Gyúladt vére eggyszerre elaludt az ital után, 's feje kiderűlt. Valóban, Asszonyom, ugymonda a' legnyúgodtabb képpel, nem volt eszem az elébb, neheztelni. Szeretők valánk, 's barátok vagyunk. E' világon mindent jó próbálni. A' szerelem merő hideglelési forróság; eggyszer oda van, 's az ember maga sem tudja mint járt. A' kik egymásra úntak, nem tehetnek okosabbat, mintha kétfelé térnek. Te engem addig szerettél, a' míg lehetett: miért kellett volna magadat

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

erőltetett szerelemmel gyötrened? Élj szépséged' hatalmaival, 's gyűjts új hódolókat. Nékem elég szerencse, hogy számokban lehettem. A' sor mostan mást ér; kívánok szerencsét hozzá.

Szelénét bántotta ez a' hideg búcsú. Óhajtotta, hogy a' fiú leljen vígasztalást: de nem illy hamar, nem illy könnyen. Mindent megfontolván, elhitette magával, hogy az a' csendesség, mellyet mutatott, színlelt nyúgodalom volt; 's azt mondta eggy barátnéjának, hogy a' szegény gyermek egészen oda lett, hogy ő szörnyen rettegett miatta, 's alig tudta annyira hozni, hogy bánatjában erőszakos lépésre ne vetemedjék.

Más nap' a' dőzsölő Alcippnál vacsorált, Athenának legszebb asszonyaival. Bízvást! monda magában; a' piros üveg ki van ürítve; de ha megtölti is a' Tündér, veszek-el ha számhoz viszem. Ah! kiálta, midőn belépett a' palotába 's meglátta a' vendégeket, eresszük a' fantazia' kéjére magunkat, 's éljünk azzal, a' mit a' szerencse ád! elfordúlt, felhajtá a' rózsaszín' italt; 's íme

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

tekintetei 's vágyódása eggy szép tárgyról más szebb tárgyra szállonganak, 's eggyen sem állapodnak-meg.

A' táblánál eggy szöghajú lyányka mellé esett, kinek lesüllyedt szemei rend kivűl való szemérmet 's félénk voltot árúlgattak. Szíve dobogni kezde a' lyányért. De a' más oldala felől eggy szép barna űlt, olly eleven színekkel, olly dévaj lélekkel, melly fellyűlhalad minden képzeletet. Örömest amazt akarta volna, de ez szertelenűl megtetszett; 's mindent eggyüvé vévén, a' szöghajú lyánynak adta volna az elsőséget, de eggy magam sem tudom mi a' barna felé vonta. Ez a' magam sem tudom mi elintézte választását. A' legcsapodárbb nyájasságok által éreztette véle diadalmát: de a' magahitt leány mind azt, a' mit Alcimachus tett és mondott, úgy fogadta, mint tartozott hódolást, 's nem is láttatott ügyelni reá. Ez a' kevély bánás ingerlette Alcimachust. Elkapva a' tetszeni-kivánás által, ő lett a' vacsora' öröme; őbelé tapadt minden szem, minden fül. Korinna vette észre,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

hogy irígylik diadalmát. Végre maga is látszott érzeni annak érdemét, 's eggy pár kedvező pillantása reményt támasztott új barátja' szívében.

Az eloszlás' órája beáll; felkél Korinna, 's Alcimachus követi. Te tehát méltóztatol elkísérni? monda a' leány, elfogadván karját; érzem, melly örömöktől fosztod-meg érttem magadat. Alcimachus esküdt, hogy nem, a' legkissebbtől is. — Megengedj; hisz' a' legszebb asszonyoktól vonlak-el, 's az valóban igen szép diadalom. — Csak futólag láttam őket, 's igaz, hogy nem-rútaknak tetszettek. — Nem-rútaknak? te fösvény vagy dicséretidben. 'S hogyan tetszék Timandra? ő is csak nem-rút e? Azok a' szép nagy szemek, az a' szép orr, szép ajkai 's deli súgár termete — szóllj, ha nem ollyan e velek, mint eggy Istenné? — Igaz, mint a' felséges Júnó! — Alcimachus, te gonosz is tudsz lenni, a' mint látom. Hát Chryséis felől mit mondasz? azzal a' bágyadt tekintettel, melly szerelemért látszik sóhajtozni. — Igen; ha festenem kellene, így fognám

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

az elmúlasztott Alkalmatosságot. — Elmúlasztott Alkalmatosságot? ez a' szó irgalmatlan! El nem mondom másnak, mert felkapódnék. Reméllem hát, hogy a' Philoxén' bájos félénkségének fogsz igazságot engedni: az a' csak-nem ált'tűnő fejérség, az az olvasztó pillantás, az a' mosolygani nem merő száj, melly olly szépen mosolyog — 's mit mondasz őreá? — Hogy csak lélek' híjával van. — Úgy? most látom, miért igyekeztél te kölcsönözni neki a' magadét. — Megvallom, hogy ha te nem lettél volna, ő nyerte volna el az almát. — Ah, 's mit ért volna vele? hisz' az a' gyermek merő fagy; nem képzelhetni fásabb teremtést. — Azt láttam; 's első tekintetem, mellyet magára vont, utolsó is volt eggy úttal. — Ne mondd azt; hiszen csak kevéssel az előtt is, hogy felkölt'ünk, szemeid rajta függtek. — Úgy csudáltam, mint a' szép viaszképet. — Szép viaszképet, ha úgy akarod: csak hogy mások azt mondják, hogy ennek a' te szép viaszképednek, hogy tetszhessék, igen nagy szüksége van a' leplezetre.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Azonban míg a' vacsoránál látott asszonyokon végig tartják a' mustrát, elérkeznek a' Korinna' lakásához. Nem tetszik feljönnöd eggy-kevéssé? monda Alcimachusnak; még nem nagy az idő; beszéllgessünk. Alcimachus kapott a' szerencsén. Tudta a' Tündér mit csinál, midőn neki annyi rágalmazást sugallott. Szép asszonynak nem mondhatni kedvesbb magasztalást, mint midőn azokat szólljàk, a' kik vele öszvemérkeznek; 's itt Korinna jól kikapta a' maga részét.

Most már azt szeretném hallani, mi jót 's mi rosszat tartasz énfelőlem? mondá Korinna. — Mi rosszat! hiszen te nem engedsz az embernek szabadságot, azt rajtad megsejdíteni, ha benned van is valami. Személyedet bájolás vészi-körűl; 's ez az általó fény, ez a' csillámló elevenség, magát a' rútat is szépnek vétetné. Téged meglátni, elvakúlni, elrészegedni, magamon kivűl ragadtatni eggy volt. Légyen ez ígézet, légyen őrjöngés, 's minden a' minek akarod, elég az, hogy oda vagyok; 's eggy szavad

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

a' legszerencsésebb halandóvá tehet, vagy a' legszerencsétlenebbé. — De ne hát! kiálta az asszony, látván, hogy Alcimachus lábaihoz veti magát: alig látsz-meg, 's én azt higyjem, hogy szeretsz. 'S hogy' tudhat'd te, ha én érdemlem e ezt a' te szeretetedet? hogy' tudhat'd, ha visszonozhatom e? — Nem tudom, Asszonyom, 's nem tudhatom. Meglehet, hogy te a' legkegyetlenebb, leghálátlanabb, leghitetlenebb asszony vagy. Ez a' szép külső, ezek az isteni kecsek kőszívet rejthetnek-el. Tartok ettől, de reá vetem magam'; 's ha a' veszély még nagyobb is, többé nem áll hatalmamban, hogy kikerűljem. — Ah, most ismerek reád, Alcimachus! most látom, melly igen igaz, a' mit nekem felőled mondottak. Te vagy a' legveszedelmesebb férjfi, 's a' kit leginkább kellene rettegnem. — Hogy' azt? 's hát mit mondtak neked énrólam? — Hogy te csupa indúlat vagy; pedig az ollyannal lehetetlen boldogúlni. Úgy szeretsz mint a' dühödött, 's szint olly mértéktelen viszontszeretetet kívánsz. 'S ha kevésbbé szeretnek mint néked

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

tetszik, nincs sem vége, sem hossza szemrehányásidnak; zsémbes lészesz, nyűgös, gyanakodó; sem azt nem tudja az ember, hogy' adjon-ki rajtad, sem azt nem, hogy' fogadjon-el. — Megvallom, Asszonyom, eggykor meg volt bennem az a' bolondság, de már kigőzölögtem. Most bátran elfogadhatnak; ha kell előre aláírom obsitomat. — Uram, itt nincs helye a' tréfának; én azt tartom, hogy a' szerelemnek a' szabadság a' lelke. Szabadság nélkül a' választott Kedves annyi volna, mint férj; 's igazat mondván, így maradni özvegyűl, nem volna a' legbúsabb gyász. — Asszonyom, én tudok élni; bátran rám bízhat'd magad' — Ha hát valaki gyengűlni érzené magát, megígérnéd e neki, hogy lárma nélkül elállasz, mihelytt ezt fogja mondani: barátom, szerettelek, de többé nem szeretlek? — Minden bizonnyal; bízvást megtehet'd próbáját. — Annyi mint az! De el ne felejtsd, hogy én csak addig ígérem, hogy szeretni foglak, míg nekem tetszeni fogsz.

A' mint látom, monda Alcimachus, itt hasznát vesszük a' fejér palaczknak! Nem

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

vala igaza; a' rózsaszín' ital' ereje magától eloszlék. Még Korinna mellett múlatott, 's íme azon Szépségek' képei, kiket az Alcipp' vacsorájánál látott, már képzelete elibe tűntek. Imhol ez itt eleven, ugymond; de abból is áll mindene. Semmi érzés benne, semmi kényes ízlet; úgy cseréli a' szeretőket mint a' pántlikájit. Jöjön más valaki, 's múlatgassa tréfájival, mingyárt haza küld. Nincs jó dolgom, hogy reá vesztegetem sóhajtozásimat. Jobb lett volna a' szép szőke mellett maradnom, a' ki rám azokat az érdeklő bágyadt pillantatokat lövellé. Korinna rosszúl szóllott Philoxén felől; jele, hogy Philoxénben érdem van. Neki nincs elevensége: de melly öröm lesz majd, elevenné tenni! A' vígtermészetű asszony mindennek víg: ez csak nékem lesz az. Hadd mégyek hozzá; mert én magamnak nem örömest mutattatnám-ki az útat. Tanúlja-meg, kivel van dolga; 's hogy más szint úgy bánhat vele, mint ő akara énvelem.

'S íme most Philoxénnek mondogatta azt a' sok csapodárságot, a' mit azelébb Korin-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

nára vesztegetett; csak hogy itt több tartózkodással. Lehetetlen! kiálta hideg csudálkozással Philoxén, 's te igazán szerencsétlen lennél, ha nem fognálak szeretni? — Nem képzelhet'd, melly igen szerencsétlen. — Azt én nagyon sajnálom, mert én szeretni nem tudok. — Ah, szép Philoxén! 's te e' bájoló mosolygással, e' lágyúlt tekintettel, ezzel a' hanggal, melly a' lélekig hat, nem ismernéd a' szerelmet? — Valóban nem ismerem. — Hát ha én megismertetnélek vele? — Azzal nagy kedvem' töltenéd, mert igen vágyok ismerni. De már sokan próbálták, 's eggy sem boldogúlt benne. Maga a' férjem sem volt szerencsésebb. — A' férjed? azt örömest elhiszem. De, szóllj, voltanak e' szeretőid? — Oh sokan, 's eggyike szebb a' másikánál. — 'S tetted e őket szerencsésekké? — Nem tettem; mindenike azzal vádolt, hogy nem szeretem őket. Én nem tehettem róla, mert én mindent elkövettem, a' mi rajtam állott; de a' dolog nem ment. Képzeld, néha négyet is tartottam eggyszerre, hogy a' négy közt

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

kapok talán eggyet kettőt, a' kit szerethetek; de az mind hijába volt.

Lehet e illy ártatlanúl-eggyűgyű teremtést látni! kiálta magában Alcimachus, 's örvendett közelítő diadalmán. — Csak bátran, gyönyörű lyányka, ugymond, meglát'd, hogy szeretni fogsz! — 'S remélled azt? — Reméllem; a' te szíved érzékeny. — Érzékeny? igen; így, amúgy: de az eggyszerre oda van. — Az valami nyavalya lesz. Mondd -el, kérlek, nem nyújtottál e áldozatokat a' Szerelem' templomában, hogy az Istenné gyógyítson-meg? — Férjem nyújtott gyakor ízben, de nem volt haszna; olly hidegen lelt mindég, mint azelőtt voltam. — De hát miért nem vitt magával? miért nem avatott-bé? — Avatott? mit tész' az? — Akarod, hogy mutassam? monda Alcimachus, holmi szabadságokat vévén-ki magának. — Csendesen, édes Úr, csendesen! hiszen te úgy tészesz, mintha szeretnénk eggymást; pedig még attól távol vagyunk. — De hát hogy' legyenmeg, ha magunk nem igyekszünk rajta? azt addig kell próbálnunk, míg

eggy-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

eggyszer meglesz. — Eleget próbáltam, de haszontalan'; eleinte magamnak is úgy tetszik, hogy szeretek, de osztán látom, hogy nem szeretek. Jobb bevárnom, míg eljő magától; ha eljő, tudtodra lesz.

Alcimachus mindennap új meg' új előmenetelt tett a' hideg Philoxén' felmelegítésében, de még nem vihette oda a' hová akarta. Hogy tűzbe hozhassa képzelődését, kérte, jelenne-meg eggy innepen, melly Vénusnak tiszteletére fog tartatni. Az asszony megígérte; de kikötötte, hogy bé ne avattassék. Más nap' az illendőség miatt külön jelentek-meg a' szent ligetben. A' legszebb Szűzek és Ifjak, Grátziákká 's Ámorokká öltöztetve, hymnusokat énekletteк az Istenné' tiszteletére, 's lantok' zengése alatt tárczoltak a' fák köztt, mellyek a' templom' udvarát szent árnyék alá veszik.

Philoxén hamarább jelent vala meg. Ah! monda Alcimachusnak, régen keresek mindenütt; igen jó híreket hozok: az Istenné megelőzte kívánságainkat; úgy tetszik, igazán kezdelek szeretni. Álmomban téged lát-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

talak. Te olly mérész voltál, 's én hevűlni érzettem szívemet. — Derék! de osztán? A' többit vacsorakor. — Vacsorakor? monda andalgó képpel Alcimachus, 's szemeivel az innep' pompáján kalandozván. Vacsorakor? igen, megfogok jelenni.... Ah, melly gyönyörű lyány az a' Tánczosné! 's az a' másik, minő kellemmel énekel az! — Magunkban leszünk, érted? —Igen; jó! be szeretném tudni, ki az a' szép Tánczosné? — Alcimachus, te nem hallod mit mondok. — Sőt igen; hallom jól; de valakit nézek, a' ki megmondhassa.... Ah, Lysiás, eggy szóra! Mondd-el csak, ki az a' gyönyörű gyerek amott? — Az Melissza, felele Lysiás; én vele vacsorálok. — Vele vacsorálsz? ma estve? — Ma estve. — Ah, be igen kívánnék ott lenni! — Az nem lehet. — Oh, kérlek barátságunkra, kedves Lysiás! — Hiszen te egészen meg vagy tévedve, monda az elhűlt Philoxén; te nálam vacsorálsz. — Úgy akartam, igen: de hamarább ígérkeztem volt Lysiáshoz. Nékem szent a' szavam, 's azt a' világért sem vonom-vissza.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Az estvét tehát Lysiásnál töltötte. Együtt vala Melisszával, imádásra-méltónak lelte eggy fertályig, azután ízetlennek. Onnan Eücharishoz ment; akkor estve halálosan szerelmes volt belé, más nap' rá únt. Megúntam ezt az örök szállongást! ugymond kifakadva. Új kívánság minden pillantatban, 's nincs eggy is, melly eltöltse szívemet. Az igazi kínja a' Danaidáknak! Félre velek, az érzésnek azokkal a' lidérczeivel, mellyek olly hírtelen fellobbannak 's elalusznak, hogy meg sem tudok miattok pihenni. Igyunk eggyet esztelenségünk' eloltására. Ezt mondván, kiitta a' fejér palaczk' elixírjét. — Már csak a' kék palaczk maradt-meg, 's boldogsága attól függ, hogy ezzel fog e élni tudni.

Alcimachus a' Philosophiát az Académicus Aristionnál hallgatta. Aristion meghólt, 's eggy első karú szépséggel 's szeretetre legméltóbb szívvel ragyogó özvegyet hagyott maga után. A' hű tanítvány kötelesnek tartotta magát, segédjére kelni tanítója' hátra maradt hitvesének. Theléz azt a' legnemesbb büszkeséggel tolta-el magától. Nékem, ugy-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

mond, kevés vagyonom vagyon: de kívánságim még kevesebbek. Férjem eggy igen nagybecsű birtokot hagyott rám: a' középszerűség' szeretetét, 's hogy kevéssel be tudjam érni. — Az illy gondolkozású fiatal és igen szép személy érdemes tárgya volt a' legérzékenyebb állandó szeretetnek. Ideje már eggyszer, monda Alcimachus, hogy a' kékszín' palaczkhoz nyúljak.

'S íme ereiben eggy eleven, de szelíd melegség terjedett-el. Ez nem a' fantaziák' nyugtalansága, nem a' passziók' lángolása volt; ez most eggy gyönyörűséggel eltölt felhevűlet vala, a' legédesebb előérzése a' boldogságnak. Égett értte, hogy Thelézé lehessen; vagyonját, életét, lelkét óhajtotta közössé tenni vele; 's végre el nem tudván csendesíteni lángjait, kéri, hogy jobbját fogadja-el. Theléz nem marada érzéketlen' a' tiszteletnek 's szeretetnek ezen jelensége eránt. Te igen szép jelét adád itt, ugymond neki, lelked' nemességének, midőn engem jobboddal megkínálsz. Érdemessé akarom magamat reá tenni, 's el nem fogadom. Nem

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

volnék az, ha elfogadnám. Haszontalan' mondotta ő, hogy felel atyja' megeggyezéséért; hijába csinált neki vétket jobbja' megtagadásából; hijába ijesztgette azzal, hogy eggykor vádolni fogja magát, hogy őtet szerencsétlenné tette: az asszony tántoríthatatlan maradt végzésiben.

Azonban Theléz számtalan könyűket húllatott magánosságában. Az a' leány, a' kit gyermeksége olta nevelt, látta fájdalmát, mellytől emésztődött, 's nem tudta okát találni. Férje' elvesztén síránkozik e? Mit tudna eggy fiatal és szép asszony eggy philosophus férjet így siratni? az a' szolgaleány előtt nem látszott hihetőnek. Asszonya gyakor ízben írt eggy Argószi polgárhoz, 's mindég mély sóhajtásokat sajtólt-ki mellyéből a' válasz, mellyet onnan vett. Kíváncsiság vagy hűség végre eggyikét a' Theléz' leveleinek felbontatá vele. Az íme így volt írva:

„Uram! ha nem ércz a' szíved, meg kell lágyúlnia eggy boldogtalan asszony fájdalmitól, a' ki kész kiontani vérét, ha azzal atyja' szabadságát megvásárolhatja. A' fér-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

jem, Aristion, kinek én nem szégyeltem megvallani, hogy létemet sklávtól vettem, mindent elkövetett, hogy ezt a' régen-siratott atyát nekem visszaadhassa. De minden igyekezete hasztalan volt, kitanúlni hollétét. Végre azt a' hírt veszem, hogy a' te hatalmadban vagyon; de a' legszegényebb környyűlállások köztt veszem azt. Pénzzé tettem mindent a' mim maradt, de még igen is sok híja annak, a' mit váltságáúl kívánsz. E' szerint egyedűl eggy mód maradt-fenn kívánságom' elérésére; hogy magamat cserébe adjam néked sklávúl az atyámért. Nem illik, hogy én szabad legyek, holott az atyám lánczot hord. Én még ifjú vagyok: őtet elgyengítették esztendeji. Az én szolgálatom neked több hasznot hajthat, mint az övé. Kezeim meg fognak keményedni a' munkára, 's szívem tűrni 's szenvedni megtanúlt. Ha akartam volna élni azon alkalmatossággal, mellyet nékem ifjúságom nyújt, ámítgatni a' férjfiakat, nem szorúlnék e' rettenetes kéntelenségre, de a' rabság kevésbbé gyalázatos mint a' vétek, 's én nem késtem választani."

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

A' leány, ellágyúlva a' szánakozás és tisztelet által, a' levelet Alcimachusnak vitte. Ah, kiálta ez elfojtódott szívvel 's könyűktől ázó szemekkel, ez tehát az oka, hogy jobbomat el nem fogadá! Ő skláv' gyermeke. Mit tesz az? Piriúljon a' szerencse, hogy thrónuson nem űl. Melly gyermeki hűség! melly nagylelkű szeretet! 'S Theléz, te skláv lennél? te lennél skláv, Theléz? Nem! soha nem! — Kénszerítlek a' nagy Istenekre, monda a' leánynak, tartsd magadban e' titkot. Én indúlok; asszonyod' könyűi fel lesznek szárasztva, 's a' te hűséged nem marad jutalom nélkűl.

Alcimachus elérkezik Argószba, 's a' Theléz' atyja szabad. Az az Idegen, a' ki érette lefizette a' váltságot, pénzt ád neki, a' mivel Athenába útazhasson, 's így szólla hozzá: megfogod látni Thelézt; 's szabadságodat az ő gyermeki hűségének 's tiszta erkölcseinek köszönhet'd. Tőle függ, hogy magát és tégedet boldoggá tegyen. De ha az a' szolgálat, mellyet tőlem vészesz, kedves néked, ígérd-meg, hogy rá bírod tiszte-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

letre-méltó lyányodat, hogy születése' szerencsétlen voltát az előtt, a' ki jobbja után törekedik, titokban tartsa. Én azt jól ismerem; felette becsűli lyányodat; neki irtóztató lenne, látni pirúlását. Ha pedig jóltevőd öszve talál akadni veled, zárd-el magadban háládatosságod' érzéseit. Őneki elég tőled ismertetni. — Hogyan? monda fuldokló szózattal az Öreg, 's az én lyányom nem fogja e ismerni a' kezet, melly lánczaimat feloldotta? — Nem; monda Alcimachus; mentsük-meg Thelézt azon kínos pirúlattól. Némelly kötelesség megalázza a' lelket; hagyd-meg te az övének a' maga nemességét, szabadságát. Az Öreg mindent ígért megmentőjének.

Elérkezik Athenába. Lyánya elájúlt, midőn meglátá. Oh atyám! ugymond, melly Istenség ád vissza az én sírásimnak? Urad' fösvénysége meg engedte e magát végre lágyítatni? — Igen is, lyányom, felele az Öreg, tudom én, hogy én a' te kegyességednek köszőnhetem szabadságomat, életemet,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

's azt a' már nem remélt örömet, hogy karjaid köztt halhatok-meg.

Alcimachus, azonnal hogy visszaért, mind azzal a' mit a' szerelem édest mondhat, únszolá Thelézt, hogy eggyezzék-meg öszvekeléseken. Az Öreg intette leányát, hogy eggykori alacsony állapotjokat tartsa örök titok alatt. Nem, felele ez neki teljes elszánással; azt megvallani nincs olly gyalázatos mint eltitkolni; a' ki szövetségem után vágy, meg is hallja tőlem, ki vagyok.

Azt akarod tehát, ugymond Alcimachushoz, hogy neked szívemet felnyissam? Míg szerencsétlen voltam magamba zártam gyötrelmimet: de te érdemes vagy reá, hogy részt végy örömeimben. A' Végezés engem skláv atyától hagya születni. Engem kivontak ebből a' megvetés' állapotjából: de az atyám benne senyvedett. Eggy jóltevő Istenség végre visszaadá őtet nekem; szabadon van, itt van, 's megfogod látni. Azonban előbbi állapotunk' mocska eltörölhetetlen; 's elbeszéllni neked, kik vagyunk, annyi, mint eggy úttal azon változhatatlan vé-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

gezésemet is kimondani, hogy nekem sem a, te tekinteted, sem az én háládatosságom nem engedik, hogy kérésedet teljesítsem.

Te engem kegyetlenűl bántasz, Asszonyom, felele Alcimachus az elkeseredés' és szerelem' legérdeklőbb hangjával. Tőlem tehát nem kell e annyit várni, mint a' mit Aristion tett? Hát őelőtte titokban tartottad e születésed' alacsonyságát? Bizonyosan nem. Gondolt e ő a' történetnek 's köz vélekedésnek igasságtalanságával? Én tanítványa vagyok Aristionnak; az ő tanításai nékem mélyen szívembe vannak vésve. Gyalázat e nékem, az ő példáját követnem? Vagy arról kételkedel talán, ha bennem van e az ő követésére elég erő? —Nem arról kételkedem, felele mosolyogva az asszony; csak okosságot kívánok többet; mert csak annak vagy híjával. Aristionnak volt ideje, ismerni magát: te nem vagy az ő korában, hogy magadért felelhetnél. Megmentelek attól a' kéntelenségtől, hogy lépésedet megbánd.

Alcimachus, nem remélvén többé semmit Theléznek győzhetetlen állhatatosságától,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

P. 102.

Mr. Wilson del. Bartolozzi sc.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

térdre ömlött előtte, hogy könyörűletességre lágyíthassa. 'S íme e' pillantatban nyílik az ajtó, 's a' megszabadított Öreg belép. Mit látok? ah, lyányom, ez ő! ez ő! .... De eggyszerre emlékezvén a' tilalomról, megnémúlt, szabadítójára szegezte szemeit, 's könyűk öntötték-el arczulatját. Hogyan, atyám? monda az álmélkodó Theléz, 's te ismernéd őtet? Úgy mondád, hogy ez ő. Mit tész ez? Szóllj, mit tett? Hol ismerted őtet? —Alcimachus, te süllyedt szemekkel állasz, te pirúlsz; az atyám ellágyúlva néz reád! Ah, értelek mind kettőtöket; atyám, téged ő válta-meg, én az ő kezeiből vettem az atyámat! —Igen is lyányom; ő az én jóltevőm. —'S ezt fogadtad te nekem? kérdé Alcimachus a' lábaihoz rogyó Öreget. — Bocsássmeg, felele az Öreg; szívem tele volt; a' lyányom megértett; én róla nem tehetek. — Jó; ha hát már tud mindent, ez a' te kegyetlen lyányod, jer, kénszerítsd, ne űzzön a' kétségbe-esésig; jobbját kérem; szívét kérem jutalmáúl annak, a' mit tőlem vett. A' sírásig lágyúlt Öreg feddeni kezdé lyányát há-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ládatlansága miatt, mellyről szíve semmit nem tudott; 's megfogván reszkető kezét, szabadítójának jobbjába zárta.

Atyádnak kell tehát köszönnöm e' kezet, mellyet magad megtagadtál tőlem? mondá olvadt szívvel Alcimachus, 's megcsókolván azt. — Légy nyugtan, felele Theléz mosolyogva; kezemet, igen is, az atyámnak köszönhet'd; szívem régolta tiéd volt.

Alcimachus', elrészegűlve boldogságában, a' nap' hátra lévő órájit arra fordította, hogy más nap' Mégara felé indúlhasson. Éjtszaka' a' legédesebb álomban ismét megjelene néki a' Tündér, 's így szóllott: Légy boldog, Alcimachus; szeress nyugtalanság 's bírj únadék nélkűl; érd-el a' mit kívánsz, 's csinálj sok irígyet, de te soha az ne lehess! Ezt nem tanúság gyanánt mondom neked: szerencsédet hirdetem vele. Te a' tökélletes boldogság' kútfejéből ittál. Bőven osztom én a' piros és rózsaszín' palaczkimat: a' kékemet kedvenczeim' számokra tartom.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

A'

SZAMNIUMI MENYEGZŐK.

Hagyjon részt alkotványaiban az asszonyi nemnek minden Törvényszabó, ha a' férjfiak' szívével bírni akar; fűzze-öszve javokat a' törvény' és erkölcsök' tekinteteivel, 's a' virtust és dicsőséget vesse a' szépség' és szerelem' gondjai alá: e' fortély nélkűl munkája nem lát sikert.

Tudta ezt Szamnium, az a' hadakozó kis Respublica, a' ki a' nagy Róma' bajnokseregét a' gyalázat' járomfája alá hajtotta, és a' ki ezzel sok ideig vetekedett az elsőségen. A' Szamnist katonává, hazafivá 's minden próbát kiálló jó-emberré az tette, hogy ezen tulajdonságoknak a' szeretetre legérdemesebb leány volt bérűl rendelve a' törvények által.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

A' menyegzők' napja minden esztendőben azon temérdek téren innepeltetett, mellyen a' katonai gyakorlások szoktak vala tartatni. Ekkor mind az az ifjúság, melly új csemetéket sarjazhatott a' hazának, felgyülekezett. Itt választák-meg a' legények a' magok hitveseiket azon rang szerint, mellyet nékiek tetteik 's magokviselete nyert a' haza' évkönyveiben. Könnyű képzelni, melly triumfus volt ez azoknak, a' kik győztes Ifjú által választattak; 's a' szerelem és büszkeség, ez a' két hatalmas ingerje az emberi szívnek, mint buzdíthatták őket virtusra, mellytől e' nagy napnak egész szerencséje függött. A' párosúlás' innepe minden esztendőben remegő nyugtalansággal várattatott. Addig az Ifjak és leányok csak a' templomokban látták egymást, szüléiknek vígyázó szemeik előtt, 's olly szeméremmel, melly egyenlően szent vala mind a' két nemnek. De ez a' tartalék nem ellenzette a' hajlandóságot; szem és szív szabadon tehették a' választást; csak az volt megszeghetetlen tisztje a' gyermekeknek, hogy óhajtásaikat

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

szüléiken kivül senkivel ne tudassák; az efféle kireppent titok nagy mocskot fogott volna húzni az egész háznépre. Ez a' biztos megvallása lelkeik' legféltőbb titkának; ez az édes kifakadás, mellyet az óhajtás, gond, remény és félelem csak a' természet' tiszteletes keblében mert magának engedni, az atyákat és anyákat barátjaikká, vigasztalójikká 's gyámolaikká tette gyermekeiknek. Innen az eggy fél' dicsősége, onnan a' más fél' boldogsága az emberi szívnek legelevenebb kötelein fogva kötötte-öszve a' háznak minden tagjait, 's az a' közössége az örömnek 's bánkódásnak, mellyet közttök a' szokás szűlt 's a' kötelesség szentté tett, egész a' sírig tarta. Ha a' szerencse meg nem koronázta kívánságaikat, a' hajlandóság, melly magát ki nem nyilatkoztatta, annál könnyebben tett-le tárgyáról, minthogy úgy is hasztalan lett volna makacsúl igyekezni elnyerése után, és azért, mivel ez az elsőbb hajlandóság az új választás által, mellyet tenni kelle, eltolatott; mert e' Nemzetnél a' párosodás polgári kötelesség volt. Tudta a'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Törvényszabó, hogy a' kinek magának nincs felesége, a' másokéra tart titkon számot; 's vétekké tévén a' házasságtörést, kötelességgé tette a' feleségvételt. Az Ifjú tehát elérvén a' kirendelt kort, fellépett a' Gyülekezet' elibe, 's rangja szerint megválasztotta mátkáját, bár szíve' kívánsága szerint nem választhatott.

A' hadakozó nemzetek köztt a' szépség még a' gyengébb nemnél is büszke és komoly, 's érezteti honnja' szokását 's rendtartásait. A' Szamniumi leányok' legkedvesebb időtöltése a' vadászat volt. Az a' gyorsaság, mellyel ők a' kézívet felrántották 's nyilokat ellőtték, az a' könnyűség, mellyel futni tudtak, ismeretlen tulajdonságok mínálunk. Ezek a' gyakorlások csudálásra-méltó hajlékonyságot adtak az ő testeiknek, 's magok-viseleteknek olly szabadságot, melly el volt öntve kellemmel. Ha letették a' fegyvert, maga a' szemérem látszott űlni homlokaikon; de mihelytt a' tegzet felkötötték, fejek büszkén görbűlt félre-emelkedő nyakokon, 's katonai tűz szikrázott szemeik-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

meikből. A' férjfiak' ábrázatjokon érett hallgató lélek űlt, 's a' csaták' képe, melly mindég szemek előtt lebegett, eggy bizonyos elkeseredés' bátorságát adta nékiek. E' hadakozó ifjúság' seregében könnyű vala az öreg Telamon' fiját, ki a' maga idejében vitézen viselte vala magát a' szabadság' ügyéért, orczavonásainak rendességéről, bőre' gyengéd voltáról 's színének elevenségéről kiismerni. Ez a' tisztes atya kezébe adván fijának a' fegyvert, Fiam, ugymond, az én öreg pajtásim gyakorta kötődnek velem, 's azt mondják, hogy öltöztesselek asszonyruhába, 's eggy szép Vadászlyány vál belőled. Atyádnak fájnak ezek az évődések, de reménlli, hogy a' természet meg nem tévedett szívedben, ha ábrázatod' megválasztásában megtévedett is. Bízzd rám magad', édes atyám! felele néki a' szép tűzre gyúladt gyermek; ezek a' kötődők örűlni fognak idővel, ha fijaik nyomdokomba hághatnak. Egyéberánt ők lássák, ha engemet lyánynak néznek: az ellenség, tudom, megérzi, hogy az nem vagyok. Kalliász szavát

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

állotta, 's annyi bátorságot, olly rettenhetetlen lelket mutatott, hogy a' közönséges tréfa közönséges magasztalássá vált. Álmélkodva mondogatták egymásnak társai: Ki hitte volna, hogy ebben az asszonyi alakban olly férjfi lélek lakozik? Ezt sem a' hideg, sem a' koplalás, sem az álmatlanság meg nem tudja lankasztani; 's ezzel a' szemérmes csendes képpel szint olly bátran megy' a' halálnak mint mi!

Eggy nap', a' mint Kalliász hideg vérrel nézné a' körűlttè omló nyilzáport, De mondd-el csak, monda neki eggy rút képű társa, hogy tudsz te illy vitéz lenni, a' ki illyen szép vagy? E' szók alatt a' túba jelt adott a' megtámadásra. No's, te, a' ki illyen rút vagy, felele Kalliász, jer, 's lássuk, mellyikünk kapja-el ama' zászlót? — Nyargalva omlik mind eggyik mind másik a' legtömöttebb csoport közzé, 's Kalliász imhol jő vissza 's hozza a' Sast.

Azonban itt vala az idő, mellyben néki a' házasok közzé kellett lépnie; 's az atyaiság által megszerzeni a' polgári just. A'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

leányok, kik magasztalással hallák emlegetni vitézségét, 's szépségét édes ellágyúlással nézték, irígylették tekintetit egymástól. Végre eggyike magára voná azokat. Az a' szép Aedésima vala.

Aedésima a' legnagyobb mértékben eggyesítette azt a' szemérmes bátortalanságot, és azt a' büszke tüzet a' maga személyében, melly tulajdona volt a' Szamnium' leányainak. A' törvény, a' mint már feljebb mondottuk, nem ellenzette a' szemeknek, hogy egymáshoz szólljanak; pedig a' szerelem' szemei igen beszédesek, ha külömben nem engedtetik szóllás. Ha láttál valaha két Szerelmest eggy rettegett tanú' jelenlétében, nem csudáltad e, melly sebességgel nyilatkoztatja-ki magát eggy lopott pillantás által az egész lélek? Kalliásznak eggy tekintete elárúlta a' leány előtt lángjait, óhajtását, rettegését, reményét, 's azt a' szép vetélkedését az érdemnek és dicsőségnek, mellyet a' szerelem gyúlasztott szívében. Aedésima ellenben, úgy tetszett, hogy megtiltotta szemeinek, hogy a' Kalliászéit keressék; de

*

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ezek gyakran lomhák voltak engedni a' tilalomnak, 's csak akkor süllyedtek-alá, mikor már a' várt feleletet megkapták. Kivált pedig eggy nap' — 's éppen ez intézte-el a' Kalliász' győzedelmét — eggy nap' ezek a' szófogadatlan szemek sokáig meg nem mozdúlva függvén a' szép Ifjan, eggyszerre emelkedtek-fel, eltelve a' legdrágább nedvvel, az egekre. Hah, értem! monda magában az elragadtatott Ifjú; értem néma kívánságodat, 's teljesedésre hozom! Gyönyörű teremtés, ha nem hízelkedem e sokkal magamnak? Nem azt kérték e szemeid az egektől, hogy magamat a' te választhatásodra érdemessé tehessem? Az ég meghallgatta kérésedet; érzem azt szívem' mozdúlatain. De ah, hány törekedik majd a' te birtokod után! A' nagy tettek mindég a' környűlállástól függenek. Ha ez mást ér, nem engem, oda az első választás; pedig kire eshetik az egyébre, szép Aedésima, mint tereád?

Ez a' gond fogta-el szüntelen' Kalliászt, ez szüntelen' Aedésimát is. Ha Kalliásznak választás engedtetnék, úgymond a' leány,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

úgy ő engem fogna, azt hiszem, választani. Ismerem szerelmét; beláttam az ő lelkébe. Hányszor tapasztaltam, hogy midőn közzénk lép 's társaimhoz szóll, senki eránt nem mutatja azt a' félénk gondot, mellyet énerántam bizonyít. 'S szava, melly külömben is édes és szelíd, még édesbbé, még szelídebbé lesz, ha hozzám szóll. Hát szemei.... oh azok a' szép szemek! azok nékem azt mondják, valahányszor reám néznek, a' mit még bizonyosan nem mondottak senkinek! Adnák az Istenek, hogy csak nékie tessek! Kedves Kalliász, melly boldogtalan volna a' te Aedésimád, ha ő másnak találna valakinek szép lenni, nem tenéked! Melly külömbség van teköztted és a' te mord társaid köztt, kiktől elijedek, ha szemeiket rám vetik. Vad tekintetek elrémít. Kalliász szint olly vitéz, mint akármellyik őközzűlök: de a' Kalliász' képében nincs semmi vadság, 's édes szemeiből bájolás szóll, ha sisak alól lövellnek is elő. Tudom én, hogy Kalliász csudát tesz vitézségével: de hát ha mind a' mellett a' szeren-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

cse elárúlja a' szerelmet? ha más kapja-el az első választást? Ah, ez a' gondolat elfagylal!

Aedésima nem titkolta-el gondjait az anyja előtt. Tégy szent fogadásokat a' Kalliász' dicsőségéért, monda nékie, azok lyányodnak szerencséjéért lesznek téve. Hiszem, tudom, hogy ő engem szeret, én pedig ah, nem vagyok e én kéntelen őtet imádni? Magad tudod, mint becsűlik Öregeink; ő a' szerelme minden lyánytársaimnak; látom én az ő zavarodásokat, pirúlásokat, mikor feléjek közelít; szerencsésnek tartja magát, a' kihez szóll. — Jó, lyányom! felele az anyja; ha szeret, téged fog választani. — Oh bizonyosan engem választana, ha megengedtetnék, hogy válasszon. De, anyám... — De lyányom, a' sor eljő őreá is. — Őreá is? akkor késő lesz! felele Aedésima lesüllyesztvén szemeit. — Hogyan, lyányom, hiszen ha az ember téged hall, azt gondolhatná, hogy minden rajtad fog kapni; te igen is sokat ígérsz magadnak. — Én nem ígérek; én reszkétek attól; szerencsésnek fognám mondani

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

magamat, ha csak annak az eggynek tetszenék, a' kit örökké fogok szeretni!

Kalliász a' táborba-indúlást előző estve megölelte atyját, 's így szólla: Isten hozzád, tisztelt szülém! te engem vagy soha nem látsz-meg, vagy úgy látsz, mint első magzatját Szamniumnak. Így, fiam, így! ezt szeretem én hallani. Jólszületett gyermeknek illyen szó illik szájába. Valóban olly tűz által is látlak elevenítve, melly csudálással tölt-el. Szóllj, melly Istenségek lehellték azt mellyedbe? — Melly Istenségek, atyám? A' szerelem és a' természet! az a' kívánság, hogy magamat érdemessé tehessem tereád és Aedésimára! — Úgy? tehát a' szerelem belé avatta magát a' játékba? Azt én örömest értem. De mondd-el csak, nékem úgy tetszik, hogy az a' te Aedésimád nálam is szemet szúrt. — Oh, az nem csuda, ha néked is megtetszett! — Azt néki meg kell adnom, hogy szép. — Szép? de az; mint a' dicsőség! — Még most is szemem előtt van; monda az Öreg, ingerleni akarván fija' tüzét; ollyan a' növése,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

mint eggy Nymfáé. — Ah, atyám! te a' Nymfáknak nagy becsületet tészesz ezen hasonlítás által. — Járása olly könnyű. — És melly nemes! — Színei elevenek. — Liliom és rózsa! — 'S repdeső hosszú haja, mellyet olly rendesen tud felaggatni. — És azok a' szép szemek, atyám! ah, azokat kellett volna látnod, mikor őket sok ideig rajtam nyugtatván, az egekre emelte, 's diadalmomért fohászkodott! — Azt néki meg kell adnom; Aedésima igen szép; de tudod e, hogy az ő birtoka után sokan fognak törekedni? — Oh, ezrek meg' ezrek! — Elkapják előled! — Énelőlem? — Igazán szóllván, féltelek; a' Szamniumi Ifjak vitéz derék Ifjak. — Az nekem legkissebb gondom. Csak alkalmatosságom adassék, érdemleni Aedésimát, 's meglát'd, hogy rólam lesz eggy kis szó. — A' jó Öreg, a' ki eddig csak tüzelni akarta fiját, nem tartóztathatta-meg tovább könyűit. Ah, ugymond, megölelvén azt a' szeretett fiút; melly meg becsűlhetetlen ajándéka az egeknek az érzékeny szív! Ez a' kútfeje minden virtusnak. Édes fiam, el-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

töltesz örömmel. Még elég erőm van, hogy eggy tábort tégyek, 's te olly szép reményekkel éleszgetsz, hogy kedvem jött, együtt menni-el veled.

Az indúlás' napján, a' szokás szerint, a' sereg kifoszolva ment végig a' piaczon összvegyűlt leányság előtt, hogy az ő látások az ifjú Vitézeket tűzbe gyúlassza. A' jó Telamon a' fija mellett méne. Nézzd, nézzd Telamont, mint megifjodott! kiáltának az Öregek; hová megyen ő ebben a' korában? Lakadalomra! felele ez; lakadalomra! Kalliász még távolra mutatá neki Aedésimát, a' ki mennyei szépsége által felyűlmúlta társait. Az Öreg le nem fordította szemét a' fijáról, 's midőn mellette elmentek, vette észre, hogy az a' csendes szelíd kép hadi tűzre gyúladott, 's olly rettenetes lett mint a' Mársé. Így, így fiam! monda az Öreg; légy szerelmes; a' mint látom, az neked jól áll!

Nagy része a' táborozásnak abban múlt-el, hogy a' két ellenség szemmel tartotta egymást, 's nem eresztette a' dolgot végső ütközetre. E' seregben állott a' két hatalom-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

nak egész ereje, 's a' Vezérek, mint eszes hadakozók, mind az eggy mind a' más részről kímélni akarták azt. De az ifjú Szamnisok, kiknek a' házasodás volt gondjok, lángoltak megtámadni a' Rómaiakat. Én még semmit nem tettem, monda az eggyik, a' mi megérdemlené, hogy a' Haza' évkönyveiben feljegyeztessék, 's íme az a' szenny vár, hogy dicséret nélkül fog neveztetni nevem!— Be nagy kár, ugymonda a' másik, hogy nem adnak alkalmatosságot, kitenni magunkért! Én ezidén csudát tettem volna.— A' mi Vezérünk, mondának igen sokan, bennünket gyalázatba hoz öregeink 's mátkáink előtt. Ha úgy viszen-vissza, hogy öszve nem kapunk, azt fogják hihetni, hogy nem bízott hozzánk.

A' bölcs Vezér, a' kitől a' sereg függött, csendesen hallgatta népe' békétlenkedését. Két hasznot ígért magának ezen késedelemből; eggyiket azt, hogy az ellenség félelem' és erőtlenség' jeléül veszi lassúságát, 's gondolatlanúl üt reá; másikat azt, hogy embereinek tüzök a' legfőbb pontig gyúlad-fel,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

míg őket elibe viszi az erős ellenségnek. Meglett a' mit várt. A' Római Imperátor öszvegyüjtötte népét.

Rómának Véd-Istene, ugymond nékiek, győzni fog; íme a' Szamnium' Géniusa retteg előtte, 's nem állja-ki közelítését. Rajta, vitéz Quirítek! a' hely' fekvése kedvez ugyan nékiek: de erőnk 's vitézségünk elégséges pótolék a' helyett. Miénk a' diadalom; jertek, kövessétek Vezéreteket! — Imhol van a' régen várt óra! monda a' maga ifjú Vitézeihez a' Szamniumi Vezér. Jőnek. Hagyjátok közelíteni eggy nyillövetnyiig; 's akkor szabadságtok lesz megérdemleni mátkáitokat.

A' Római sereg közelít, 's a' Szamnisok veszteg állanak. Omoljunk reájok! kiált a' Római Vezér; a' veszteg-álló csoport nem állhat ellent a' beléje csapó erőnek. 'S e' pillantatban a' Szamnisok úgy rohannak az ellenségre, mint a' Circusban a' paripák, midőn előttök a' verőcze megnyíl. A' Római nép megáll; meg nem bomolva, öszve nem keveredve fogadja a' reája ütő Szamni-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

sokat, 's a' tanúlt Harczoló a' megtámadást hirtelen védelemmé változtatja. Hihetetlen makacssággal folyt jó ideig a' viadal. A' ki ezt képzelni akarja, gondolja-el, hogy itt azok harczoltak, a' kiknek szíveiket szerelem, természet, Haza, szabadság és dicsőség buzdította, és a' kik mind ezért egyetemben küszdöttek itt. Eggyikében az újra meg' újra kezdett csetépatéknak az öreg jó Telamon eggy veszedelmes sebet kapott, fija' oldala mellett szabdalkozván. A' hű fiú, látván, hogy az ellenség hanyatlik, 's megnyertnek vélvén az ütközetet, engedett a' természet' ellent-állhatatlan sugallásának, kivitte az atyját a' tolongásból, 's segédjére volt, hogy a' csata helyétől bizonyos távolságra vonhassa magát. Ott eggy agg tölgy' lábánál kötözte-bé sírva mély sebét. Azonban midőn a' sebből a' nyilat kivoná, zajt hall; megfutamodva ment-el mellette eggy csoport Szamnis Ifjúság. Pajtások! kiálta nékiek, oda hagyván atyját; mi ez? hová szaladtok? íme erre van útatok! 's látván, hogy a' Római sereg' bal szárnya meztelen' áll,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

jertek, monda, támadjuk-meg ott őket; meg vannak verve, ha engem követtek. Ez a' véletlen kanyarodás réműlést okozott az ellenségi sereg' bal szárnyában, 's Kalliász látván, hogy visszavonúlnak, Vegyétek űzőbe őket, ugymond társaihoz; ez az út nyitva van; én eggy pillantatig ide hagylak, hogy segédjére lehessek az atyámnak. — A' győzedelem végre a' Szamnium' részére hajlott, 's a' Római nép, elerőtelenedve nagy vesztesége által, kéntelen vala kőfalai közzé vonni magát.

Kalliász elalélva lelte az atyját, midőn hozzája ért; de a' jó Öreg fijának gondjai által visszahozattatott az életre. Meg vannak e verve? kérdé Telamon, felnyitván szemeit. Űzik őket, felele a' fija; a' mi dolgunk jó renden áll. Ha úgy van, monda Telamon, igyekezz' életben tartani; édes az a' győzedelmesnek, 's szeretném látni lakadalmodat. A' jó Öreg sokáig nem szóllhatott tovább, mert az elfolyt sok vér nagyon elgyengítette.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

A' Szamnisok az egész éjjelt a' megsebesedtek' kötözésére fordították. Nem mulasztottak-el semmit a' Kalliász' érdemes atyja körül, a' ki erejének nagy elfogyásából végre fel is gyógyúlt.

A' táborból való hazatérés két okból volt menyegzők' innepévé rendelve; először, hogy a' jutalom nyomban kövesse a' hazának tett szolgálatot, 's annál nagyobb erővel hathasson példája; másodszor, hogy az új házasoknak télen által idejek légyen, éltet adni az új polgároknak, minekelőtte tavasszal ismét kiteszik értte, a' magokét. Ezen tüzes Ifjúság' tettei ragyogóbbak lévén most, mint mindenkor másszor, úgy ítélték a' Nép' elsőji, hogy azon innepnek, melly ezeket koronázni fogja, több pompát és fényt kell adniok.

Kevés leány volt a' hazában, a' ki, mint Aedésima, szívének érzései által titkos eggyet-értésben nem volt volna valakivel az Ifjak közzűl; 's mindenike fogadásokat tett annak dicsőségéért, a' kinek jobbját meg-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

nyerni reméllette, ha a' választásra szabadságot nyerend.

A' hely, a' hol öszvegyűltek, eggy temérdek amfitheatrum vala, felékesítve diadalmi kapukkal, mellyekről a' Rómaiaktól nyert zsákmányok függöttenek. Az ifjú Vitézeknek fegyveresen kelle felgyülekezni. A' lyánykák ívvel és tegezzel jelentek-meg, olly ékben, a' millyet eggy boldog Nép' eggyűgyűsége engedett, mellynél ismeretlen volt a' bujálkodás. Menjünk, leányok! mondának az őket csínosgató anyák; e' nagy innepen mind kell mutatnotok a' kecset, mellyel benneteket az ég megáldott. A' férjfi' dicsősége abban áll, hogy győzni tud: a' miénk abban, hogy tetszünk. Boldog leány, a' ki azon derék ifjú polgároknak nyerendi -meg óhajtásait, a' kiket a' köz ítélet leg-érdemesbbeknek kiált-ki, hogy a' Hazának védelmezőket adjanak. Hajlékjokat az érdem' pállyaága fogja béárnyéklani, a' köz becsűlet vészi őket környűl, 's gyermekeik elsőszülöttjei 's legbecsesbb reményei lesznek a' Hazának. Így szóllván, szőlő és myrtus

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

növéseket fontak lyányaiknak szép hajaik közzé, 's fátyolok' hajtékinak azt a' játékot adták, melly kiki' arczulatjához leginkább illett. Emlőjök alatt úgy kötötték-meg övöket, hogy a' könnyű lepel a' legszebb habzással folyjon-le ágyékjokon; vállokra akasztották a' tegzet, 's oktatták, mint álljanak, kézívekre támaszkodva, a' legbájosbb helyhezetben, 's eggyik térdek felett felrántották a' patyolatot, hogy lép'tek több könnyűséget nyerjen. Ez a' gondosság eggyik része volt a' szüléi tisztnek őnálok, 's maga ez a' piperézkedés a' virtusnak fordítatván tiszteletére, részesült ennek szentségében. A' leányok a' víz' kristályában tűkrözvén magokat, nem tetszettek tulajdon szemeik előtt soha eléggé szépeknek, 's társa' kecseit csudálván mindenike, eggy sem vala, a' ki magát elmerje hinni.

De mind azon sok fogadások köztt, mellyeket e' nagy nap tétetett, nem vala hevesebb eggy is mint az Aedésimáé. Adnák az Istenek, monda az anyja, megölelvén kedves gyermekét, adnák az Istenek, hogy kívánságainkat teljesedve láthassuk! De

várd

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

várd akaratjokat alázatos engedelmességgel. Ők, a' kik neked kecset adtanak, magok tudják, melly bér illet. A' te tiszted az, hogy ajándékjokat a' szemérmes engedelmesség által megkoronázzd. Szemérem nélkűl a' szépség vakíthat ugyan, de soha nem érdekel; egyedűl ez szerez néki érzékeny tiszteletet, ez által jut ő arra, hogy csaknem imádtatik. Ez a' szeretetre-méltó szemérem fedje-el fátyol gyanánt kívánságaidat, mellyeknek talán, minekelőtte a' nap leszáll, más hajlandósággá kell válni. — Aedésima e' gondolatot nem tűrhette a' nélkűl hogy szemei egynehány titkos cseppet ne ejtsenek. De mi hát ez, gyermekem? monda néki a' dorgáló anya. Ez a' sírás illetlen Szamnis leányhoz. Tudjad, hogy ezen ifjú Vitézek köztt, kik benneteket ma választani fognak, nincs eggy is, a' ki vért nem öntött érttünk és szabadságunkért, nincs eggy is, a' ki érdemes ne légyen reád, 's a' kinek te Hazád' adósságát lefizetni ne kevélykedhess. Tartsd jelen ezt magádnak, törőld-le könyűidet, 's kövess!

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Más részről a' jó öreg Telamon vezette a' Gyülekezet felé fiját. Hát? kérdé; mint dobog oda bé a' szívünk? Én tebenned örömet értem a' táborban, 's úgy hiszem, hogy ma is örömet érek. Ah, atyám! sóhajta a' szemérmes és Kedvesének elvesztéséért rettegő Kalliász, nékem csak eggy szerencsés szempillantás jutott. Talán, ha te sebbe nem estél volna, többet fogtam volna tenni; a' gyermeki hűség segédre szóllított. Nem vádlom magamat, hogy dicsőségemet utánna tettem javadnak; vígasztalhatatlan volnék, ha hűségtelen találtam volna lenni Hazám eránt: de nem volnék az kevésbbé, ha szülémet hagytam volna segéd nélkül. Hálá az egeknek értte, e' két tisztem nem ellenkezett egymással; a' dolog' kimente az Isteneken áll. — Be meg bízik az ember az Istenekben mikor baja van! monda az Öreg mosolyogva. Csak valld-meg, úgy e, hogy így, mint most, nem igen vert akkor a' szíved, mikor magad előtt láttad a' Rómaiakat. De ne hagyd magad'; jól lesz minden; én neked szép mátkát ígérek.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Elérnek az Amfitheatrumba, hol a' korok szerint helyt foglalt polgárok' tömött rendjei elragadták az eltelni nem tudó szemet. Az épűlet hosszas-kerek volt. Az egyik felen a' lyányok űltek anyjaik' lábaiknál; a' másikon az atyák fijaik felett: az eggyik végen az Öregek' Tanácsa fogott helyt, a' másikon a' még fel nem serdűlt Ifjúság, esztendeiknek külömbségek szerint. A' tavalyi házasok körűlfogták a' kerűletet. Csend, szemérem és tisztelet uralkodott mindenütt. De ezt a' csendet eggyszerre félbe-szakasztá a' megriadt tábori kürtök' harsogása 's a' Szamnis Vezér, a' ki a' sereget az ellenségre vitte, fellépett az alatta vitézkedett bajnokokkal. Megjelenésére minden leány lesüllyeszté szemeit; ő végig megy' a' sokaság köztt, 's a' Bölcsek' sorában letelepedik.

Felnyitják a' Haza' évkönyveit, 's a' Feciális fenn-szóval olvassa esztendők szerint azon bizonyságokat, mellyeket a' Tisztviselők 's a' Hadivezér az ifjú Vitézek' magok-viselete felől kinek-kinek adtanak. A'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ki gyávaság vagy rossz tett által mocskot vont nevére, az azon büntetés' gyalázatjára kárhoztatott, hogy örökre nőtelen maradjon, hanemha becsületét valamelly szép tett által visszaszerzendi. De az illy esetek felette gyéren fordúltak-elő. Hogy valaki becsületesen 's jámborúl élt, hogy hadi kötelességeinek megfelelt, az volt a' legkissebb dicséret, a' mit eggy ifjú Szamnis érdemelhetett; 's csak azt tenni, a' mit a' kötelesség kívánt, eggy neme volt a' szégyennek. Sokan olly bizonyságait adták megrettenhetetlen lelkeknek 's bátorságoknak, mellyek egyébütt mindenütt bajnoki tettek gyanánt fogtak volna vétettetni, de e' népnél annyira közönségesek valának, hogy nem is látszottak érdemleni figyelmet. Eggynémelly tetszetesbb cselekedetek által múlta-felyűl társait; de a' nézők' ítélete annál sanyarúbb lett erántok, mihelytt olly tettek hozattak elő, mellyek fenntebb dicséretet érdemlettek; 's sok nemes tett, melly a' sokaságot eleinte csudálásra ragadta, elenyészett a' sok dicséretesbb cselekedetek' számában, homály-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ba süllyedvén-el a' még szebbek 's ragyogóbbak előtt.

A' Kalliász' első táborozásai ezeknek számokba valók voltak. De a' midőn a' sor az utolsó esztendő' tetteire jött, 's a' Feciális azt említette, hogy ő oda hagyta megsebesedett atyját, hogy megfutamlott társait vissza vezesse az ellenségre, ez a' szép viadala a' természet' és haza'-szeretetének mindeneknek elnyerte voksait. Könyűk csorogtak azon Öregek' szemeiből, a' kik közelébb űltek Telamonhoz, 's megölelték őtet örömekben, a' távol-űlők pedig kezekkel 's tekinteteik által jelengették részvéteket. A' jó Öreg sírt és nevetett eggyszerre; fijának még irígyei is tisztelettel néztek-fel reá, 's minden anya Kalliászt óhajtotta vejének. Aedésima, reszketve 's halaványan, fel nem merte emelni szemeit. Szíve, elfogva a' remény és a' csüggedés által, megszűnt verni; az anyja, kinek ő térdei közt űlt, nem merte bátorítani, hogy zavarodását észre ne vegyék, 's azt hitte, hogy lyányát nézi minden szem.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Lassadván a' köz javallás' lármája, a' Feciális Polyklétet nevezi-meg, 's ezt mondja felőle: Midőn az utolsó ütközetben Vezérünk' lován halálos sebet ejtett eggy nyíl, 's a' Vezér ezen eset miatt egynehány pillantásig védelem nélkűl volt, eggy Római katona nékie szegzé láncsáját, 's csalhatatlanúl ált'verte volna, de Polyklét elébe vetette magát a' láncsának, 's a' döfést tulajdon testén fogta-fel. — Úgy van, igen is! monda maga a' Vezér; ez a' nagylelkű fiatal polgár a' maga személyéből csinált nékem paizst, 's hordja a' mély sebet, melly ellenem vala erányozva; 's ha az én napjaim használatosok a' Hazának, azokat úgy nézem, mint a' Polyklét' ajándékát. A' Gyülekezet, melly e' szók által kevésbbé volt ugyan megilletve, de a' Polyklét' szép tettét nem csudálta kevésbbé mint a' Kalliászét, ugyan-azon dicséreteket adta neki; 's a' köz tisztelet' voksa 's a' leányzók' óhajtásai e' két derék Ifjú köztt meghasonlottak. A' Feciális csendet parancsol, 's a' tisztes Bírák felköltek ta-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

nácskozni magok között. Sok ideig egyenlő foganattal vítatta állatását a' két fél. Voltak a' kik azt mondották, hogy Kalliásznak segédre szorúlt atyja' kedvéért nem vala szabad elhagyni a' maga helyét, 's hogy elhagyván atyját, 's visszavezetvén a' megszalasztottakat, csak előbbi hibáját tette jóvá: de ez a' természettel ellenkező állatás csak a' legkissebb számúaké volt. Végre a' legvénebbik szót véve, 's így szóllott: Nemde mi csak a' szép tettet akarjuk megjutalmazni? Az tehát a' kérdés, hogy mi szebb, elhagyni e a' haldokló atyát a' Haza' szeretetéért, vagy az él'tet szerencséltetni? A' mi két Ifjaink mind ketten tetemesen elősegéllették a' győzedelmet; a' ti dolgotok, tisztelt Bírák, megítélni, mellyíknek kerűlt több áldozatba szép tette? Két egyenlően hasznos példa köztt azt illik inkább élesztenünk, a' mi nehezebb.

Ki hiszi-el e' nép' erkölcsei felől? eggy szájjal azt ítélték, hogy nehezebb eggy segéd nelkűl szűkölködő haldokló atyától el-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

távozni a' Haza' javáért, mint szembe kelni a' halállal, bár elkerűlhetetlen is, 's Kalliászt kiáltá minden voks elsőnek. De a' vetekedés, melly most következett, még hihetetlenebbnek fog tetszeni. Fenn-szóval tartatván az Öregek' tanáeskozása, Kalliász megértette, hogy néki egyedűl azért nyújtatik a' bér, mert nemesbb szándékból folyt a' csudált cselekedet. Lelke felriadt, 's vádolta őtet. Nem, ugymond, Bíráim tévedésben vannak; azzal nekem nem illik visszaélnem. Felkél, szóllani kíván, 's csendesség lesz. A' meg nem érdemlett jutalom, ugymond, hóhérja fogna lenni napjaimnak, 's tiszteletre-méltó hitvesem' kebelében elmérgesítené boldogságomat annak érzése, hogy őtet igazságtalanúl bírom. Népünk' Atyáji! ti azt vélitek, hogy nékem nyújtván a' jutalmat, azt koszorúzzátok-meg, a' ki legtöbbet teve a' Hazáért. Kéntelen vagyok vallást tenni, hogy én nem egyedűl a' Hazáért tettem a' mit tettem. Szívem szeret, 's meg akartam érdemleni a' kit szeretek; 's ha

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

fényt húz rám a' cselekedet, mellyet ti javallástokra méltóztattok, úgy abban a' virtussal eggyütt a' szerelemnek is vagyon része. Vizsgálja-meg önn-magát szerencsés bajnoktársam, 's fogja a' jutalmat, ha tette nemesbb mint az enyém. — Miként fessem az álmélkodást, mellyet e' vallástétel támaszta! Ez eggy részről homályt vetett e' nagylelkű Ifjú' szép cselekedetére: de más részről annál bajnokibbnak, csudálatra-érdemesbbnek 's ritkábbnak mutatta virtusát, mint bár melly elesés a' Hazáért. Ez a' példája az egyenességnek két ellenkezőképpen hatott az ő ifjú társaira. Az eggyik fél, 's ez az volt, melly nyilván örömmel csudálta Kalliászt, a' legnemesbb bizakodás által azt látszott vallani, hogy ez a' példa őket felyűlemeli magokon; a' másik fél, kik elszégyenűlve állottak, általa, mint valamelly erejeket felyűlmúló teher által, öszvezúzva látszott. Az anyák és leányzók egyetemben azt ítélték méltónak a' jutalomra, a' ki elég nagyszívűséggel bírt, magát reá méltatlan-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

nak tartani; az Öregek pedig Polyklétre függesztették szemeiket. Ő nyúgodt képpel várta, hogy szóllni engedjék. Nem tudom meghatározni, ugymond végre, Kalliász felé fordúlván, melly lépcsőig kell az emberi tettnek haszna-nem-nézőnek lenni, hogy szépnek 's tisztának tartassék. Ha jól veszem, az ember mindent a' maga kedvéért tesz. Azt azonban tudom, hogy én eggy illy nemes vallástételt, mint a' millyet most érténk, tenni nem fogtam volna. És ha az én magam-viseletemben volt is talán valami még szebb, mint a' tiédben, kedves hazafi! melly ugyan még kérdés alatt vagyon: de az a' szoros ítélet, mellyel magad ítélted-meg tettedet, téged énnálamnál sokkal feljebb emel.

Az Öregek elakadtak, 's nem tudták, mint ítéljenek. Nem is szedtek voksokat az elsőség' elintézése eránt. Víg kiáltozások által határoztatott-meg, hogy arra mind ketteje érdemes, és hogy a' másod választás nem elég jutalom sem eggyikének, sem másikának. A' legöregebbike a'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Bíráknak végre szót fogott, 's ezt mondá: De meddig fogjuk még a' mi kétségeink által e' derék két Ifjú' szerencséjét késlelni? Szívek már megtette választását; engedjük -meg nékik, hogy titkos kívánságaikat egymásnak kivallják. Ha nem ugyan-azon tárgyat óhajtanak, nem szükség kapkodniok az elsőségen, 's azt veszik a' kinek birtoka után vágynak. Ha eggyet szeret mind a' kettő, ossza-el köztiök a' sors a' pert, 's Szamniumnak minden leányai köztt nincs eggy is, a' ki ne kevélykedjék azon, hogy a' kevésbbé-szerencsésnek vígasztalására lehet. Így szólla a' tisztelt Androgeus, 's az egész Gyülekezet helybe hagyta szavait.

Kalliász és Polyklét középre lépnek. Kiterjesztett karral szaladnak egymás felé, 's elnedvesűle minden szem. Reszket mind ez mind amaz, 's nem meri megvallani szíve' tárgyát; eggyike sem hiheti, hogy a' másika mást szerethessen mint a' kiért ő ég. Én, monda Polyklét, az Isteneknek legtökélletesbb művekért lángolok;

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

övé minden szépség, minden kecs. — Ah, azt szereted, a' kit én imádok! felele Kalliász; így festeni őtet, annyi, mint nevén nevezni. Mennyei arczulatja, büszke tekintetei, az a' kimondhatatlan kellem, melly néki egész alakján 's minden mozdúlásin lebeg, eléggé megkülömbözteti minden más Szamnis leánytól. Ah, barátom, melly szerencsétlen lesz az közttünk, a' kit a' sors más választásra kárhoztat! — Igen is, monda Polyklét, nincs boldogság Eliáne nélkűl. — Eliáne nélkűl? Hogyan? monda a' feléledt Kalliász; 's te Eliánét szereted, a' bölcs Androgeus' leányát? — 'S kit tudnék mást szeretni? kérdé Polyklét, meg nem foghatván a' Kalliász' örömét? Ah, kiálta ez elragadtatva; ő Eliánét szereti, nem Aedésimát! Jer, barátom, ölelj-meg; boldogok vagyunk mind ketten; visszaadod éltemet!

Ölelgetéseikből, mellyek most még hevesebbek lettek, mint elébb voltak, könnyű volt kiérteni, hogy a' szerelem

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

helyre állította közttök a' békét. Az Öregek közelébb szóllították, 's meghagyták nékiek, hogy ha nem azon - eggy tárgyért égnek, nevezzék-meg mátkájikat. Az Eliáne' és Aedésima' neveik' hallására mindenfelé víg tapsolás hallatszott. Androgeus és Telamon, a' vitéz Eumenes, Aedésimának atyja, és a' Polykléte, kit Melampusnak hívtak, azzal a' szívességgel örvendeztek kölcsönösen egymásnak, melly az öregség' örömei közzé szokott egyveledni. — Barátim, monda Telamon, a' mi gyerekeink derék gyerekek; bezzeg lesz okok rajta lenni, hogy ki ne haljon a' fajtájok! Ha elgondolom, azt hiszem, hogy esztendeimnek virágában vagyok. Ez a' menyegzők' innepe derék dolog; mindég azt gondolom, mikor itt van, hogy én veszem -el a' Hazának minden lyányát. Ezt mondván a' jó Öreg, eggyet ugrott örömében; 's társai, minthogy özvegy volt, azt tanácslották, hogy álljon ő is a' nőszők közzé. Ne kötődjetek! monda; ha illyen ifjú volnék mindennap, kitennék magamért.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

A' Gyülekezet egyetemben méne a' templomba, az oltár' zsámolyánál szentelni-meg kötéseiket. Polyklétet és Kalliászt diadalmi fénnyel kísérte házaikhoz a' sereg, 's közönséges supplicátió rendeltetett az Isteneknek, hogy a' Hazának két illy derék polgárt adtanak.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

SZÍVKÉPZŐ REGÉK.

MÁSODIK KÖNYV.

HAZÁNK' ORSZÁG BÍRÁJÁNAK,
EGGYKOR BIHAR, AZUTÁN NYITRA, MAJD BÁCS,
VÉGRE FEJÉR VÁRM. FŐ-ISPÁNJÁNAK,

ÜRMÉNYI JÓZSEF

EXCELL.
SZENT-ISTVÁN' RENDJE' COMMANDEURJÉNEK,
A' KALOCSAI NAGY ÉRSEK'

JOANNES DE ILMUR

ÉRDEMES MARADÉKÁNAK.

— — — honoresque ita gessit, vt ornamentum non accipere, sed dare ipsi dignitati videretur.

IVSTINVS.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

A' KÉT SZERENCSÉTLEN.

Még nem nagy az ideje, hogy Gróf Altensteigné a' Boldog-Asszony' Szűzeinek Pozsonyi Klastromjokban vonta-meg magát. Az a' szelíd vídám csend, mellyet e' magánosság' házában látott lakozni, még keserűbbé, emésztőbbé tette szíve' gyötrelmét. Mi szerencsések, ugymond, ezek az ártatlan galambok, kik repűltöket az ég felé vevék! Nékik eggy fellegtelen nap az élet; a' világnak nem ismerik sem gyötrelmét, sem örömeit!

Ezen Istennek-szentelt leányzók köztt, kiknek szerencséjét irígylette, az eggy Seraphína látszott búsongani, szenvedni. Seraphína még tavaszában az életnek, azon szépséggel bírt, melly az érzékeny szívnek szokott

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

lenni czímere. De a' fájdalom 's könyhúllatások elhervasztották elevenségét. Hasonló a' rózsához, kit a' nap' heve megbágyaszt, de kinek tikkadtában is lehet ítélni nyíltakori frisseségéről. Úgy tetszik a' szenvedő szívek köztt valamelly titkos szótalan beszéd' neme vagyon. A' Grófné kiismeré e' kedves illetődöttnek szemein, a' mit ott még senki nem sejdített. A' szerencsétleneknek olly igen tulajdona szánni 's szeretni egymást! Hajlandóságot kezde érzeni Seraphína eránt. A' barátság, mellyet a' világiak alig éreznek, hevesség a' Klastromokban. Szövetségek csak hamar igen szoros lett; de annak édességét eggy mind két részről rejtegetett keserűség mérgesítette. Egész órákat töltöttek eggyütt fel-felsóhajtozva, nem mérészelvén tudakolni kínjoknak okát. Végre a' Grófné félbe-szakasztá a' hallgatást.

Viszont-gyónásunk, ugymond, fájdalminknak nagy részétől megmenthetne bennünket. Mind ketten elfojtjuk sóhajtásinkat. Illik e barátnak titkolódni barátja előtt? E' szókra a' szemérem' színe futá-el a' Sera-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

A' KÉT SZERENCSÉTLEN.

Még nem nagy az ideje, hogy Gróf Altensteigné a' Boldog-Asszony' Szűzeinek Pozsonyi Klastromjokban vonta-meg magát. Az a' szelíd vídám csend, mellyet e' magánosság' házában látott lakozni, még keserűbbé, emésztőbbé tette szíve' gyötrelmét. Mi szerencsések, ugymond, ezek az ártatlan galambok, kik repűltöket az ég felé vevék! Nékik eggy fellegtelen nap az élet; a' világnak nem ismerik sem gyötrelmét, sem örömeit!

Ezen Istennek-szentelt leányzók köztt, kiknek szerencséjét irígylette, az eggy Seraphína látszott búsongani, szenvedni. Seraphína még tavaszában az életnek, azon szépséggel bírt, melly az érzékeny szívnek szokott

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

szívem' vonszani. — Ez a' szív tehát a' világhoz vala, úgye, eggykor fűzve? — Ah, igen is, szerencsétlenségére! — Folytassd beszédedet. — Mindent elmondottam. — Seraphína, te szerettél, 's e' falak közzé temethetéd magadat! Eggy állhatatlant hagyál oda? — A' leghűbb szeretetre-legméltóbb halandót! Ne tudakolódj' tovább. Látod folyni vétkes könyűimet. Szívemnek minden sebei felnyíltak ez' emlékezetre. Nem, kedves Seraphína, késő immár titkolódnunk. Látni akarom szívednek legtitkosabb redőjit, hogy belé vígasztalást csepegtessek. Higyj nekem, Seraphína, a' fájdalom' mérge csak panaszokban lihegzik-ki; hallgatás alá fojtva annál emésztőbb lesz. — Kívánod, Asszonyom? Engedek tetszésednek. Sirassd hát a' szerencsétlen Seraphínát; most sirassd életét, nem sokára halálát siratod.

Alig jelentem vala meg a' világban, 's gyászos szépségem magára voná a' hiú Ifjúság' szemeit. Csak eggy találkozék közöttök, a' ki, még ifjabb mint hogy a' köz veszettség' mirígye által megromolhatott vol-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

na, éreztette velem, hogy van szívem. Egyenlő esztendeink, születésünk, vagyonunk, szüléink' szövetsége és méginkább a' viszont -hajlandóság, kötöttek egymáshoz bennünket. Kedvesem egyedűl érttem élt. Szíveink eltelve önnmagokkal, szánakodva néztük azt a' temérdek hiút a' nagy-világban, hol az öröm csak ál csillogás. De hová felejtem magamat? Ah, Asszonyom! melly keserves emlékezeteket fakasztatsz-fel itt bennem! — Hogyan, édes barátném, hát vádolhat'd e magadat, hogy igasságos valál? Mikor az ég két érzékeny és jó szívet teremt, csinál e nékik vétket belőle, hogy felkeresik, magokhoz édesgetik, 's rabjokká teszik egymást? Mire teremtette volna hát őket? — Oh, igen is, hogy gyönyörködve alkotta azt a' szívet, mellyben az enyém magát elveszté, mellyben a' jóságnak nem vala szüksége az ész' vezérlése után várni, melly semmi részben nem vádolhatta a' természetet, hogy neki szűk kezekkel nyújtotta ajándékait. Ah, Asszonyom, ki látta magát úgy szeretve, mint én valék? Gondolod e, hogy megmer-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

tem vallani előtte szívemnek azon könnyű hánykódásait, mellyek némellykor a' legboldogabb szerelmet is érdeklik. Megfosztotta volna magát a' nap' világától, ha szeretett Seraphínája ártalmára állította volna azt lenni nyúgodalmának. Néki az egész természet fogyatékot szenvedett, ha szemeimben a' leggyengébb fellegét sejdítette a' bánatnak; úgy hitte, hogy ő okozta bántásomat, 's magát vádolta minden kedvetlenség miatt, a' mi ért.

Könnyű megítélni, melly mértékben szerettetett a' szeretetre legméltóbbika minden halandóknak. A' vagyon' kívánása, melly minden köteléket felbont, csak az igaz szeretetét nem, hasonlást hoza szüléink közzé. Eggy boldogtalan per volt kezdete 's kútfeje szerencsétlenségünknek. Szüléink' gyűlölködése örök közfalat emelt köztünk. Véget kelle vetnünk az egymást-látásnak. Soha nem felejtem-el mit írt nekem eggykor:

„Oda vagyok, szeretett barátném! megfosztanak eggyetlen birtokomtól. Leborúltam az atyám' lábaihoz, hév könyűkkel fe-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

resztettem kezeit, kértem, mondana-le e' gyászos perről. Esküdtem, hogy elvenni birtokodat, nékem szentségtörés lenne; hogy gyűlölni fognám azt kezeim köztt. Azt felelte, hogy nincs eszem. Az emberek meg nem foghatják, hogy a' vagyonnál lehessen valami még becsesbb. 'S minek nekem a' gazdagság, ha téged vesztelek-el? — Még valaha megköszönöm, azt felelik, hogy most szavam' nem fogadták. — Ha hihetném, hogy az esztendők, vagy a' mit ők észnek nevezznek, annyira megalacsonyíthatják lelkemet, elrettenvén eggy illy változástól, ez' órában megszűnnék élni. Nem, nem, édes barátném, nékem személyem és mindenem tiéd. Hijába ítéli nékem a' törvény eggy részét a' te örökségednek. Én szívemben hordom törvényemet, 's ott az atyám veszt. Bocsássd meg néki, kérlek ezerszer, azon bosszantásokat, mellyekkei illet. Ne engedje az ég, hogy szívem vétkes óhajtásokra vetemedjék; sőt kész vagyok elszakasztani napjaim' számából, hogy az atyáméit szaporítsam: de ha eggykor ura lennék azon birtoknak, mel-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

lyet gyűjt, és a' mellyel kedvem ellen akar gazdagítani, azonnal helyre hozok mindent. Azonban el vagyok tőled tiltva. Talán parancsolni fognak a' szívvel, mellyet te nekem adtál. Ah! soha reá ne állj! Gondold-meg, hogy éltem függ tőle; gondold-meg, hogy esküvéseink fel vannak írva az egekben. De lesz e elég bátorságod ellene állani az anyád' erőltetéseinek? Reszketek e' képzeletre. Nyugtass-meg, kérlek a' leghűbb szeretet' nevében!"

Kétség' kivűl válaszoltál levelére? — Igen is, Asszonyom; de csak eggy két szóval:

„Nem vádollak semmiben. Szerencsétlen vagyok; de tudok az lenni. Tanúlj tűrni tőlem."

Azonban a' per elindúlt 's hevesen folyt. Eggy nap', irtóztató nap! midőn az anyám reszketve olvasna eggy terhelő ítéletet, valaki vélem kívána szóllani. Ki az? kérdi az anyám; hadd jöjjön. Az elnémúlt cseléd elakad, öszvebontja magát feleletében, 's végre megvallja, hogy levelkéje van szá-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

momra. — A' lyányom' számára? 's kitől? — Én jelen voltam. Képzeld ijedésemet; képzeld az anyám' fellobbanását, midőn annak fiját hallá neveztetni, a' kit üldözőjének hitt. Ha méltóztatott volna megolvasni a' levelet, melly fel nem bontva ment-vissza, talán el fogott volna lágyúlni; legalább látta volna, hogy semmi nem lehet tisztább, mint viszont-hajlandóságunk. De akár azért, hogy tüze, mellybe ez a' boldogtalan Ítélet hozta volt, tágítani akart magán a' kifakadás által, akár hogy az a' titkos eggyet-értés, mellyben most leányát a' maga ellenségeivel lelte, előtte valóságos vétek volt, a' leggyalázatosbb pironságokat szórta reám. Elszégyenűlve buktam lábaihoz, 's tűrtem alázó fenyítékit, mintha megérdemlettem volna. Nyomban elvégeztetett, hogy Klastromban fogom eltemetni, a' mit az én gyalázatomnak nevezett, és a' magáénak. Más nap' ide hozattam, 's meg vala hagyva, hogy senkit ne eresszenek hozzám; úgy tölték itt három holnapot, mintha szüléim, rokonim 's az egész világ oda lettek volna örökre. Az

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

anyám volt első látogatóm. Mingyárt sejdítém öleléséből, melly ítéletet fogna reám mondani. Meg vagyok buktatva, ugymond, mihelytt magunkban maradtunk; a' gonoszság erőt vett, elvesztettem a' peremet, 's azzal eggyütt oda a' remény, hogy a' világban szerencsédet csinálhassd. Alig marad annyi a' bátyádnak, hogy szűletéséhez illőleg élhessen. Téged, gyermekem, ide szóllíta a' Gondviselés; itt kell élned, halnod; holnap fátyolba öltözöl. E' hidegen parancsoló szókra szívem elalélt, nyelvem elfagyott, 's ájúlva rogytam-le. Az anyám segédre kiálta másokat, 's azalatt míg ők körűlttem fáradoztak, elrejtezett könyűim elől. Feléledvén, e' kegyes leányzók köztt látám magamat, kiknek társokká kell vala lennem; kértek, nyájaskodva hívtak, vennék részt édes nyugodalmokban. De ez az ő életek csak az ártatlan szabad szívnek lehet kedves: az enyémnek az szüntelen tusakodást, hitszegést 's bánkódást festett elibe. Irtóztató mélység nyilt-fel közöttem és Kedvesem között, 's örök elsüllyedés fogtak-körűl,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

's e' szörnyű magánosságban, ezen elhagyásában az egész természetnek, az oltár' lábainál leltem magamat, elfoglalva azon imádott tárgy által, mellyet velem elakarának felejtetni. Ezek az áhítatos leányok jószívű eggyűgyűségekben mind elmondták a' mit a' világ' hívsága felől tudtanak: de én nem a' világhoz voltam csatolva; azzal a' kit benne hagyék, nékem a' legsivatagabb puszta is kies múlató lett volna. A' mitől ők igyekeztek elvonni, az nékem semmi volt.

Látni kívántam az anyámat. Ájulásomat elgyengűlt egésségemnek tulajdonítá. — Nem, Asszonyom, erőszakod okozza azt; mert itt nincs helye tovább a' tettetésnek. Te adtad életemet, 's el is vehet'd; de, édes anyám, azért hordál e méhedben, hogy mint eggy áldozatot lassú halállal láss halni? 'S kinek szentelsz? Éppen nem az Istennek; az Isten, érzem, eltaszít; néki tiszta 's önként való áldozatok tetszenek; nem akarja, hogy abban, a' mi néki nyújtatik, másnak része legyen; 's a' melly szív neki adja eggyszer

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

magát, annak örökre övének kell maradni. Ha erőszak visz az oltárhoz, úgy ott hitszegés 's szentségtörés várnak reám. — Mit mondasz, boldogtalan? — Eggy irtóztató igazságot, Asszonyom, a' mit belőlem a' kétségbe-esés sajtól-ki. — Igen is', Asszonyom, szívem magát tetszésed nélkűl másnak adta; ártatlan vagy vétkes, nem enyém többé, egyedűl az Isten bonthatja-fel kötelékit. — Eredj, elfajúlt leány, eredj veszte dre; nem ismerlek többé gyermekemnek. — Édes anyám, véred' nevében kénszerítlek, ne hagyj-el, lássd kétségbe-estemet, lássd a' poklot lábaim előtt. — Illy irtóztatónak festi tehát gyászos szerelmed becsűleted' menedékét, ártatlanságod' révpartját? 'S minek nézed te a' világot? Tanúld-meg, hogy ennek csak eggy bálványa vagyon: a' Gazdagság. Minden tekintet, minden elsőség azoké, a' kik sokkal bírnak. A' szegénység' osztályrésze a' homály, a' megvetés.

Ah, Asszonyom, ne elegyítsd e' romlottak száma közzé azt..... Azt úgy e, a' kit te szeretsz? Gondolom, mit monda neked,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Nincs része atyja' igasságtalanságában, nem javallja cselekedetét, szán, helyre fogja hozni sérelmidet. Üres ígéretek, gyermek-ember' szavai, mellyeket nem említ holnap! De bár légyen állandó szavaiban, 's fogadásaiban hív, az atyja még virágjában van, soká fog élni, mert a' gonosz megöregszik. Azonban a' szerelem kihal, helyébe a' nagyra-vágyás lép, a' gyermeki kötelesség erőt vesz, valamelly hívatal, eggy csillogó ház' szövetsége, eggy gazdag szerencse adja-elő magát, 's a' hiszelékeny leány űlve marad, 's világ' meséje lesz. Im' ez fogott volna sorsod lenni; ettől mentett-meg az anyád. Ma keserű könyűket okoz, de eljő a' nap, hogy áldani fogod értte. Magadra hagylak, leányom, készűlj az áldozathoz, mellyet Isten kíván. Mentől keserűbb az néked, néki annál kedvesebb lesz.

Mit mondjak, Asszonyom? Reá kelle szánnom magamat! Felvévén e' patyolatot, e' köténYt, a' töredelmesség' útjára tértem; 's azon idő alatt, míg még szabad a' visszalépés, azt hittem, hogy meg fogom győzhet-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ni magamat, 's elmém' habzását 's gyengeségemet azon veszedelmes szabadságnak tulajdonítottam, hogy szándékomat még meg lehet másolnom. Nem győzém várni, hogy megtegyem az oldhatatlan esküvést. Megtettem azt, lemondottam a' világról; az nem vala sok. De Szerelmesemről mondottam-le; 's az több vala, mintha életemről mondottam volna le.

Midőn az esküvés' ígéjit mondta szám, ajakimon-tévelygő lelkem elköltözni készült. Alig volt erőm az oltár' lábaihoz vánszorogni; vissza onnan mások emeltek-el. Az anyám, kegyetlen öröme által elfogva, jött hozzám. Ne vedd zúgolódásképpen, én Istenem! tisztelem őtet, még mindég szeretem, 's vég pihenésemig fogom szeretni. — Seraphínának ezen utolsó szavait, zokogásai szaggatták-meg, 's arczájit két könypatak öntötte el.

Meg vala téve az áldozat, monda hosszas nyugta után; már Istené valék, nem a' magamé. Érzékimnek minden kötelékit öszve kelle szaggatnom; áldozatom megha-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

melly szünetlen' az ő képét festi lelkem' elibe; hijába futom a' magánosságot, hová érkeztemet várja; az oltár' zsámolyinál is őtet látom, őtet találom az Istenség' keblében is. Ugyan csak a' kegyelemnek Istene végre megszánta szenvedésimet. Az idő, az okosság, a' sanyargatás elcsendesíték vétkes indúlatimnak előbbi hevét; de helyébe fogyasztó sínlés következett. Minden érverésben halni érzem magamat, 's az minden örömöm a' mit ismerek, hogy síromat nyílni látom.

Ah, kedves Seraphina! így sóhajta-fel Gróf Altensteigné, minekutánna szerencsétlen barátnéja elhallgatott, mellyíkünk érdemli inkább a' szánakodást? Szerelem okozta mindkettőnknek inségét: de te a' leghűbb, legháládatosabb halandót szeretted: én a' leghitetlenebbet, leghálátlanabbat, legkegyetlenebbet, a' ki valaha volt! Te az égnek szentelted magadat: én magamat eggy útálatosnak adtam! A' te ide-költözésed diadálom volt: az enyém gyalázat! Téged' min-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

P. 145

Maddad del. Blasdale sc.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

minden sirat, minden szeret, minden tisztel: engem bosszantanak, gyötrenek!

Lángolóbb Szerelmest, mint Gróf Altensteig volt a' házasság előtt, nem képzelhetni. Fiatal, igen szép, tapadó szinte a' bájolásig; első megpillantása a' legszebb lelket gyanítatá. Mindenikét ígérte a' tökélletességnek, mint a' hogy' a' kellemeknek bírta mindenikét. Lágy lelke olly elevenen fogta-fel a' szép érzések' béhatásait, hogy lehetetlennek látszott, hogy eleressze valaha. Néki ah, igen is könnyű volt azt a' szerelmet gerjeszteni bennem, mellyet hozzám maga érzett, vagy érzeni vélt! Mind azon tekintetek, mellyek a' nagy házaknál a' mennyegzői kötelékeket szövik, megeggyeztek e' hajlandósággal, 's szüléink, kik azt támadni látták, méltóztattak meg is koronázni. Két esztendőt töltöttem a' legboldogabb eggyütt-élésben. O Bécs! o vétkek' piacza! o gyászos őrvénye a' szerelemnek, ártatlanságnak 's erkölcsnek! — Férjem, ki ekkoráig a' maga-korabelieket csak futó szemekkel látta volt, és, a' mint mondá, csak hogy ka-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

czaghassa esztelenségeket, minekelőtte észre venné, beszívta példájok' mérgét. Lármás öröme ízetlen társaságaiknak, titkos diadalmaik' kérkedékeny hánytatása, 's azon tetézett magasztalások, mellyekkel gyalázatos múlatságaik felől szóllottanak, vágyást indíta benne, ismerni őket. Csendes 's ártatlan házi-életünk elvesztette előtte eggykori édességét. Nálam csak azt a' kedveltetést lelte, a' mit a' jó nevelés ád; elijedtem, látván, hogy többet vár. — Oda vagyok, mondám magamban, szívem többé nem tölti-el az övét! 'S valóban nem is egyébért kereste többé társaságomat, mint az illendőségért; örökre elmúlt az az idő, midőn édes eggyütt-beszéllgetéseink, midőn azok az édes négyszemköztt-létek, mellyekben én olly igen boldognak leltem volt magamat, néki még kedvesebbek voltak, mint a' lármás társaságoknak örök folyta 's vissz'folyta. Kért, szórnám-el magamat, hogy példám igazolja lépéseit. Szorosabban akarám magamat hozzája csatlani, 's alkalmatlan lettem. Eltökéllltem végre, magára hagyni,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

hogy visszavágyhasson hozzám ; és azért, mivel öszvevetvén magamat azokkal , kiknek társaságokba keveredett , azt reméltem , hogy eszelősködését kigőzölgi , 's annál inkább fogja érzeni becsemet. De holmi fiatal szédítő erőt vett szerencsétlenségére igen is engedékeny lelkén; 's azon pillantás olta, a' hogy a' maszlagos pohárhoz értek ajkai, részegsége orvosolhatatlan lett. Magához akarám hozni; nem volt többé ideje. Elveszted magad', édes barátom ; mondám neki; 's noha irtóztató látnom, hogy megfosztanak férjemtől, kiben minden boldogságomat leltem , inkább tenn-magadért siratom , mint önn-magamért , botlásidat. Abban keressz boldogságot, a' miben az bizony nincs. Ál öröm, undok kedvtöltések nem olly szívnek valók, mint a' tiéd. Amítás a' mestersége annak a' világnak, melly elfogott; hitvesed e' mesterséget nem ismeri; te szintúgy nem ismerted mint ő; ez a' gyalázatos élet nem illik mihozzánk; a' te szíved elveszté magát részegűltségében; de ez a' részegűltség csak ideig tart; a' csábúlás el

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

fog oszlani, mint az álom; akkor majd visszatérsz hozzám, engemet annak találsz a' ki voltam, engedelmes szerelem fog kiterjedt karokkal várni reád, minden el lesz felejtve. Nem félhetsz sem pironságimtól, sem panaszimtól. Szerencsés leszek, ha vígasztalást nyújthatok azon bosszantásokért, mellyekkel illetél. De te, te, a' ki ismerted a' tiszta erkölcs' becsét, 's édességeit ízlelted! te, kit a' vétek eggy őrvényből más őrvénybe lök, kit nem sokára gyalázattal küld haza, hogy hitvesed mellett rejtsd-el korán elért vénségednek sínlődő napjait, elborítva szégyennel, lelkiismereted által elmarczongiva, mint békélesz-meg majd magaddal? mint fogadod majd hitvesed' szeretetét? Ah, az neked irtóztató büntetés lesz! Minél hűbb, igazabb lesz az az ő szeretete, annál alázóbb lesz neked. Ez, édes Grófom, ez az, a' mi engem emészt. Szűnj-meg szeretni, nem ellenzem: megbocsátom azt, mert én szűntem-meg szeretetre-méltónak látszani: de ne tedd magad' érdemetlenné hűségemre; 's legalább légy az, a' kinek nem kell pirúlni sze-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

mem előtt. Hiszed e, édes barátném? eggy tréfa volt felelete. Azt mondta, hogy úgy beszéllek, mint eggy Angyal, 's hogy szavaim nyomtatást érdemlenek. De látván, hogy könyűk borítják-el szemeimet', Ne légy, ugymond', gyermek! szeretlek, 's tudod hogy szeretlek; engedd, hadd leljem kedvem' mindenben 's légy bizonyos: hogy semmi el nem hódít.

Azonban jó barátim nem múlatták-el tudtomra adni, mik estek. Az engem a' legmélyebb keserűségbe merített. Ah! férjem nem sokára elúnta a' tettetést 's személyemnek kímélését.

Elhallgatom, kedves Seraphína, minémű aláztatásokat kelle szenvednem. A' te kínjaid magadnak is könnyűknek fognak tetszeni az enyémekhez képest. Képzeld, ha tudod, eggy érzékeny meg nem romlott szív' gyötrelmeit, melly mindennap' új bántásokat vesz attól, a' kit egyedűl szeret, a' ki egyedűl értte él, még mikor ő már érette nem él is; melly még akkor is érette él, midőn ő nem átall, a' köz útálat' tárgyaiért élni. Ked-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

vezek szemérmednek, 's elmellőzöm a' mi legundokabb e' festésben. Megvetve, elhagyva, feláldozva férjem által, magamba zártam-el nyomorúságom' panaszait; 's ha némelly ész és erkölcs nélkűl való házakban kaczagták is sorsomat, meg volt viszont az a' vígasztalásom, hogy eggy érzékenyebb 's becsesbb Közönség édes részvétellel tekintett szenvedésimre. Azon vagyonomban leltem fájdalmim' enyhűletét, mellytől a' gonoszság meg nem foszthatott: csorbúlatlan nevemben. Oda van az is, kedves Seraphína! Azok az asszonyok, kiket példám megalázott, nem tűrhették, hogy mocskot nem láthatnak rajtam. Magános életemnek azt a' színt adták, a' mellyet akartak. Azt hírdették, hogy titkos eggyet-értésben élek eggy emberrel, a' ki eléggé elmétlen volt, azt hagyni hinni, hogy nálam jól fogadtatott. Férjem, kinek látásom szüntelen pironság volt, 's a' ki még sem érzette magát elég szabadnak, kapott az első örvön, a' mit kezébe játszodtak, hogy alkalmatlan búslakodásomtól megszabadíthassa magát, 's eggyik

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

jószágába tolt-el. Távol a' világtól, hajótörést szenvedett boldogságimnak helyétől, itt legalább kényemre sírhattam; de nem sokára azt izeni, a' kegyetlen, hogy válasszak Klastromot lakóúl, mert Blumenthäli jószága el van adva. — Blumenthäli? ezzel szakasztja-félbe a' felriadott Seraphína barátnéjának szavait. — Igen is; az volt számkivetésem' helye, monda a' Grófné. — Ah, Asszonyom! melly nevet mondasz itt? — Mellyet férjem viselt, minekelőtte az anyjának testvér bátyja, Gróf Altensteig, fijának fogadta 's familiájába általvitte. — Mit hallok! oh Egek! oh igasságos Egek! lehetséges e? kérdé Seraphína, barátnéjának ölébe vetvén magát. — Mi lél? mit akar ez a' hirtelen háborodás? Seraphína, térj magadhoz! — Hogyan, Asszonyom? 's Blumenthál e az a' gonosz, a' ki téged úgy kínzott, így megalázott? — 'S ismered őtet? — Ő az, Asszonyom, a' kit imádtam, a' kit öt esztendő olta siratok, a' kinek nevét vég pihenésemmel fogtam volna nevezni. — Mit beszéllesz? — Ő az ő! Oh, millyetén lett vol-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

na sorsom! E' szókkal arczra borúlván, Isten! kiálta; irgalomnak Istene! te nyújtottad-ki utánnam megtartó karodat! — A' megzavart Grófné sok ideig nem térhete magához csudálkozásából. Ne kétljed, édes barátném, az égnek világosan látni rajtunk akaratját; eggyüvé hoz bennünket, viszont hajlandóságot terjeszt bennünk, felnyitja szíveinket egymás eránt, mint két kútfejét a' vígasztalásnak. Légyen tehát, szeretett, érdemes barátném, igyekezzünk eggyes erővel elfelejteni mind inségünket, mind azt a' ki inségünket okozta.

Ekkor a' legfőbb pontra költ szeretetek. Magánosságok nékik olly édességeket adott, mellyeket csak a' szenvedő szív ismer. De e' nyúgodalmat csak hamar félbe-szakasztá az a' hír, hogy a' Grófnak veszélyben forognak napjai. Botlását életével fizette. Sírjának szélén magához kívánta érdemes hitvesét. Ez kifejti magát kesergő társa' karjaiból, repül, elérkezik, haldoklva leli őtet. — O te, kit annyit és olly kegyetlenül bántottam, ugymond hitvesére ismervén; imhol

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

lássd bukdosásim' gyümölcsét, lássd a' sebet, mellyet rajtam az isteni kéz 'ejte. Ha még érdemes vagyok szánásodra, emeld az égre ártatlan kiáltásodat, 's bűneimnek szíves megbánását mutassd-bé. — Könyűkre olvadt hitvese karjai közzé akart rohanni. — Távozz', kiálta, távozz' tőlem; magam irtózom magamtól; lehelletem halál' lehellete. Ismersz e ez' iszonyú állapotban, mellybe vétkeim hoztak? kérdé továbbat. Ez e az a' tiszta lélek, melly eggykor eggy volt a' tiéddel? Én vagyok e, a' kit eggykor úgy szerettél? Ez e az a' menyegzői ágy, melly engemet, szeretetedre még méltót, fogadott vala el? Hitetlen barátim, álnok csábítók, jertek, reszkessetek! Ah, lelkem, ki szabadít-ki ez undok fogságból? — Uram, monda az Orvoshoz, soká viszem e még? Fájdalmim tűrhetetlenek. — El ne hagyj, nagylelkű barátném; nálad nélkűl irtóztató csüggedelem venne-elő. — Érd végét, kegyetlen halál, állj bosszút éltemért. Nincs büntetés, a' mit ne érdemeljek. Megcsaltam, megaláztam, keserítettem az ártatlanságot.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

A' tiszteletre-méltó Grófné, látván kínos rándúlatait, erővel reá akará magát vetni ágyára, honnan gondosan tartóztatták. Végre kimúlt a' boldogtalan, hitvesére függesztett szemekkel, 's nyelve bocsánatjának kérésében némúlt-meg.

A' Grófné abban lelé eggyetlen vígasztalását, hogy férjét illy példás halállal látta meghalni. Gyengébb volt, ugymond, mint gonosz, 's gyarló inkább mint vétkes. A' világ örömek által szédítette-el: az Isten fájdalmak által térítette magához. Megostorozta: megkegyelmez néki. Igen is, kedves Altensteig, igen is, szeretett férjem, feloldozva a' testnek 's világnak szövevényeiből, te engemet Istenednek kebelében fogsz várni.

Eltelve e' szent gondolatokkal, visszatért kedves barátnéjához, kit az oltár' lábainál találá. Szaggatta Seraphínának szívét ez' irtóztató, de töredelmes halál' megértése. Most utolszor sírtak eggyütt; 's nem sokára azután Gróf Altensteigné, a' Seraphína' példája szerint, Istennek szentelte azt a' szívet, szépséget's erkölcsöt, mellyekre nemvolt érdemes a' világ.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

A' KÉTSÉG,

VAGY A' MAGÁVAL BÉKÉTLENKEDŐ SZERELEM.

Hálá légyen az egeknek! monda Belíz, levetvén a' gyászt férje után; eggy felette kedvetlen, únalmas kötelességen estem-által. 'S ugyan volt is ideje, hogy vége légyen már eggyszer! Tizenhat esztendős korunkban eggy emberhez adattatni, kit azelőtt nem is ismertünk, éltünknek legszebb napjait únalomban, tettetésben 's rabságben tölteni, sklávja lenni 's áldozatja eggy boldogtalan szeretetnek, mellyet támasztottunk, de nem tudunk viszonlani, mennyi kísértése ez a' szívnek! Kiállottam, 's túl vagyok rajta; nincs semmit szememre hánynom. Mert igaz, hogy férjemet nem szerettem, de úgy viseltem magamat, mintha szerettem volna; az pedig még többe kerűl. Hív voltam eránta, noha gyanújával eleget kínzott, 's szívesen

sirattam halálát; 's azt tartom, hogy a' szív' jóságát ennél tovább vinni lehetetlen. Végre szabad vagyok, magamtól függök egyedűl, 's ma kezdek élni. Hah! mint gyúlad-fel majd szívem, ha valaki eljut reá, hogy nékem megtetszhetik. De vessünk jól számot magunkkal, minekelőtte e' szívet bilincsre vetjük, 's kerűljük a' veszélyt, hogy megszűnjön szeretni vagy szerettetni! — Megszűnjön szerettetni? monda, kedve-telve pillantván-meg képét a' tűkörben. Az nem olly könnyű! De megszűnni szeretni, az még rosszabb! Nekem nincs annyi erőm, hogy szerelmet színleljek, ha szívem azt többé nem érzi; az a' szemtelenség pedig, hogy kimutassam az útját, a' kit eggykor kedvelltem, tőlem ki nem telik. 'S osztán az a' vád, azok az örök panaszok, az a' hírbe-keveredés, a' mi az illy megbomlással együtt-jár! Szeressünk, minthogy az ég érző szívet adott, de szeressünk holtig; nem azzal a' lebdeséssel, nem azzal az állhatatlan ízelettel, a' mit a' világ olly gyakran vész szerelem helyett. Van időm megtenni a' választást,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

's megvizsgálnom önn-magamat. Hogy annál bizonyosbban kerűlhessem-el a' mit rettegek, eggy igazi képezetet kell csinálnom magamnak a' szerelem felől. Ezerszer olvastam, hogy a' szerelem az az indúlat, melly két valóságot eggyé csinál, őket eggyszerre ált'hatja, eggyikét a' másikával eltölti, feloldja mindentől, 's nékik minden helyébe minden lesz, 's az egymás' boldogítását teszi eggyetlen gondjokká, eggyetlen óhajtásokká. Igazságok van! ez a' való képe a' szerelemnek. E' szerint könnyű lesz megkülömböztetnem az ál-képet a' valóságtól mind másban, mind önn-magamban.

Belíz az első próbát eggy ifjú Tisztviselőn tette-meg, kinek az osztály alatt jutott ismeretségébe. A' Nagyszombati Districtuális Tábla' Praesese, Udvari Consiliárius Deregnyei, a' legkedveltetőbb külső mellett a' legmíveltebb elmével, a' legszelídebb lélekkel 's érzékeny szívvel bírt. Eggyszerű volt öltözetében, 's viseletében természetes. Nem hitette-el magával, hogy a' módi' dolgában is őtet illeti a' bíróság; 's azonként nem tud-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ta, mellyik hajfodorítás van a' legújabb ízlet szerint, mint azt nem, hogy a' hintóknak millyen színt kell adni, 's mellyik a' legjobb formájú csat a' hámokon. Az asszonyokat nem múlattatta paripájiról, a' férjfiak között nem kérkedett szerelmeivel. A' legjobb Bíró volt, 's nem volt pedánt: a' legnyájasabb, legkedvesebb módú ember volt, 's nem volt ficzkó. Ugyan-az volt a' Sessióban, a' ki az estveli társaságokban; nem mintha a' vacsorákon akarta volna a' Praesest játszani 's a' Múlattatót a' Táblánál: de nem lévén szüksége maszk alá rejteni magát, mindég saját alakjában jelent-meg.

Ennyi ritka érdem megérdeklette Belízt. A' Consiliárius csak hamar megnyerte bizodalmát, megnyerte továbbat barátságát is; pedig e' név alatt a' szív sokszor messze megy'. Eggykor minekutánna már az osztály véghez ment vala, Szabad e nékem, Asszonyom, monda a' Consiliárius az Özvegynek, szabad e nékem eggy kérdésemre egyenes választ reménylenem? Te özvegyen akarsz e maradni, vagy azt végzed inkább,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

hogy szabadságodnak feláldozása még eggy halandót tégyen szerencséssé? Nem, Uram, felele az Özvegy, én jobban ismerem kevés becsemet, mint hogy valakit arra a' kötelességre szorítsak, hogy csak érttem éljen. Az felette kedves kötelesség fogna lenni, monda a' galant Consiliárius; 's tartok tőle, hogy akaratod 's engedelmed nélkűl is, nem eggy lesz, a' ki alája vállalkozik. Azt én nem ellenzem, felele Belíz; szabadon szerettetni a' legkedvesbb minden tömjénezés között. — Pedig én Nagysádat nem hittem csalfának. — Oh, úgy Consiliárius Úr nekem rövidséget tenne! én gyűlölöm a' csalfáskodást. — De viszont-szeretet nélkűl akarni szerettetni! — 'S ki mondotta, hogy én szeretni nem fogok? Az illyen feltétel nem az énkoromhoz való. Én csak az erőszaknak vagyok ellensége; ez az egész dolog. — Értem; Nagysád azt akarja, hogy mihelytt a' hajlandóság véget ér, véget érjen a' csatlás is. — Azt akarom, hogy ne érjen véget sem eggyik sem másik, 's azért még árnyékát is kerűlöm az erőszaknak. Szabadon holtig

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

tudnék szeretni, de, hogy igazán szólljak, nem csak két nap is járomban.

Látta a' Consiliárius, hogy itt csinnyán kell bánni, 's meg kell elégedni azzal, hogy magát barátjának mondhatja, 's engedett a' szükségnek. Valami a' szerelemben érdeklő találtatik, mind azt munkába vevé, hogy megillethesse az asszony' szívét, 's elérte a' mit óhajtott. Nem beszéllem-el, mint lépett a' Belíz' hajlandósága észrevehetetlenűl fellyebb naponként; elég ha azt mondom, hogy oda értek, a' hol a' hideg eszmélet ellensúllyban áll a' szerelemmel, 's csak eggy gyenge billentést vár, hogy eldőljön. E' veszedelmes ponton voltak, és csak négy szem között. Az elragadtatott Deregnyei éh szemekkel faldosta Belíznek minden kecseit, 's megszorította a' legszebb kezet. Belíz alig pihegett remegésében. Deregnyei néki bátorodva eseng, hogy méltóztassék kimondani végső akaratját. Ah, kedves Consiliárius! de hát ha megcsalattatom? E' szókkal a' szemérem végső sóhajtása látszott elreppenni ajakiról. Ne tarts semmit, imádott Asszony!

mon-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

monda; szívem szóll, maga a' szerelem szóll ajakimról; haljak-meg, ha.... Ekkor lebukván az asszony' lábaihoz, térde a' Lila' egyik lábát oda csípte, 's a' szép kis agár elsikoltá magát kínjában. Consiliárius Úr, micsoda fonákság ez! monda Belíz a' neheztelés' hangzatjában. A' Consiliárius elpirúlt; 's nem tuda felelni. Ölbe vette a' kutyát, simongatta, csapodárkodott néki, 's kérte, hogy megbántott Asszonyát engesztelné-meg. Lila, felejtvén a' fájdalmat, visszonozni kezdé a' Deregnyei' ékeskedéseit. Nagyságos Asszonyom, ugymond Belíznek, Lila többé nem haragszik, Lila megbocsát; ez szép példa Nagysádnak. Belíz nem felelt; a' legmélyebb elmerűlésbe süllyedt-el lelke. A' Consiliárius ezt a' komoly csendet tréfának akará venni, 's másod ízben lábaihoz veté magát Belíznek. Kérem az Urat, monda néki az Asszony; az efféle mérészségek nekem nincsenek tetszésemre, 's nem gondolom, hogy Consiliárius Urat felszabadítottam rájok.

Könnyű képzelni, mint leve oda a' Consiliárius. Kővé válva állt, nem lelt szót.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Hogyan, Asszonyom, úgymond, 's higyjem e én azt, hogy eggy illy semmi történet haragját vonta reám Nagysádnak? Én nem haragszom, felele Belíz; de úgy vélném, hogy harag nélkül is szabad rosszúl vennem, hogy előttem térdelnek; az a' bátorság csak a' szerencsés Szeretőt illeti, 's én fellyebb becsülöm az Urat, mint hogy azt retteghessem, hogy az Úr magát annak tartotta. Nem látom, Asszonyom, monda megháborodással a' Consiliárius, miként tehetne engem eggy szerelmen épűlt remény kevésbbé méltóvá a' Nagysád' becsűlésére; de szabad e tehát tudakoznom, hogy, vétek lévén a' szerelem Nagysádnál, mi volt az az érzés, a' mellyet Nagysád erántam mutatni méltóztatott? Barátság, Uram, merő barátság, 's kérem az Urat, maradjon a' mellett. Bocsásson-meg Nagysád; megesküdtem volna, hogy az valami egyéb; látom hogy nem értek hozzá. — Az, Uram, nem lehetetlen; az a' szerencsétlenség többeken is megesik. A' Consiliárius ezt a' megmagyarázhatatlan makacskodást nem tűrhette tovább.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Elkeseredve az ajtót kereste, 's eggy szóval sem marasztották.

Ez már szép! ugymonda Belíz magában maradván. Íme csak eggy hajszálon múlt, hogy eggy embernek nem adám magamat, kit szívem éppen nem szeret. Ugyan igazán mondják, hogy az ember semmit sem ismér kevésbbé, mint tulajdon magát. Megesküdtem volna, hogy egészen övé vagyok, hogy nincs olly áldozat, mellyet őértte megtenni kész nem volnék. 'S imhol akaratja nélkűl reá hág a' Lilámra, 's ez a' lángoló szerelem eggyszerre haraggá vál. Eggy eb közelébb érdekel mint ő, 's miatta meg tudom azt támadni, a' kit, a' mint hittem, minden halandóknál inkább szeretek. Gyönyörű szerelem! De így van az; az ember érzés gyanánt veszi a' képzelést; feje felhevűl, 's azt gondolja, hogy szíve lángol; 's néki ered, 's eggy ostobaság után a' másikat követi; a' szép álom eggyszer elenyész, előáll az únalom, 's akkor osztán vagy eggy nyűgös hűségre vagyunk kárhoztatva, vagy szemtelen állhatatlanságra kell vetemednünk. Oh,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

édes Lilám! mennyivel nem tartozom én neked? Te nyitád-fel az én szemeimet; nálad nélkül most talán a' földbe süllyednék szégyenletemben.

Akár szerette Belíz a' Consiliáriust, akár nem; mert az efféle vítatás rendszerint merő szóbeli játékra üt-ki; addig mondta magának, hogy nem szerette, hogy végre hitte erősen; 's eggy fiatal Tisztecske tökélletes bizonyossággá változtatta ezt a' hitet.

Báró Pilínyi kilépett a' Németújhelyi Académiából, 's Hadnagyi rangot nyert eggy Dragonos seregben. Az ifjúság' tavasza, a' lángoló kívánságok, az a' szelesség és bohóskodás, melly a' tizenhat esztendős fiút szeretetreméltóvá teszi, de nevetségessé a' harmincz esztendős embert, Pilínyit, a' ki a' Belíz' megholt férjének közel rokona volt, megszerettették az ángyával. Pilínyi szerelmes volt magába, 's nem ok nélkül. Tudta ő, hogy ő szép, és hogy igen jól termett. Mondotta azt sokszor maga is: de olly szépen nevetett mellé, 's a' nevetés közben olly szép ajakot 's olly szép rend fejér

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

fogakat hagyott látni, hogy az ember örömest elnézte ezt a' kis esztelenkedést gyermeki korának. 'S ezen gyermeki bohóskodások mellé olly férjfiúi érzéseket elegyített, hogy eggyüvé vévén a' kettőt, mindent eltöltött szerelemmel maga eránt. Eggy szép Szerető! eggy szép paripa! ez volt minden óhajtása. Meg-megállott a' tűkör előtt, 's úgy exercírozott. Elkérte Himfyt olvasni, 's azt tudakozta Belíztől, ha megvan e a' Folárd' Polybiusa könyvei között? mert az, ugymond, excellens munka. Nem győzte várni a' tavaszt, hogy eggy szép tavaszi ruhát varrathasson, ha nem lesz háború; vagy táborba mehessen, ha lesz. Az asszonyinemre nézve nincs talán semmi szédítőbb, mint ez az öszveelegyedése a' gyermeki hiúságnak és férjfiúi nagyléleknek. Az a' homályos előérzés, hogy az illyen rendes kis portéka, a' mi kendőző asztalkák körűl törlőszködik, tűkörbe kandikálgat, 's piperézi magát, két holnap múlva eggy batallion quarréba vág, vagy valamelly bástyát megmász, 's hideg vérrel megy' a' kiszeg-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

zett ágyúk' batteriájának, az az előérzés az illyen rendes kis portéka' bohósságainak azt a' csudásságot adja, melly álmélkodásra 's szeretetre ragadja a' szívet; de a' bohóság csak a' fiatal katonának áll jól. Ez a' kis intés mellesleg minden más kar' bohócskájinak légyen mondva.

Belíz tehát a' Pilínyi' kis esztelenségein örömöt lelt, Pilínyi pedig az első látogatás olta égett Belízért. Az a' Hadnagyocska, a' ki most lép-ki az Académiából, könnyen kap lángot. Édes nénikém, monda egyszer, nekem csak két kérésem van a' történethez, hogy az első campániámat a' Francziák ellen tehessem és — Nagysád ellen. Tacskó! felele néki Belíz; eggyik kívánságod talán igen is hamar lát teljesedést, nem a' másik soha. — Soha? az eggy kevéssé kemény szó! De el voltam rá készűlve; én nem hagyom magamat elíjesztetni. Fogadjunk, hogy a' második campániám előtt elmúl a' Nagysád' kegyetlenkedése? Most, minthogy ez az ifjú kor 's ez a' rendes kis termet az egész érdemem, úgy bán velem mint gyerekkel;

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

de majd ha azt mondják, Pilínyi jelen volt ez' 's ez' actióban, a' Pilínyi Regementje ez' 's ez' ütközetben a' legnagyobb tüzet állotta-ki; ő itt 's itt distingválta magát, ő ez' 's ez' posztot elfoglalta, ő rettenhetetlen lélekkel ment ezer meg' ezer veszély köztt a' halálnak, akkor, tudom, verni fog a' félelem, öröm 's talán szerelem miatt is szíve. Hát ha sebet találtam volna kapni! Oh, az illet ám! az illet ám! Ha asszony volnék, azt kívánnám minden egyéb kívánságim felett, hogy férjem sebet hozott volna a' hadból. Öszvecsókolnám forradásait, 's abban állana legfőbb gyönyörűségem, ha számlálhatnám sebeit. Édes nénikém, látni fogja az enyémet, látni fogja, ha kapok. Azt Nagysád ki nem állja! azon Nagysád elágyúl! — Eredj, kis bohó! felelj-meg kötelességednek mint jó katona, de ne rémíts-el olly dolgokkal, mellyektől már is irtózom. — — Lám! hát nem mondtam igazat? Nagysád már is retteg. Ah, ha csak a' képzelés is rémíti Nagysádat, mit fog majd maga a' dolog tenni! Oh úgy lesz, édes néni, úgy

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

lesz! De nem ád nékem valamit előpénz gyanánt, míg itt lesz a' háború?

Így bohóskodott az asszony körűl mindennap. Belíz tettette magát, mintha csak nevetné eszelősségeit: de általok valóban igen mélyen meg volt illetve. Pilínyinek kevés tapasztalása volt, 's nem bírt elég figyelemmel megsejdíteni, mint nevekedék az érzés naponként a' Belíz' szívében, hogy azt a' maga szerencséjére használná. Nem múlt ő-nála mérészségen: de eggy pillantat megzavarta, 's az a' tartalék, hogy a' kedves Nénike megbántatik szabadságai által, elakasztotta benne a' boldogságra-vágyást. Így folyt-el aprólékos próbatétek alatt minden sikeres lépés nélkűl két holnap. Azonban szerelmek mind két részről nőttön nőtt, 's Belíz, ámbár ellenkedése igen is erőtelen vala, de még erről is le akart már mondani, midőn a' háború véletlenűl kigyúladott.

A' hadi trombita felriasztotta a' szerelem' Isteneit, 's félbe szakasztotta minden munkájokat. Ez itt szalad, 's nem várja-bé a' legesdeklőbb levélkére a' választ; a' má-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

sik meg nem jelent a' rendelt órán 's helyen, hol Szépje meg készült koronázni hűségét. Egész Revolútió ütötte-ki magát az Örömök' országában.

Pilínyinek alig maradt ideje, elbúcsúzni Belíztől. Ez mindég vádolta magát kemény voltáért, mellyet Pilínyi eránt nem mutatott. Ez a' bohó kis fiú engem teljes szívéből lelkéből szeret. Mi lehet természetesebb, mi édesbb, mint a' hogy' nékem szíve' gyúladásait vallogatta. Képe ollyan mint a' rózsa, növése mint a' virágszál; széles az igaz: de ki nem az az ő esztendeiben? De szíve, oh a' szíve igen derék! Ha csak kedvtöltést keresne, elérhetné a' mit kíván; kevés Szépünk van nekünk, a' ki üresen hagyná elmenni ajtaja elől. De ő csak engem lát, csak érttem él, 's én illy kevélyen bánok vele! Meg nem foghatom, hogy' tudta kitűrni. Ha én lettem volna neki, régen itt hagytam volna a' hideg Belízt, hadd ásítsa-ki magát a' maga eszessége mellett a' mint magának tetszik, ha annyira kap rajta. Mert az az okosság, jó az, jó, a' maga helyén: de mindég csak

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

okosság! Elmerűlve e' gondolatjai között azt a' hírt hozzák, hogy a' béke' alkudozásai félbe-szakadtak, 's hogy parancsolatjok érkezett a' Tiszteknek, hogy a' melly órában a' rendelést veszik, abban indúljanak a' magok seregekhez. Belíznek minden ere elfagyott e' hír' hallására. Elfogott, öszveszorúlt szívvel ezt kiáltá: Imhol, megyen a' táborba, az ütközetbe, a' halálnak! 's én őtet többé soha meg nem látom. Nyílik az ajtó, 's Pilínyi uniformban lép-be. Búcsút venni jövök, édes nénikém, monda; indúlok, 's ke vés napok múlva az ellenség előtt leszek. Fele teljesedve van kívánságomnak; 's úgy hiszem, hogy a' más felét Nagysád is fogja teljesíteni, ha majd visszatérek. Én Nagysádat utolsó lehelletemig fogom szeretni; emlékezzék-meg néha rólam! Bízza rám magát, én úgy térek vissza, mint híve. Ha meglőnek, vissza nem térek; de arra az esetre venni fogja Nagysád gyűrűmet és órámat. Ez eszébe fogja juttatni képemet, hűségemet, szeretetemet; 's Nagysád, úgy reménylem azt, néha el fogja hinteni csókjaival. Kieresztvén száján az utolsó

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

szókat, elmosolyodott, 's szemei ázva voltak. Belíz nem fojthatta-el könyűit, 's ezt mondá: Pilínyi, te minket igen könnyű szívvel hagysz itt! Azt mondod, hogy szeretsz; így vesz e búcsút, a' ki igazán szeret? Én azt tartom, hogy nincs semmi rettenetesbb, mint elhagyni a' kit szeretünk. De itt nincs helye a' pironságnak. Jer, ölelj-meg! Pilínyi elragadtatva boldogságának érzésében, egész szabadsággal használja a' nyert engedelmet, 's Belíz nem neheztel értte. 'S mikor indúlsz? monda Pilínyinek — Mingyárt. — Mingyárt? 'S nem vacsorálsz nálam? — Az nem lehet. — Ezer mondani-valóm van. — Oh, mondd hamar; lovaim készen állanak. — Ha nem kegyetlenség e, elvonni tőlem ez' eggy estvét? — Ah, kedves nénikém, én teértted életemet is örömmel felszentelem; de itt becsűletem forog fenn; az több mint az életem; minden perczentésem ki van számlálva, 's mikor az óra üt, helyben kell lennem. Csak képzeld ha ütközet találna lenni, 's én ott nem volnék! meglőnném magam' szégyenletemben. Úgy ez a' te

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

kis öcséd nem volna méltó szerelmedre. Engedd, hadd érdemeljelek-meg.

Belíz újra nyakába borúlt, 's könyűivel feresztette arczájit és keblét. Menj, ugymond neki; el nem tűrhetném ha pironságot vonnék reád; 'a' te becsűleted szint olly kedves nékem mint a' magamé. Vígyázz életedre; ne tedd-ki magadat ok nélkűl veszélynek, 's jöjj úgy vissza, a' hogy' elhagysz. Nem hagysz időt, hogy többet mondhassak; de írni fogunk egymásnak. Adieu. — Adieu, édes nénikém! — Adieu, adieu, édes fiam!

Belíz az éjet a' legmélyebb bánatban töltötte. Ágya ázva volt könyűitől. Más nap' levelet írt Pilínyihez. A' mi érdeklőt az epedő leghívebb, legszebb szerelem mondhat, mind azt magában foglalá a' levél. Oh ti, kiket illy rosszúl nevelnek, ki tanít titeket illy jól írni? A' természet csinál e magának tréfát a' mi megalázásunkkal, hogy érttetek bosszút álljon?

Pilínyinek rendeletlen heves levele lelkének két uralkodó indúlatit festette: a' ka-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

tonai tüzet és a' szerelmet. Belíz nem lelt nyugtot, míg a' levél el nem érkezék; 's így űzte eggy levél a' másikat a' táborozásnak fél ideje alatt megszakadás nélkül; 's az utolsó levél volt mindég a' leghevesebb, az utolsó mindég az, a' mi leginkább váratott.

Szerencsétlenségre Pilínyinek eggy féltékeny meghittje akadt. Be boldog vagy vakságodban! monda ez neki eggyszer, elúnván a' Pilínyi' sóhajtozásait. Bezzeg ha úgy volna fenekig! De tudnád csak, mit tesz mind ez az írott édesség. Ah, ismerem az asszonyokat! Akarod látni, mit bírsz ebben a' te pityergődben? Írd azt néki, hogy eggy csatában elvesztetted az eggyik szemed'; fogadom, azt kapod válaszúl, hogy tűrd békével esetedet, 's tégy-le róla. Pilínyi bízott az asszonyhoz, 's engedett a' tanácsnak; 's minthogy ő nem tudott hazudni, barátja adta tollába, mit írjon. Belíz oda lett a' levélre. Előtte állott Pilínyi, de csak fél szemmel. Az a' fekete folt rajta ismérhetetlenné tette képét. Melly nagy kár, ugymond' nagyot sóhajtván. Az a' két szem, be igen

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

szép volt az! az enyéim olly édesdeden pillogtak beléjek! A' szerelem olly kibeszéllhetetlen bájjal festette bennek magát! De így még méltóbbak a' szeretetre, 's most még inkább fogom szeretni. Szegény Pilínyi mint nem kesereg ez' es'ten! mint búsong azon leginkább, hogy megszűnt nékem kedves lenni. Írnom kell neki! vígasztalnom kell, bátorítanom! Belíz most mondotta legelsőben, hogy írnom kell neki! A' levél akaratja ellen is hideg lett; Belíz megsejdítette azt, eltépte, 's újat írt. Az újban erősek voltak a' kifejezések, de erőltetett minden fordúlat, 's a' stylus keresett. A' szép szem' substitútja a' fekete flastrom, elsetétítette képzelését, 's érzését elaltatta. Soha se szépítsük a' dolgot magunk előtt, monda széljeltépvén a' második 's harmadik levelet is; az a' szegény fiú nem szerettetik többé; egészen el van változva szívem, miolta oda az eggyik szeme. Heroínát akartam játszani, 's látom, hogy eggy nyomorúlt nősténykevagyok; minek affectálok olly charactert, melly túl van erőmön? Pilínyi nem azt ér-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

demli, hogy megcsaljam. Ő az én szívemnek nemességére 's jóságára tart számot; ha fel nem leli azt bennem, hogy szerettetik, azt lelje-fel legalább, hogy csalódásban nem hagyom. Tudom, útálni fog értte, de érdemlem a' büntetést. Felette szerencsétlen vagyok, ezt írá neki; szerencsétlenebb sokkal, mint Uram Öcsém. Uram Öcsém csak eggy díszét vesztette-el: el én az én becsületemet egészen, mind Uram Öcsém, mind önn-magam előtt. Azt hittem, hogy méltó vagyok szerettetni, 's Uram Öcsémtől szerettetni, 's nem vagyok az; azt hittem, hogy szívem minden változáson túl van, 's íme eggy történet elváltoztatott. Ne csüggedjen -el Uram Öcsém! Uram Öcsémet ezen vesztesége mellett is szeretheti még eggy elmés asszony; 's e' pirúlva tett gyónásom után, nincs mit keseregje elvesztésemet.

Pilínyi nem találta helyét e' levelet megolvasván. Kivált pedig az a' hideg először most nyert, és olly sok ízben előfordúló Uram Öcsém tetszett neki elviselhetetlen megbántásnak. Uram Öcsém! így kiálta-fel.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Ah, a' hitetlen! Én Uram Öcsém! 'S Uram Öcsém a' félszemű? — Szaladt meghittjéhez. Hát nem mondtam? mondá ez az asszonygyűlölő. Most már rajtad a' sor, hogy neki eggy tréfát csinálj; hanemha addig tetszik halasztanod, míg télben majd haza mégy, 's megleped a' két szemmel. Nem, monda a' szerencsétlen Pilínyi, azt én várni nem győzöm; most állom mingyárt bosszúmat. Tehát megírta neki, hogy örvend, hogy megismerhette. Uram Öcsémnek ugyan mind a' két szeme megvagyon: de ez a' két szem őtet soha sem fogja nézni külömben, mint a' leghálátlanabb teremtést. Belíz elalélt, a' levelet vévén, 's azonnal elvégezte, hogy lemond a' nagy-világról, 's falura vonja magát. El innen, monda, a' dudvaéletbe! úgy sem vagyok egyébre való; 's ott hagyá Budát, 's kiment Dolyáni jószágába.

Közel Dolyánhoz eggy ifjú Gróf lakott, a' ki eltöltvén hat holnapot a' városi lármás örömökben, kijöve Ludányba, hogy az esztendő' másik felét a' legkényesebb magánosságban töltse. Látogatására jött Belíznek.

Gróf

Gróf Urat, monda Belíz Ludányinak, Bölcsnek nézi a' világ; beszéllje-el, kérem, melly plánt tart dolgaiban? Melly plánt, Asszonyom? kérdé a' Gróf; én nem tudom mi az a' plán? Mind azt teszem a' mi múlat; valami gyönyörűségemre lehet, azt mind hasznomra fordítom, 's eltávoztatom a' mi megzavarhatná örömeimet; ez az egész titkom. — A' Gróf magában él, vagy lát néha társaságot is? — Ollykor elő hívatom a' juhászomat, 's leczkéket veszek tőle a' Morálban; néha parasztjaimmal eredek beszédbe, kik többet érnek mint minden tudósaink; 's tánczokat adok a' lyánykáknak, kiknél nem lehet képzelni szebb teremtéseket; lottériákat csinálok nékik, pantlikákból 's kendőkből, 's ha megsejdítem, hogy szeretnek valakit, férjhez adom. — Hogyan? 's ők tudnak szeretni? ők tudják mi a' szerelem? — Ha tudják e, Asszonyom? százszorta jobban mint mi! Ollyanok mint a' gerliczék; 's sokszor azon lepem-meg magamat, hogy megkívántam tőlök. — Azonban Grof Úr is megvallja talán, hogy ezek itt minden szebb

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

érzés nélkül szeretnek. — Asszonyom, az a' szebb érzés csak a' mi mesterkélésünk' míve; őbennek a' természet' ösztöne dolgozik, 's ez az ösztön szerencsésekké teszi. Mi a' városban mindég csevegünk a' szerelemről; de a' szerelem falun vett lakást. Az ott a' fejben, itt a' szívben lakik. Én is próbáltam a' nagy-világban mit tesz szeretni és szerettetni: de az a' sok fantazia a' születés, birtok, tekíntet felől, mindent széljel-bont; szeretni ott annyi, mint vaktában öszvetalálkozni. A' falusiak szíveknek sugallása szerint tészik-meg a' választást. Ha egyszer méltóztatol megjelenni tánczaikon, látni fogod, meg nem romlott szíveik miként vonszódnak egymás felé, 's mint csatlódnak öszve. — Gróf Úr nekem a' mezei élet felől olly képet fest, mellyet éppen nem vártam. Pedig a' városban a' falusi ember' éltét olly szánakozást érdemlőnek mondják! — Az Ludányban valóban az is volt még ezelőtt kevéssel. De én feltaláltam a' titkát, mint tehetem könnyűvé. — Oh, a' Gróf azt kéntelen lesz nekem elbeszéllni; követni a-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

karom példáját! — Parancsolj, Asszonyom. Lássd, én esztendőnként huszonnégy ezret veszek-bé jövedelmimből. Tizenkettőt télen által Pozsonyban 's Bécsben költök-el, a' más tizenketteje azon holnapokra marad, mellyeket falun töltök, 's ebből négyet ötöt a' cserémre fordítok mindég. — Melly cserére? kérdé Belíz. Nekem jó munkában lévő kövérített földeim vannak, jó rétjeim. — 'S osztán? — Osztán, hé Varga Ferencz, Albi János, Mike István, a' tiétek míveletlen maradt; mert betegek voltatok, kárt szenvedtetek; 's az övéket felcserélem a' magamével, nekik marhát szerzek, 's ha kell pénzzel gyámolítom; 's az a' föld, a' melly őket tavaly el nem tarthatta, két esztendő alatt gazdaggá teszi. Az én kezeimben a' sovány föld ismét felveszi magát, 's akkor visszaveszem a' magamét, 's új cserét teszek mással; ebben áll múlatságom. Oh, ez derék! monda Belíz. De Gróf Úr tehát ért a' gazdasághoz? — Valamit, Asszonyom! keresem az alkalmatosságot, hogy tanúlhassak. Összehasonlítom a' Tudósok' theoriáját a' falu-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

siak' tapasztalásaikkal, 's azon vagyok, hogy megigazíthassam azon hibákat, mellyeket amazoknak speculatiójiban 's ezeknek praxisokban lelek. — Ah, gyönyörű! De hiszen e' szerint Gróf Úr itt a' közönséges tisztelet' tárgya lesz; ezek a' szegény emberek itt atyjok gyanánt nézik Gróf Urat? — Igen is, Mélt. Asszony, mi szeretjük egymást. — Gróf Úr, szerencsésnek tartom magamat, hogy a' történet nekem illy becses szomszédot ada; kérem Gróf Urat, szenvedje-meg, hogy néha láthassam; tanítványa akarok lenni, példáját fogom mindenben követni, 's vetekedni fogok azon, hogy ezeknek a' jó emberkéknek szívekben Gróf Úr mellett helyt lelhessek. — Azt lél Nagysád mindenütt, valahol lelni akar; lél, ha nem akar is.

Így folyt-el az első látogatás; 's Belíz ez' óra olta falusi gazdasszony leve, minden gondja a' földmivelés volt, tanácskozásokat tartott Tiszttartójával, 's Nagy vátit olvasta éjjel nappal. Gróf Ludányi általhívta eggyikére azon falusi múlatságoknak, mellyeket ő Ludányi és Ludány körűl lakó

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

parasztjainak adott, 's úgy adta elíjekbe, mint új jóltevőjöket. Ekkor Belíz maga látta azon tiszteletnek 's szeretetnek jelenségeit a' jobbágyok' képeiken, mellyeket mindeddig képzelni nem tudott. Az illy természeti szíves érzések ált'ragadók. Hol az a' magasztalás, a' melly felér velek? Belíz nagyon meg volt érdekelve általa, 's irígylette azt. De oh melly igen távol volt ez az irígylés a' gyűlölségtől! Azt meg kell adnom, monda magában, hogy van okok miért szeressék; jóltevőségét nem tekintvén is, ő a' szeretetre legméltóbb ember a' kit ismerek.

Így szövődék közöttök eggy szoros, és a' mint látszott, nem egyéb, mint csak gazdaságot-tárgyazó tudományos szövetség. Beszéllgetéseik egyedűl a' természetnek ismérete felől folytak, és a' felől, hogy a' földet, ezt a' gyermekei miatt magát elfogyasztó hű dajkát, mint kelletik megifjítani. A' Botánica velek a' marhának hasznos vagy ártalmas füveket ismertette; a' Mechánica kimutatta az erőt, mellyel a' vizet száraz dombokra felhajthatni, 's kevesíthetni a'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

szántó marhák' terheket; a' természeti-historia arra tanította, hogy mit kellessék tekinteni ezen hasznot-hajtó állatok' megválasztásában; a' praxis javallotta vagy igazította tapasztalásaikat 's az experimentumok kicsinyben tétettek elébb, hogy a' nagy költségek megkíméltessenek. Ekkor ismét feljött a' nyugalom' napja, 's a' tanúlást vígság 's játékok váltották-fel.

Belíz és a' Filozofus a' falusi nép' tánczai közzé egyveledtek. Belíznek váratlanúl esett, hogy itt őreá senki nem igen ügyelt. Én, ugymond Ludányinak, eggy különös koketterie' gyanújába ejtem magamat Gróf Úrnál, de róla nem tehetek; ki kell mondanom. Százszor hallottam mondani, hogy rendes vagyok; itt ezen felyűl hasznomra van a' szebb öltözet és még sem tapasztalok semmi béhatást a' falusi legényeken; ők csak a' magok' társaik eránt mutatnak figyelmet, nekik csak ezek eránt van lelkek 's szemek. — Az természetes dolog; felele a' Gróf. A' kívánság nem támad soha a' reménynek valamelly súgára nélkűl, 's ezek a' ficzkók

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Nagysádat csak olly formán lelik szépnek, mint a' csillagot vagy a' mezők' virágjait. Hogyan? kérdé Belíz álmélkodva; tehát a' remény tenne érzékenyekké bennünket? — Az nem; de ezt az érzékenységet ő intézi eggy tárgyra. — E' szerint nem szerethetne senki annak reménylése nélkül, hogy tetszhetni fog tárgyának? — Minden bizonnyal nem, Asszonyom; különben ki nem fogna égni Nagysádért? — 'S Filozofus is tud szépségeket mondani? kérdé Belíz mosolyogva. — Én csak igazat-szerető ember vagyok, Mélt. Asszony, 's korántsem Filozofus: de ha az volnék is, bizonyosan nem volnék az az által, hogy érzékenységemet megtagadjam. Az igazi Filozofus ember, 's kevélykedik benne hogy az. A' bölcseség nem ellenkezik a' természettel, hanem csak a' hol a' természetnek nincs igaza. Belíz elpirúlt, a' Gróf öszvezavarodott, 's így állottak jó ideig földre süllyedt szemmel egymás mellett, a' nélkül hogy eggy szót mertek volna szóllani. A' Gróf a' mezei élet' örömein akarta ismét elkezdeni a' beszédet, de szavai öszvekeveredtek,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

's elakadt. Nem tudta mit mondott, 's még inkább nem, mit akart mondani. Végre elváltak, Belíz elmerűlve, a' Gróf színlelt könnyűséggel, 's mind ketten azon bánkódva, hogy sokat találtak mondani.

Más nap' a' Grófnak születése' napja volt, 's a' Ludányi ifjúság 's a' hozzá tartozó helységeké, öszvegyűlt szeretett Uroknak idvezlésére. A' köz öröm, melly az innepnek legfőbb dísze volt, felette tetszett Belíznek: de a' kifejtés a' legszertelenebb zavarodásba ejtette. A' Mester valami rigmust írt a' Gróf' és a' Belíz' magasztalására; 's mutatni akarván, hogy járatos a' maga Horátziusában, Belízt szilfának, a' Grófot szőlőnek csinálta, 's czifrán magyarázta az allegoriát. A' Gróf nem tudta, abba hagyassa e, vagy talán jobb lesz tréfára venni a' dolgot? de Belízen megtetszett, hogy meg volt bántva. Követem Nagysádat embereim' képekben, ugymond, ők a' magok eggyűgyűségekben azt mondják, a' mit tudnak. Abba hagyattam volna, de nem volt annyi szívem, hogy őket megszomorítsam. Belíz nem

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

feleltreá: de a' Gróf nem felejthette, hogy ez az ártatlan tréfa illy szerencsétlenűl ütött-ki.

Új veszedelem! monda Belíz felűlvén szekerébe, hogy Dolyánba visszatérjen; imhol ismét eggy ember, a' kibe belé szereték. A' dolog olly világos, hogy még a' falusiak is veszik észre; 's ez is annyi lesz, mint az a' többi; eggy fellobbant láng, eggy felszálló 's elalvó szikra. Véget kell vetnem társalkodásunknak; szégyen olly indúlatot táplálni, mellyet visszonozni nem tudunk, nem akarunk. A' Gróf minden tartalék nélkűl reám bízakodnék, 's szerencsétlenné tenném, ha osztán elakarnám magamat tőle szakasztani. Nem, azt nem cselekszem. Más nap' Ludányi oda küld, 's tudakoztatja, ha nála megjelenhetik e? — Mit csináljak? Ha ma nem fogadom-el látogatását, holnap ismét itt lesz; 's ha egészen ketté szakasztom véle társaságomat, mit fog gondolni e' változásról? Hogy' érdemlette ő ezt? Arra a' gondolatra hozzam e, hogy nem bízok hozzá, nem bízok magamhoz? 'S osztán honnan vagyok eránta olly igen

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

bizonyos, hogy ő engem szeret? 'S ha szeret is, tartozom e én őtet visszaszeretni? Szóllani fogok vele, lefestem néki magamat igaz színekkel minden gyengéimben; annál inkább fog becsűlni; hadd jöjjön. — A' Gróf megjelent.

Jöjjön Gróf Úr, jöjjön, monda Belíz, 's halljon csudát; én azon ponton valék, hogy Gróf Úrral öszveveszek. — Velem? kérdé Ludányi; 's mit vétettem én Nagysádnak? — Azt, hogy szeretetreméltó 's ez által veszedelmes. De kéntelen vagyok kimondani Gróf Úrnak, hogy én Dolyánba azért jöttem, hogy itt nyugodalmat találjak; 's hogy semmitől nem rettegek úgy mint a' szerelemtől; hogy én alkalmatlan vagyok állhatatos szövetségre; hogy állhatatlanabb teremtést mint én gondolni nem lehet; hogy útálom a' változandóságot, és még sincs erőm, hogy hajlandóságomat fixáljam. Ime ez az én characterem, 's akarom, hogy ismerjen Gróf Úr. Ha barátságról van a' szó, felelek magamért: de szerelemre ne tartson számot; mert, hogy semmivel ne vádolhas-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

sam magamat, általjában nem akarok sem érzeni, sem gerjeszteni semmi szerelmet. — A' Nagysád' egyenessége felbátorítja az enyémet, felele a' Gróf; ismerjen hát Nagysád is viszont engem. A' nélkűl hogy tudtam, a' nélkűl hogy azt akartam, bennem a' leghevesebb szerelem támadott Nagysád eránt. Ennél engem nem érhetett semmi örvendetesebb, 's néki eresztem magamat minden rettegés, minden gond nélkűl, mondjon Nagysád a' mit akar. Nagysád magát állhatatlannak, könnyűnek gondolja; 's az éppen nincs úgy. Én jobban ismerem a' Nagysád' characterét mint önn-maga. — Nem, Uram, monda az Asszony; én eléggé megvizsgáltam magamat; ítélje-meg maga Gróf Úr. Ekkor elbeszéllte mi történt Deregnyeivel, mi Pilínyivel. — Nagysád szerette őket, bizonyosan szerette; de hamar elcsüggedett. A' Praesesre való neheztelés következés nélkűl való dolog volt; eggy hirtelen fájdalom által támasztott szánás elsőbb mozdúlat a' természetben mint a' szeretett barát eránt való hajlandóság. A' szegény Hadnagyocs-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ka eránt támadt hidegség sem lett volna tartósbb. Hogy meghűljünk, mikor Szeretőnk az eggyik szemét elveszti, az a' dolognak rendiben van; de lassan azt is megszokjuk. A' passziók eránt általjában légyünk igasságosok, 's ne kívánjunk semmi lehetetlent. Én szívesen óhajtom, hogy tessek Nagyságnak; életemnek az fogna lenni legfőbb boldogsága, ha ez' óhajtásomat teljesedni láthatnám; de ha a' Nagysád' hajlandóságát gyengűlni látnám, úgy fognám nézni a' dolgot, mint szerencsétlenséget, nem mint vétket. Tehát azért, hogy az életnek nincs semmi tiszta, semmi megháboríthatatlan gyönyörűsége, minden örömtől meg kell e fosztani magunkat? Nem, Asszonyom, azt a' jót, a' mivel bírunk, fordítsuk minden esetben hasznunkra, a' kevésbbé jót vagy éppen rosszat pedig tűrjük békével mind magunkban, mind másokban. Mi itt csendes boldog éltet élünk; nem vagyunk egyébnek híjával mint szerelemnek; ez édessé tehetné életünket; engedjük, hadd tégye. Ha elhágy, itt hagyja a' barátságot; az pedig, ha külömben a' já-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

tékba hiúság nem egyveledik, az által, hogy azt szerelem szülte, annál szívesebb és édesebb. — Valóban, kedves Gróf, ez igen különös Morál! — Eggyszerű, Asszonyom, és természetes! Románozni én szintúgy tudnék mint más. De az élet nem Román; gondolkozásunknak, valamint érzésünknek, a' természetből kell véve lenni. Nincs könnyebb, mint a' szerelemnek ezeket a' csudájit költeni; csak hogy ezek a' csudák egyedűl az Irók' agyaikban találtatnak; ők azt mondják a' mit akarnak, mi azt tesszük a' mit lehet. Nem tetszeni többé, nagy szerencsétlenség: de még nagyobb nem szeretni; a' legnagyobb pedig az, midőn éltünket bizatlankodásban 's kétségben töltjük. Higyjen magának Nagyságod, 's méltóztassék nekem is hinni. Elég baj már az is, hogy mindég nem szerethetünk; 's e' miatt tehát éppen soha ne kelljen e szeretnünk? Nem úgy, tisztelt Asszony, nem úgy! kövessük a' parasztok' példáját; ők nem kérdik, ha fognak e mindég szeretni; nékiek elég az, hogy érzik, hogy most szeretik egymást. Látom, hogy Nagyságod

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

elakadt szavaimon. Nagysád mind eddig a' chimaerák' tartományában élt. Térjen vissza Nagysád az igazsághoz, 's bízza magát a' természet' vezérletére; az jobban fogja vezetni Nagysádat, mint a' mesterség, melly az ürességbe veszti-el magát, 's addig fejtegeti az érzést, míg végre egészen elveszti.

Ha Belíz az elmondott okok által meggyőzetve nem volt is, legalább nagyon meg vala tántorítva végezésében; pedig mikor az ész tántorogni kezd, könnyű feldőjteni. A' Belízé nehézségek nélkül megadta magát, 's szerencsésbbé a' viszont-szeretet nem igen tett még két szívet, mint itt teve. Egész szabadsággal általengedték magokat egymásnak, elfelejtkeztek a' világról, el magokról egészen. Minden érzéseik eggy érzésben szerkeztek-öszve, 's eggy tűzőrvénnyé váltak, mellynek központja a' szerelem, táplálatja a' gyönyörűség volt.

Ez az első tűz fogyni kezdett. Belíz felriadott megsejdítésén, de a' Gróf vígasztalta. Visszatértek mezei múlatságokhoz. Belíz úgy lelte, hogy a' természet megszépűlt;

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

vídámabbnak tetszett néki az ég, mosolygóbbnak a' táj. A' falusiak' múlatkozása még inkább volt kedvére mint először, mert most a' legszebb emlékezetet vonszák-vissza neki. Most munkásságokon is sokkal több részt vett. Az én barátom, ugymonda, az a' Génius, a' ki őket éleszti; az ő jóltéte, az ő szeretete ollyan mint a' patakok, mellyek e' földeket termékennyé teszik. Gyönyörködve szóllott a' falusiakkal azon jótétek felől, mellyeket ez a' tiszteletreméltó ember, a' kit ők atyjoknak neveztek, vélek közöl, 's a' szeretet jusán magára vonszá azt a' jót, a' mit ezek róla mondottanak. Igy töltötte a' szép évszakot szerelemben és az ő csudálásában, 's örvendett annak látásán, hogy Kedvese szerencsésekké tészen másokat, és hogy ő viszont szerencséssé tészi Kedvesét.

Belíz kérte a' Grófot, hogy töltenék távol a' várostól a' telet is, 's a' Gróf mosolyogva ezt felelte: a' mint Magadnak fog tetszeni! De mihelytt a' mezők kopaszodni kezdettek, 's a' fák elhúllatták leveleiket,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

mihelytt a' kijárásoknak vége lett, a' napok essösök, a' reggelek hívesek, az estvék hosszak levének, kedvetlenűl tapasztalta Belíz, hogy únatkozik, 's visszakívánkozott Budára. Szokott egyenességével megvallotta Kedvesének változását. Megmondtam, ugymond; de nem akartad hinni; a' következés igen is igazolja azt a' rossz vélekedést, mellyel magam felől valék. — 'S mellyik az a' következés? — Ah, kedves Grófom, kéntelen vagyok kimondani, hosszú az időm; nem szeretlek többé. — Hosszú az időd? azt igen könnyű elhinnem, monda a' Gróf, 's mosolygott mellé; de azért engem most szint úgy szeretsz mint azelőtt; csak a' falun-létel vált terhedre. — Hagyd-el édes Grófom! minek hízelkedjem magamnak? annak társaságában a' kit szeretünk, kedvünk szerint van minden hely, minden idő. — Úgy a' Románokban! én azt néked régen megmondtam: de a' természetben másként vagyon. — Mondj a' mit tetszik; monda Belíz; még két holnap előtt a' legsivatagabb pusztában is boldog voltam volna veled. — Igen, felele a' Gróf;

ollyan

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ollyan az új passzió' részegsége: de az az első tűz csak eggy ideig tart, 's nem tarthat soká. A' szerencsés szerelem elcsendesedést keres és talál; a' lélek, melly már nem rázattatik olly erővel, meg kezd újra nyílni a' külső béhatásoknak; nem vagyunk ismét egyedűl a' természetben; érezzük, hogy magunkat másokkal is közlenünk kell. — Kedves Gróf, mire viszed te vissza a' szerelmet? — Az igazságra, édes Belízem. — A' semmire, kedves Gróf! mondd, hogy a' semmire! Te megszűnsz elég lenni nekem, én tehát megszűnök szeretni tégedet. — Nem, imádott Asszony! nem; én a' te szívedet nem vesztettem-el, én tenéked mindég kedves leszek. — Mindég kedves leszesz? oh igen; de miként? — A' mint az lenni óhajtok. — Ah, érzem érdemetlen voltomat egész mértékében, 's nem rejthetem-el előtted. — Ne vádold magad' semmivel, Asszonyom; a' te szereteted erántam elég erős; én azzal, úgy a' mint van, megelégszem, 's nem kívánom erősebbnek. Te többet fogsz e kívánni magadtól, mint én? — Ah, Uram;

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

nem fogom magamnak soha megbocsátani, hogy a' szeretetre legméltóbb ember körűl magamat megúnhatám. — No tehát, Asszonyom, én is, én is vallást tészek magam felől: higyj nekem, én nem vagyok jobb náladnál; én is megúnom néha magamat a' szeretetre legméltóbb asszony körűl; és én még is megbocsátom magamnak e' bűnt. — Hogyan, édes Gróf, 's te is elúnod magadat körűlttem? — Néha el, igen is; és még is jobban szeretlek mint az életemet. Meg vagy e immár nyugtatva? — El tehát, el innen, Budára! — Menjünk, Kedves; de emlékezz' reá, hogy Május bennünket ismét itt ér. — Azt nem merem remélleni. — Igen én! 's meglássd, hogy még szerelmesebbek leszünk mint valánk.

Belíz tehát visszatért Budára, 's eltelhetetlen mohonsággal esett néki a' téli mulatkozásoknak. Ludányi is a' nagy-világ' árjába vetette magát; de kevésbb elevenséggel. Végre a' Belíz tüze lassodni kezdett. Elúnta a' nagy vacsorákat, ásítozott a' Játszószínben. A' Gróf ritkán jelent-meg; látoga-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

tásai mindég rövidek voltak, 's mindég azt az órát választotta, midőn körűl volt fogva imádójitól. Belíz eggykor súgva ezt a' kérdést tevé a' Grófnak: Mint tetszik Buda? — Engem itt minden múlattat, 's semmi sem tud megragadni. — 'S miért nem jelen-meg vacsoráimon? — Nagysád engem sokat is látott magánál; én nem szeretek tolongani; most a' nagy társaságon van a' sor; eljő az énrám is a' maga idejében. — A' Gróf tehát még mindég azt hiszi, hogy én a' Grófot szeretem? — Én városban soha nem szóllok szerelem felől. Mint tetszett Nagysádnak a' tegnapi új Opera? kérdé ekkor fenn szóval, 's a' beszéd közönséges leve.

Belíz a' maga Ludányiját öszvehasonlította a' legjobb férjfiakkal, a' kik körűltte megfordúltak, 's az öszvehasonlítás mindég a' Gróf' emelésére esett-ki. Én ezt a' nyiltszívet, ezt a' szeretetreméltó eggyszerűséget, ezt az állandó charactert senkiben nem találom, monda; nem senkiben ezt a' szép lelket, ezt a' nemes érzést. Ha egykori beszéllgetéseink jutnak eszembe, úgy nézem

*

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

fiatal embereinket, mint a' jól kitanított szajkókat. Igaza van, hogy nem hiheti, hogy a' ki őtet valaha szerette, megszűnhessen szeretni. De nem; nem a' maga' becsűlése, hanem az én becsűlésem adja néki ezt a' bízakodást! Melly igen szerencsés volnék, ha néki arra oka volna!

Így beszéllgetett Belíz gyakorta magával 's minél inkább érzé magában eránta éledni a' hajlandóságot, annál több öröme volt önn-magán. Végre olly nagy volt benne a' vágyás, ismét meglátni már őtet, hogy levél által hívta magához. Ludányi repűlt 's fellépvén nála, mosolyogva ezt mondá: Hogyan, Asszonyom, eggy szerencsés Négyszemköztt? Nagysád engem azon veszedelemnek tész-ki, hogy sokakat megbántsak tisztelőji közzűl. — Itt senkinek nincs jusa, ugymonda Belíz, magát megbántottnak vélni; 's a' Gróf tudja, hogy társaságom csak barátokból áll: de nem fog e talán Gróf Úr gondba ejteni valamelly új diadalmat e' látogatás által? Én csak eggyet tettem egész életemben, fe-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

lele a' Gróf; az engem falun vár, 's e' tavasszal látni fogom. — Az szánást fogna érdemleni, ha a' városban volna; Gróf Úr itt annyira elvan foglalva, hogy barátnéjának méltó oka lenne a' felejtésbe-jutást rettegni. — Itt ő is múlatni fogná magát, Asszonyom, 's nem gondolna velem. — Hagyjuk abba a' kerűleteket, édes Gróf; szóllj, miért látlak olly ritkán és mindég olly kis ideig? — Nem örömest háborítanálak-meg korodnak örömeiben, felele elragadtatva Ludányi. Te nékem nem lehetsz alkalmatlan; az én házam a' tiéd, nézzd egészen magadénak; örömemre van, ha úgy tekinted; akarom azt, 's jusom van kívánni. — Ne kívánj semmit, Asszonyom; felette fognám sajnálni, ha rajtam az a' szerencsétlenség esnék-meg, hogy megbántsalak: de, engedd, hogy csak a' kikelet' visszatértével lássalak. Az asszony meg volt bántva ezen megfoghatatlan makacsság által. — Menjen Gróf Úr, 's éljen olly örömökkel, mellyekben én nem veszek részt; érdemlem elhűlt szeretetét! monda elkese-

redve. E' nap olta nem lelt nyugtot. Kileste minden lépéseit; a' sétálásokban, a' Játszószínben kísérgette szemeivel; útálta az asszonyokat, kikkel társalkodott, 's mindég tudakolódott barátjainál, mint múlatja magát? A' tél néki halálosan hosszúnak tetszett; 's noha még csak Mártzius' eleje volt, egynehány vídám nap érkezvén, Meg kell, ugymond szégyenítenem, 's tisztára kell magamat mosnom előtte. Még eddig mindég neki volt igaza ellenem; de holnap nem fog ezzel dicsekedhetni többé. Magához hívatá. Minden készen volt az útra. A' Gróf megjelent. Ide a' karját, kedves Gróf; vezessen a' szekeremhez. — 'S hová akar Nagysád? — Magam' elúnni, falura! — A' Gróf magán kivűl volt örömében. Belíz kezeinek reszketésén vette észre a' Gróf' illetődését. Oh édes Grófom, monda néki Belíz, megszorítván azt a' kezet, melly reszketett az övében, mennyivel nem tartozom én neked! Te tanítottál-meg engem szeretni; te győztél-meg engem a' felől, hogy erre képes vagyok; 's megismer-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

tetvén érzéseimmel, a' legédesbb kétenlenségbe hoztál, becsűlni magamat, 's téged megérdemleni. Eltűntek kétségeim, szerelmem nem békételen többé, 's a' legszerencsésbb asszony én vagyok.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

A' SZÉP ANIKÓ.

Kövesd temploma' innepét űlte. Gróf Széchényiné, a' nagy Festetics' testvére, kinek onnan nem vala távol Czenki kastélya, eljőve vendégeivel, látni e' falusi múlatságot, 's szerette jobbágyainak táncza közzé elegyedni; a' mint gyakran történik azokkal, kiket az únalom kikerget a' bővölködés' kebeléből, és a' kik kedvek ellen is eggyszerű 's tiszta gyönyörűségekre hozattatnak.

Az örömnek eredett paraszt leánykák köztt, kik eggy terepély szílnek árnyékában tánczoltanak, kinek nem tűnt volna szemébe a' kis Anikó növése' karcsúsága, képvonásinak rendes voltok és azon természeti, meg nem nevezhető kellem által, melly érdeklőbb mint minden szépség? Őbelé tapadt minden szem, minden szem csak őtet látta. A' Dá-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

mák, kik tudták magok felől hogy szépek, kéntelenek valának megvallani, hogy valami olly felette szépet nem láttak még soha. Magokhoz szóllították, 's úgy nézték-el, mint a' Festő szokta a' csudált példányt. Emeld-fel szemeidet, kis Kicsiny! mondának a' Dámák. Melly tűz és melly csend, melly hívság űl szemeiben! Oh ha ismerné erejeket! Melly pusztítást nem tenne ezek által eggy tanúlt Kokett! 'S ez a' száj! mi lehet színesebb? ajakai be pirosak! be fejér fogainak zománcza! Képe ugyan barnúlt; megtetszik, hogy napon jár: de az egésségnek színe. Ah! 's ez az elefántcsont nyak, be gömbölyegen nőtt-ki ez az ő szép vállai közzűl! Ezekre illenék ám az udvari öltözet! Hát ezek a' domborodó ékességek, mellyeket, úgy tetszik, maga a' Szerelem rakott oda! — Valóban rendes dolog, hogy a' természet így pazarolja-el a' maga legbecsesbb adományait! Hová rejtette-el itt magát a' szépség? Anikó, mondd-el csak, hány esztendős vagy te? — Most nem régiben múltam tizenöt. — Úgy hát már majd

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

férjhez vesznek? — Azt mondja az atyám, hogy arra még elég idő. — De hát magad, szép gyermek, nem érzesz még valami kis szerelmet? — Mi az a' kis szerelem? — Hogyan? hát még nem ismersz valakit a' legények köztt, a' kihez szeretnéd, ha hozzá adnának? — Abba én magam' nem avatom; az az atyám' gondja. — 'S hogyan él az atyád? — Szőlejét míveli. — Gazdag? — Nem az; de elege van, azt mondja, csak én viseljem jól magam'. — Hát te mint töltöd napjaidat? — Az atyámnak segítgetek, 's együtt dolgozom vele. — De nem! te földet csak nem mívelsz? — De igen! Az a' munka merő múlatság; felgyomlálni, karót rakni, felkötözni, letépdelni a' leveleket, hogy a' gerézd jobban érhessen, megszedni ha már itt a' szüret, mind ez nem nagy fáradsággal jár. — Szegény gyermek! nem csuda, ha így eldurvúltak kezei! Be nagy kár, hogy illy szegény sorsban született!

Anikó még eddig nem támasztott a' faluban egyéb érzést maga eránt irígységnél, 's elhűlt, midőn látta, hogy most szánatta-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

tik. Minthogy az ő atyja mindent gondosan eltitkolt, a' mi néki keserűséget okozhatna 's békételenné tehetné sorsával, meg sem gondolta, hogy őtet szánni lehessen. De most elnézvén a' körűltte forgó Dámák' öltözetjeiket, kitalálta, miért szánják. Melly külömbség van az ő ruhája és az azokéi közt! Melly gyönyörű habzásban foly-le rajtok az a' sokszínű selyem lepel, 's melly szép játékokban lebeg a' szélben testek körűl! Hát lábaikon azok a' parányi könnyű papucsok! A' patyolat, csipke 's pántlikák mint nevelték félig-elfedett szépségeket! Színek ugyan nem vala egésséges szín, nem eleven tekintetek: de hogyan gyaníthatta volna azt az ártatlan Anikó, hogy a' városi rendetlen élet okozza e' hervadtságot, mellyet még a' felkent piros sem tudott elfedni? Midőn így elmerűlve áll, hozzája jő Gróf Bánházy, 's tánczra hívja; eggy szép fiatal-ember, jól nőtt, könnyű, 's igen is csábító Anikónak.

Anikó nem sokat értett a' tánez' törvényeihez, de még is érzette, mennyire kü-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

lömböznek a' Grófnak nemes, büszke 's könnyű mozgásai a' falusi legényeknek otromba ugrándozásaiktól. Ennekelőtte is érzé ugyan szorúlni kezeit, de nem még illy puha kéztől soha. A' Gróf' szemei szüntelen' rajta lebegtek. Anikó vette észre, hogy az ő tekintetei életet adnak tánczának; 's akár azért, hogy ő is ugyan-azt a' díszt adja a' magáénak, akár hogy a' szerelem' első szikráji szívéből szemeibe szöktek-által, az ő tekintetei az öröm' és érzés legédesebb kifejezéseiben felelgettek a' Gróf' tekinteteire.

Anikó elvégezvén a' tánczot, leűlt a' szíl' tövéhez; a' Gróf pedig nem lelt kedvesbb pihenőt, mint Anikónak lábainál. Ne váljunk-el egymástól, kis Angyal, ezt mondja neki; én nem tánczolok senkivel mással. Az nékem nagy becsűlet, felele Anikó; de az által megbántatnának leánytársaim; pedig minálunk sok az irígy. — Arra nagy okok van, midőn látják, melly szép vagy; de az úgy lenne a' városban is; az a' szerencsétlenség téged sehol nem hágy-el. Ah,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Anikó! ha te Bécsben, a' mi kevély Asszonyaink köztt, kik egész szépségeket a' mesterségnek köszönhetik, eggyszerre így jelennél-meg, e' természeti kecsekkel, mellyeknek magad nem ismered egész becsét! — Én Bécsben? mit csinálnék én Bécsben? — Gyönyörűséget minden szemnek, minden szívnek rabságot! Hallod e, Anikó, mi itt nem szóllhatunk szabadon; csak eggy szót tehát; de reá hallgass. Ime rajtad áll, hogy eggy szegény kalyiba 's eggy nyomorúlt szőlő helyett, melly most minden vagyonod, Bécsben aranyozott szobáid, gazdag asztalod, czifra hintód és lovaid 's minden kigondolható színű 's szabású ruháid légyenek, nem lévén gondod semmire egyébre, hanem hogy engem úgy szeress, mint én imádlak tégedet. Fontold-meg, ha majd magadban lészesz. A' Grófné vasárnap' tánczot ád nektek a' Kastélyban. El ne maradj, édes Anikó, 's add tudtomra akkor, ha szerelmem érdekel e, 's elfogadod e ajánlásomat? Most nem kívánok egyebet mint hallgatást, de megszeghetetlen hallgatást. Tartsd magad-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ban a' titkot; ha szádon kireppen, ez az egész szerencse, melly most vár, úgy tűn el előtted, mint eggy szép álom.

Anikó valóban azt is hitte, hogy álmodott. Az a' tündöklő sors, mellyel kecsegtették, olly távol vala azon szegény állapottól, mellyben eddig élt, hogy ez a' hirtelen ált'-menetel eggyikéből a' másikába képtelennek tetszett néki. Azonban az a' szép Úr, a' ki az ajánlást tevé, éppen nem látszott ámítónak; olly igazak, olly melegek voltak szavai! szemeiből olly jóság szóllott!

Csak megsejdítettem volna, ugymond, ha kötődött volna velem! De viszont mire való az a' nagy titkolódás, mellyet parancsolt? Szerencséssé tesz, 's azt kívánja, hogy szeressem értte. Hogy ne szeretném? hiszen azt méltán kívánhatja. Azonban jótéteit kétség' kivűl kiterjeszti az atyámra is; miért csináljak hát az atyám előtt titkot belőle? Szegény gyermek! ha ismerte volna a' feslettség' és csábítás' mesterségeit, megértette volna, miért kíván a' Gróf titkot: de az a' leczke a' mit vett, abban határozódott, hogy

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

a' falusi Ifjak' mérészségeiket távoztassa; a' Gróf' szép viseletében pedig nem látott semmit, a' mi őrizkedést kívánjon.

Elfogva e' gondolatok által, 's a' bővölködés', és városi boldogságok' képeivel eltelve, haza ér. Úgy tetszett néki, hogy minden elváltozott. Most szégyelte először, hogy szalmafedél alatt lakik. Csekély bútora, mellyet nagy becsűvé tett a' szükség, rosszá, munkája illetlenné, a' kenyér, melly gyakran veréjtékei által kapott puhúlást, kedvetlen ízűvé vált, 's a' friss szalmán, a' min olly kényére feküdt eddig, most aranyos kárpitok 's puha párnák felől álmodozott.

Még tűrhetetlenebb vala az, hogy más nap' eggy magas domb' oldalán kelle kiállani a' napnak sütő hevét. Bécsben, ugymond, nem egyébért fognék felserkenni, hanem hogy boldogságommal éljek, tessem és szeressek. Úgy mondta azt az a' jó Gróf. Az a' jó Gróf derék Úr! Nem nézett leánytársaim közzűl senkire, csak énreám; sőt ott hagyá a' Kastélybeli Asszonyságokat is,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

hogy eggy szegény falusi lyánnyal beszélljen. Az a' jó Gróf nem kevély; pedig vajmi sok oka van rá, hogy az légyen! Valami nagynak vette, hogy őtet fellyebb becsűlöm a' falusiaknál, 's millyetén mosolygó szemmel, millyetén alázatos érdeklő tekintetekkel köszönte azt! 'S micsoda édesség van szavaiban! Nem viselhette volna magát több becsűlettel, ha a' mi Kegyelmes Asszonyunkkal szóllott volna is. Szerencsémre még is elég jól valék öltözve; de bezzeg ha most látna! micsoda szegény gúnya, micsoda nyomorúlt állapot ez az enyém!

Azon három hosszú nap alatt, míg ismét megláthatta a' Grófot, nőttön nőtt únalma eddig békével tűrt sorsa eránt.

Végre itt a' nyugtalan' várt szempillantat. Az egész környékbeli ifjúság öszvegyűl Czenken, 's eggy leveles szín alatt megzendűl a' muzsika. Imhol jő Anikó is társai között, de nem azon gondatlan vídám tekintettel, mint a' minap a' búcsú' innepén, hanem remegve, szemérmesen. Ez új kellem

vala

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

vala Bánházynak; a' minapi bátor eleven Nymfa helyett most maga a' szemérem' szelíd kelleme jelent-meg előtte. Megkülömböztetéssel köszönt a' leánynak, de titkos eggyet-értés' jele nélkűl, 's nem is mert közelíteni felé, azt várván, hogy elébb más valaki vigye tánczra. Báró Szelényi nyitotta -meg vele a' bált, eggy szép eleven Ifjú, kinek Anikó már minap is olly igen megtetszett, hogy meg nem szűnhetett magasztalni a' leány' szépségét. Bánházy le nem vonta szemeit Szelényiről, 's rettegett, hogy ő is tetszeni kíván a' gyermeknek. De Anikó igen hamar eloszlatá ezt a' rettegést. Ha Szelényivel tánczolt, mindenfelé kalandoztak tekintetei, 's viselete hideg volt és andalgó: de mihelytt Bánházyra jött a' sor, már az első meghajtásban lehetett látni, mint éled minden kelleme, 's szépségének virágjai mint nyílnak a' szép arczúlaton. Arczáján a' szemérem' minden árt felyűlmúló színe terjedett-el; rózsaajakit lopva tett 's alig sejdíthető mosolygás rándította-meg, 's eggy kedvező pillantás örömet öntött és forró

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

szerelmet a' Gróf' szívébe. Bánházy, ha tanúk nélkűl voltak volna, lerogyott volna a' leány' lábaihoz, hálálta volna kegyelmét, 's imádta volna őtet: de most parancsol szemeinek, hogy titkát el ne árúlják; 's egyedűl reszkető keze festi eggy gyengéded szorításával Kedvese előtt boldogságát.

Szép Anikó, ugymond néki a' táncz' végével, távozz' félre eggy kevéssé társaidtól. Nyugtalan vagyok megérteni, mit végeztél? — Hogy eggy léptet sem tészek atyámnak akaratja nélkűl, 's mindenben intését követem. Ha jól tesz velem Nagyságod, hadd légyen ő is részese; ha elmegyek Nagyságoddal, hadd eggyezzék-meg elmenésemben. — Ah, ne, szép Anikó, ne! csak néki ne szóllj! tőle rettegek leginkább. Nálatok holmi rendtartás van azokra nézve, a' kik egymást szeretni akarják; azt nékem nem engedi teljesíteni születésem; az atyád azt fogná kívánni, hogy vessem alájok magamat, 's ha nem cselekedném, reám fogná, hogy meg akarlak csalni. Nem tudja ő, mint égek én teérted; de te, kedves leány,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

szóllj, hihet'd e te azt, hogy én néked ártani akarnék? — Oh nem, én a' Nagyságos Urat merő jóságnak nézem. Nagy gonosznak kellene úgy a' Nagyságos Úrnak lenni, ha nékem ártani akarhatna. — Higyj vaktában tehát, édes Anikó, bízzd rám magad' kifogás nélkűl. — Nem az itt a' dolog, hogy én Nagyságodnak nem hiszek: de én nem titkolhatok semmit az atyám előtt; én övé vagyok, nekem azt kell tennem, a' mit ő hágy. Ha javamra van a' mit Nagyságod ígér, az atyám nem lesz ellenére szerencsémnek. — Soha nem áll reá, Anikó! Te engem a' legboldogtalanabb teremtéssé tészesz kénységeddel; akkor osztán megbánod, de az késő lesz; magad pedig ez' alacsony életre lészesz kárhoztatva mind holtodig, mellyet kétség' kivűl kedvelsz, minthogy nem akarod elhagyni. Ah, szép Anikó, 's e' gyenge kezek azért termettek e, hogy a' földet mivelják? a' napnak kell e elperzselni szép arczáidat? Magad, a' természet' gyönyörűsége, a' kellemetesség, a' megtestesűlt szerelem, magad Anikó, magad szenvedd e ez

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

alacsony, sanyarú életet? Mi lesz belőled utoljára is? Eggy kamaz' gazdasszonya, a' ki nem ismeri becsedet, 's úgy néz, mint szolgálóját. 'S megvénűlsz a' szűkölködésben, a' nélkűl hogy csak eggyikét is kóstolhattad volna azon gyönyörűségeknek, mellyek személyedet várják. Imhol ezt becsűlöd elébb a' hívalkodás' 's bővség' állapotjánál, mellyet néked ajánlok. És mi gondok tartóztatnak? Az, hogy egynehány órákig tartó nyughatatlanságot okozol atyádnak? Igen is, eltűnésed meg fogja szomorítani. De millyetén lesz továbbad öröme, midőn jótéteim által bővségbe lát helyhezve, 's midőn azokat elárádni látja magán is? Melly kedves erőszakot nem követsz-el rajta, ha arra kénszeríted, hogy kunyhóját elhagyja 's nyúgalomra térjen: mert akkor osztán nem tarthatok ellenkezésitől; mind hárman boldogok leszünk.

Anikó bajosan állotta-ki a' csábítás' ostromát, de kiállotta csakugyan; 's azon szerencsétlen eset nélkűl, melly megbukta-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

tá, az ártatlanság' ösztöne elégséges volt volna védelmére.

Eggy égi-háború után, melly messzére elborította Czenknek tájékát, a' jég, ez az iszonyú ostora a' mezőknek, az aratás' és szüret' egész reményét semmivé tette. Közönséges volt a' csapás. Míg az égi-háború tartott, ezer kiáltások eggyesültek a' szelek' zúgásával 's a' mennyei tűz' csattanásaival: de midőn az ítéletnek vége lőn, 's az elmúlt setétségnél irtóztatóbb világosság látni hagyá a' gerézdektől megfosztott szőlővesszőket, az eltördelt szalmaszálakon csüggő kalászokat, a' termő fákról lehúllott vagy öszveroncsolt gyümölcsöket, az egész tájat gyászos hallgatás fogta-bé. Az útakat halvány, elréműlt szerencsétlenek' csoportjai lepték-el, kik bús szemmel nézvén veszteségeket, egész esztendei munkájok' bérét siratták, 's a' jövendőben nem láttak egyebet inségnél 's éhen-halásnál. A' kunyhók' küszöbein elterűlt anyák, mellyekhez szorítván csecsemőiket, ázott szemekkel kérdék: Ki szoptat majd, ha nem lesz kenyerünk?

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

E' nyomorúság' látásával Bánházynak lelkét legelőször is az a' gondolat fogta-el, hogy mit csinál Anikó és az atyja? Az volt minden óhajtása, hogy segédjekre repűlhessen, 's szerelmét az emberiség' érzésével palástolta. Menjünk a' faluba, monda Vendégtársainak. Húsz háznépet kiragadni a' csüggedésből, mellybe e' csapás ejtette, nékünk sokba nem kerűl. Részesedtünk örömökben, részesedjünk bánatjokban is!

E' szók meghaták a' szánakozásra már lágyúló szíveket. A' nagylelkű Földes-Úr, körűllebegve Nápolynak pántlikájával, kiszálla jobbágyai közzé, enyhűlést nyújtatott nékiek, bíztatta további segédjével, 's visszahozá szívekbe a' reményt és bátorságot. Azalatt míg körűltte a' háládatosság' könyűji folytak, vendégei, férjfiak és asszonyok, elszéledtek a' faluban, bémentek a' kunyhókba, kitöltötték ajándékjaikat, 's azt a' szép bért aratták, hogy magokat imádtatni szemlélék a' háládatos néptől. Bánházy futott, mint a' megkábúlt, 's kereste az Anikó' lakását. Reá akad, oda repűl, 's a'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

kapuban eggy öreg embert lát űlni, fejét térdeire lehajtva, 's elfedve kezeivel ábrázatját, mintha ugyan átallaná látni a' napvilágot. Ez az Anikó' atyja volt. Barátom! monda néki a' Gróf, én Kendet nagyon elcsüggedve látom; ne essék kétségbe; az ég igasságos, 's az emberek köztt találni még szánakozó szíveket. Ah, Uram, mondá a' szegény ember, felvetvén fejét, hát a' ki hazájáért húsz esztendeig szolgált, a' ki sebektől elborítva jött haza, 's azolta éjet napot eggyé téve dolgozik, azt illeti e a' koldúlás? Nem kívánhattam e én a' földtől, mellyet veréjtékemmel áztatok, hogy eltartson, 's utoljára még alamizsnára kell szorúlnom? Bánházy elálmélkodott, hogy eggy alacsony születésű emberben ennyi nemes érzést talál. 'S Kend szolgált?—Igen is Uram! Ifjú koromban Hadikkal láttam Berlínt, Alvinczy alatt pedig Buonaparte ellen megmásztam az Olasz sziklákat. Familiám eggy szerencsétlen per által, azalatt míg oda katonáskodtam, mindenét elvesztette; 's kéntelen valék az atyámmal ide vonni magamat; megmaradt kevés

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

pénzemen eggy telekecskét szerzettem, 's egynehány holdföldet 's eggy szőlőt, mellyeket most tulajdon kezeimmel mívelek. Nemes születésem itt ismeretlen volt, mostani állapotom pedig nem vált gyalázatomra. Megházasodtam, 's éppen ez lett szerencsétlenségem, mellynek most érzem igazi terhét. — Él még a' Kend' atyja? — Jaj nem! — Hát felesége? — Ő szerencsés, hogy e' szomorú napot nem láthatá. — Vannak Kendnek gyermekei? — Nincs több eggy lyánynyomnál; nem hallja az Úr, mint zokog? elrejtezett, hogy ne szaggassa szívemet. Bánházy örömest rohant volna a' szobába, hol Anikó síránkozott; de erőt vett magán, mert félt, hogy titkát elárúlja.

Fogja Kend, édes barátom! ezt mondja az atyjának, oda nyújtván erszényét; kevés a' mit nyújtok; de ha szükségben lesz, szóllítsa-meg egész bízakodással Gróf Bánházyt. Én Bécsben lakom. Örűlni fogok, ha Kendnek nyomorúságán enyhíthetek. Ezt mondván sietve eltávozék, nem engedvén az Anikó' atyjának időt a' köszönetre.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Mint álmélkodék a' szegény Balázs, olly nagy summát találván az erszényben! Ötven arany! több mint a' mi három esztendőben jő-be kis jószágából! Jer csak, leányom, jer csak, kiálta gyermekének; látod e azt az Urat, a' ki amott megyen? Az nem halandó, hanem Istennek Angyala! De mit is gondolok? Lehetetlen, hogy ezt mind nekem szánta légyen. Menj, lyányom, szaladj utánna, 's add értésére, hogy megtévedt. Anikó szalad Bánházy után, 's utólérvén, Az atyám, ugymond, nem hiheti, hogy Nagyságod mind nekünk akarta légyen ezt adni. Azért küld, hogy nyújtsam-vissza. — Ah Anikó, 's nem köz e veled és az atyáddal valamit bírok? Adhatok e én neki azért sokat, hogy tégedet nemze? Vidd-vissza néki e' csekély adományt; ez csak első bizonysága szívességemnek: de titkold-el okát. Csak azt mondd nékie, hogy szerencsésnek állítom sorsomat, hogy eggy érdemes Öregnek szolgálhatok. Anikó meg akará köszönni. Holnap virradtakor, azt feleli a' Gróf, a' falu' végén fogadom-el kö-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

szönetedet, ha neked úgy tetszik, búcsúzásoddal. — Holnap? 's Nagyságod holnap elmegyen? — Elmegyek, édes Angyalom, a' legszerelmesbbike 's a' legboldogtalanabbja minden halandóknak! — Virradtakor... az éppen akkor tájban vagyon, mikor én és az atyám kimegyünk munkára. — Eggyütt mentek? — Nem; az atyám valamivel elébb; mert nékem a' háznál dolgom van, 's hátrább szoktam maradni. — 'S arra mégy e, a' merre az én útam vagyon? — Nem arra; de az legkissebb; ennyi jóságáért Nagyságodnak megtehetem azt a' kis kerűlést. — Isten hozzád tehát, kedves Anikó! Reméllem, meglátlak holnap, ha csak eggy pillantatra is. Életemnek az lesz végső öröme.

Balázs Anikónak visszatértével nem kételkedett többé Bánházynak segélleni akaró szándéka felől. Be derék fiatal-ember! be nemesszívű Ifjú! ezt kiáltá minden pillantásban. Azonban, leányom, a' mit a' jég el nem vert, ne hagyjuk kárba veszni. Minél kevésbb maradt-meg, annál illőbb, hogy megtartani igyekezzünk.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Anikó annyira meg volt illetve a' Gróf' jósága által, 's úgy keseregte azt, hogy őtet szerencsétlenné teszi, hogy egész éjjel nem állíthatta-el sírását. Oh, ugymond, ha az atyám nem volna, be igen örömest elmennék vele! Más nap' nem vette-fel innepi köntösét: de öltözetének eggyszerűsége mellett is gondja volt magára, hogy szépnek tessék a' Gróf' szemeiben. 'S mi haszon belőle, kérdé sóhajtva, ha neki ez eggyszer szebbnek tetszem is? Többször úgy sem látom -meg! Eggy két perczentésnyiért nem méltó hogy valamit kezdjek. Így szóllott sóhajtva, 's magára illette foszlánkáját 's fejkendőcskéjét. Ha ne vigyek e neki valami kevés gyümölcsöt? ez a' gondolat szökött elméjébe. Ő azt, ugymond, meg nem veti. Azt mondom neki, hogy magam szedtem! 's elővette kosárkáját, szőlőlevél közzé rakta-el benne a' gyümölcsöt, 's édes könyűket húllatott a' gyümölcs mellé.

Az atyja elment vala előre, 's már a' nap' aranyos súgárjai oszlatni kezdették a' hajnal' homályát, mikor a' szegény gyer-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

mek dobogó szívvel a' falu' végére érkezett. Legottan jönni látja a' Gróf' szekerét is, 's e' látásra elalélt. Bánházy még messzéről kiszökött a' szekérből, 's szenvedő képpel közelítvén felé: Meghatott, ugymond, szép Anikó, jóságod! Legalább azt a' vígasztalást viszem tehát magammal, hogy szánod gyötrelmimet, 's sajnálva nézed, hogy szerencsétlenné tevél. Ah, fele-le Anikó, nem lelek miatta vígasztalást, 's örömest elveszteném mind azt a' jót, a' mit tőled vettünk, csak ne láttalak volna! — Én pedig, édes Anikó, én minden vagyonomat oda adnám, csak tőled ne kellene megválnom! — Ah, hiszen az csak Nagyságodon állott, hogy egymástól el ne váljunk; az atyám engem meg nem tagadott volna Nagyságodtól; az atyám szereti, tiszteli Nagyságodat. — Az atyák, édes Anikó, keményszívűek, csudálatosok; házasságot kívánnak, pedig én nem vehetlek-el; ne is szólljunk róla tovább. Meg kell válnunk, örök búcsút kell vennünk egymástól! mi, a' kik, ha akartad volna, soha nem szűn-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

tünk volna meg egymásért pihegni, viszont szeretni egymást, 's eggyütt élni azzal, a' mit nekem a' szerencse, neked a' szerelem adott. Oh Anikó, te meg sem álmodod, melly gyönyörűségek vártanak! Ha képzelhetnéd, ha tudnád, mit toltál-el magadtól! — Érzem, ha nem képzelhetem is. Miolta én a' Nagyságos Urat láttam, azolta minden semmi nekem, valami nem a' Nagyságos Úr. Elmém eleinte mind csak azt a' sok szép dolgot forgatta: de osztán az mind, mind eltűnt; nem is jutott többé eszembe; csak Nagyságod jutott mindég. Oh, ha az atyám akarta volna! — De mi szükség, néki akarni? Te az ő tetszését várod e, hogy engemet szeress? Nem magunkban van e boldogságunk? Én szeretlek, 's megállom szavamat; bízzd magad e' szent fogadásra. Ah Anikó, ha eggyszer a' szív oda adja magát, meg van a' minek meg kell lenni; az a' kéz osztán önnként követi a' szívet. Add nekem hát jobbodat is szíved mellé, hadd hintsem -el ezer csókkal, hadd feresszem hév könyűimmel. Imhol van! felele a' szegény

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ártatlan sírva. Enyém ez! enyém! ez a' drága kéz! kiálta Bánházy. A' szerelemtől bírom ezt! A' ki el akarja tőlem venni, végye-el elébb éltemet. Oh Anikó, lábaidnál lészek oda, ha el kell esnem tőled! Az ártatlan eggyűgyű Anikó azt hitte, hogy Bánházy valóban meghal, ha tőle elszakasztatik. Ah én szerencsétlen! monda; úgy én volnék oka halálának. — Igen is, könyörűletlen! te lészesz oka, te akarod, hogy meghaljak. — Oh, nem akarom! nem akarom! én a' Nagyságos Úrért örömest magam is meghalnék. — Bizonyítsd-meg hát, monda a' Gróf, ölébe szorítván a' leányt, 's kövess, ha szeretsz. — Oh nem! nem lehet az atyám' engedelme nélkűl. — Eressz hát, 's engedj kétségbe esnem. E' szókra a' reszkető halavány Anikó, eltelve fájdalommal és félelemmel, sem elereszteni, sem tartóztatni nem merte Bánházynak kezét. Könyűktől elfutott szemei irtózva tekintettek a' Gróf' felgyúladt szemeibe. Tekintsen hát, azt mondja neki a' szegény gyermek, tekintsen szánakozva 's harag nélkűl reám! Kedvet re-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

méltem találni Nagyságod előtt háládatosságomnak ezen bizonyságával, de többé meg sem merem kínálni vele. Mi az? kérdé Bánházy; gyümölcs? Ah kegyetlen, te ingerelsz! Mérget adj! 's ellökvén a' kosárkát, haragosan elméne.

Anikó ezt a' hevességet megvetés gyanánt vette, 's már igen is elgyengűlt szíve ellent nem állhata ez' utolsó ostromnak. Alig volt ereje, hogy egynehány lépésnyire távozzék, 's ájúltában eggy fa alatt öszverogyott. Bánházy, a' ki a' lyányt szemmel tartotta, oda fut, elázva leli könyűiben, elfúlva zokogásitól, halaványan, 's csaknem élet nélkűl. Elirtózik, 's eleinte nincs más gondja, hanem hogy visszahozhassa életre. De mihelytt éledni látá, hasznára fordítja elgyengűlését; 's minekelőtte a' lyány egészen magához tért, már távol van a' falutól, a' Gróf' kocsiján, rablója' karjai köztt. Hol vagyok? kérdé Anikó megnyitván szemeit. Ah kedves Gróf, Nagyságod ez? a' falu felé megyünk, úgy e? Fele lelkemnek! felele Bánházy, ölébe szorít-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ván a' leányt, láttam a' pillantatot, mellyben az elválás mind kettőnket megfoszta vala életétől. Ne vessünk próbára két olly szívet, melly ezt ki nem állhatná.

Néked adom magamat, édes Anikó! monda ismét; íme ajakidon esküszöm a' legszentebb esküvést, hogy egyedűl értted fogok élni. Magam is egyedűl azt óhajtom, felele ez, hogy teértted élhessek. De az atyám, az atyám! én nem hagyhatom-el az atyámat; én az atyámé vagyok, 's nem mehetek híre nélkűl. — Az atyádat, szeretett Anikó, én elárasztom jótéteimmel. Ő részt vesz leánya' szerencséjéből. Mind ketten gyermekei leszünk. Bízzd magadat égő szeretetemre, hogy én megengesztelem, megvígasztalom. Jer, hadd szedjem-fel könyűidet, engedd az enyémeket kebledbe hullani; ezek az öröm' és a' legédesbb gyönyörűség' cseppjei! A' veszedelmes Bánházy a' csábításnak minden édességeit közzé elegyítette e' szóknak, 's Anikó nem volt érzéketlen. De az a' kép, hogy atyja mint futkos; mint keresi mindenütt, mint kiáltozza nevén,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

vén, mint szóllít-meg mindent valakit elől-talál, mint lesz oda, ha majd estve nem látja haza térni, ez a' kép elfagylalá minden érzéseit. Bánházy kéntelen volt megcsalni fájdalmát.

Bánházy sebesen hajtatta lovait, szekerének karpitjai le voltak eresztve, a' cselédek hívek voltak Urokhoz, 's ekként Anikó nem hagyta semmi nyomát elmenetelének. Látta Bánházy, hogy néki mély titokban kell tartania tolvajságát; eggyikét tehát a' vele volt két cselédnek olly parancsolattal hagyá hátra, hogy kerüljön a' Győri útra, 's küldje onnan a' Czenki Plebánushoz e' levelet: „Nyugtassa-meg Atyaságod az Anikó' atyját, 's mondja-meg neki, hogy gyermekének semmi baja, és hogy az az Asszonyság, ki őtet magával viszi, úgy fogja nézni, mint tulajdon gyermekét. Nem sokára tudtára lesz, hol vagyon."

A' levél ha meg nem vígasztalta is a' megszomorodott atyát, de elégséges volt arra, hogy Anikót elcsendesítse, 's megnémítsa azon vádakat, mellyekkel magát elszö-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

kése miatt terhelé. A' szerelem rést kapott szívéhez, 's útat nyitott benne a' vígadásnak. Ekkor eloszlottak a' bánat' fellegei, a' vádak megszűntenek, 's a' hirtelen, de mély felejtése mind annak a' mi nem volt az ő Kedvese, élni hagyá azon vétkes boldogság' érzésével, hogy ő Bánházyé.

Az a' bódúlás, mellybe Anikó Bécsbe érvén süllyede; egészen eltévesztette lelkét. A' Gróf' háza valóságos tündérvár vala; úgy nézett-ki benne minden, mint varázslat. Öltöző-asztalkája a' bujálkodásnak minden szereivel, a' selyemmel, márvánnyal és arannyal elborított szobák, az a' kényes alvóhely, az a' rendes kis ferdőház, a' nagy vacsorák 's esti gyülekezetek, mind eláltaták érzékeit. Felébredtekor azt hitte, hogy csak álom csalja, 's ha az ágyból kikölt, Komornák fogták körül, kiknek az vala minden igyekezetek, hogy kedvét lelhessék. Ő, a' ki teljes életében mindég engedelmeskedett, most alig éreztette, hogy kíván valamit, 's azonnal néki engedelmeskedtek mások. Te itt Királyné vagy,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

monda néki szeretője, 's én vagyok első rabszolgád!

Képzelje a' ki képzelheti, eggy falusi leány' álmélkodását 's örömét, a' ki szép hajait, mellyeket eddig maga szokott vala gond nélkűl öszvefonni, most a' Mesterség által fürtökbe fodorítatni, 's virággal, csipkével, 's gyémánttal elhintetni látja; a' ki választani is alig tud azon külömbféle szövésű, színű 's szabású öltözetek közzt, mellyek tetszésére naponként nagy halmokban készűlnek, 's a' maga szépségét ragyogva előszállani, 's a' nagy faltűkrökben többszörödni szemléli. A' természet tékozló kezekkel adta néki a' maga adományait, de ezen adományok közzűl némellyikének míveltetni kellett; 's a' Mesterségek most vetekedve igyekeztek kifejteni ezen természeti adományokat, 's e' ritka szépségnek új díszt adni. Bánházy birtokában volt diadalmának, imádta Kedvesét, 's szerelmében 's örömében el vala részegűlve.

Azonban a' szegény jó Balázs a' legszerencsétlenebb atya vala. Reszketvén mind

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

leánya' becsületéért, mind a' magáéért, kereste a' gyermeket egész nap', de nem szóllott senkinek. A' Plebánus elhozta néki a' levelkét. Balázs nem hitt a' levélnek; de nem akarván felfedni a' Pap előtt rettegését, Az én lyányom, ugymond, jó gyermek, de még fiatal, keveset látott 's könnyen hisz. Valamelly Asszonyság megszerette, hogy módos gyerek, 's szolgálatjába fogta venni. Kétség' kivűl elhitette a' gyermeket, hogy jobb lesz, ha hírem nélkűl mégyen-el. Ne csináljunk lármát gyermeki elmétlenségéből, 's hagyjuk olly hitelben a' világot, hogy híremmel ment-el. Titkomat senki nem tudja; kedvezzen a' Tiszt. Úr mind leányának, mind az atyjának. A' Pap derék ember volt, 's megígérte, hogy hallgatni fog, 's szavát állotta. De Balázs, elmarczonglva gyötrelmeitől, sírásban töltötte éjjeleit, nappalait. Hová lett? kiálta. Valamelly Asszonyság vitte-el. Lehet e valaki olly eszetlen, hogy eggy szegény atyát eggyetlen gyermekétől fosszon-meg? Ah nem! valamelly semmirevaló csábította-el. De ha reá akadok, a'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

rossz emberre, vérével mosom-le gyalázatomat! Maga méne-el Kapuvárra, honnan a' levél érkezett. Az oda való Pap' segedelmével feltalálta azt, a' kire a' levél' meghozása bízattatott. Az nem látott sem kocsit, sem lyányszemélyt. A' levél a' Győri útról vala küldve, dátálva pedig Kőszegről vala. De ha Balázs arra emlékezett volna is, hogy Anikó akkornap' veszett-el, mikor Bánházy hagyta oda Czenket, soha nem fogott volna azon gyanúra vetemedhetni, hogy az ő lyányát olly nemesszívű Ifjú lopta-el. Nem vallván-meg senkinek mi bántja, nem csuda, hogy nem is vett semmi világot. Magába fojtotta gyötrelmeit, 's várta az órát, melly néki valamelly hírt hozzon. Én Istenem! így fohászkodék, te őtet haragodban adád nekem; én pedig, én esztelen, még elhittem magamat, mikor olly szépen nevekedni 's virítani láttam. Ime a' mivel kérkedtem, most gyalázatommá lett. Miért nem hala meg, mihelytt született!

Anikó el akará hitetni magával, hogy az atyja eddig meg vagyon nyugtatva; 's az

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

a' mardosó gondolat, hogy tiszteletlenűl hagyta-el, immár csak gyengén érdeklette szívét. A' szerelem, hívság, a' múlatságokon-kapás, melly olly heves, mikor még új, a' leczkék, mellyeket nagy szorgalommal vett, 's a' mindég változó örömek' árjai egészen elfoglalták lelkét. Bánházy, a' ki őtet az imádásig szerette, 's rettegett, hogy meg talál fosztatni birtokától, minél ritkábban hagyta megjelenni köz helyen; 's hasznára fordította azon módokat, mellyeket a' titkolódás' szüksége talált-fel, hogy a' sokaság köztt láttatlan maradjon. Elég vala az Anikónak, hogy ezt Bánházy úgy akarta. Szerencsésnek vélvén magát, hogy annak tetszhetik a' kit szeret, nem érzette azt a' nyugtalan vágyást, azt a' nagy szükséget, hogy láttassék, csudáltassék, melly olly sok szép Asszonyainkat vonja theátrumainkba 's kertjeinkbe. Bánházy sok és szeretetreméltó vendégeket gyüjtött vacsorájihoz, de Anikó csak Bánházyt látta, csak Bánházyval foglalatoskodott, 's a' nélkül hogy valakit megbántson vele, éreztette mindennel, hogy az

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ő szívében Bánházyé az elsőség. A' szerelem' megkülömböztetését alkuba hozni az illendőséggel, a' legszebb lelkek' tulajdona. A' kaczérság örökké tanúlja e' mesterséget, és még sem tanúlja-meg: a' szerelem nem tanúlja, 's még is tudja.

Hat holnap múla-el immár a' szerelemnek e' boldog eggyességében, 's a' két egymással eltölt szív nem ismert semmi únatkozást, nem semmi tartalékot azon kivűl, hogy a' másikának nem talál annyira tetszeni, mint a' hogy' maga szeret; nem ismert egyéb óhajtást, mint hogy egyetemben bírja valami szerelmet gerjeszthet 's lángban tarthat.

Ezen hosszú idő alatt a' szerencsétlen Balázs két ízben vett tudósítást leánya felől, 's holmi ajándékokat azon Asszonyság' nevében, a' ki Anikót elvitte. Mind a' két levél a' Plebánushoz volt útasítva, mint az első. Bánházy elkövetett mindent, hogy az Öreg nyomába ne akadjon a' leánynak, 's leveleit nem a' Bécsi, hanem eggy meghitt cselédje által, a' Sopronyi Postán adat-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ta-fel. E' szerint Balázs nem tudhatta honnan jöttek, 's az ajándékot hová kell visszaküldeni. Osztán el nem fogadások által kitaláltatta volna a' mit nem akart kitaláltatni, 's gyanút támasztott volna a' Plebánusban is lyánya eránt. — Ki tudja? ugymond ez a' hű atya; meglehet, hogy a' lyányom nem vétkes. A' szín ugyan ellene vagyon; de az mind csak szín. 'S ha való volna is gyanúm, nekem nyögnöm illik, de nem mocsokba hozni gyermekemet.

Az ég vígasztalással tartozott eggy illy jó atya' szívének, 's minden bizonnyal ő rendelte-el a' történetet, mellynek beszéléséhez itt fogok.

A' borkereskedés, mellyet Balázs űzött, eggy útat tétete vele Bécsbe. Mingyárt a' hogy a' városba beért, megterhelt szekere, a' Húspiacz' és Veres-torony' szögében, összeveszorúl a' több szekerek közt, 's eggy hintó' kerekében elakad. Eggy asszonysikoltás figyelemre vonja. Oda pillant --- Nem mer hinni szemeinek. Anikó eggy czifra-lovú üveges hintóban űl, a' legpompásbb öltö-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

zetben, 's elhintve gyönggyel, gyémánttal. Meg sem ismerte volna őtet, ha megháborodásával maga nem árúlta volna el magát. De az a' félre-rándúlás, melly által előle elrejtezni igyekezett, 's még inkább sikoltása, mellyet száján kiszalasztott, nem hagytak helyt a' kétségnek, hogy az ő. Azalatt míg az öszveakadt szekerek egymásból kiszabadíttattak, Balázs a' fal mellé vonakodik, fellép a' hágóra, 's kérdi parancsoló hanggal: Hol lakol itt? Anikó megnevezi az útszát 's házat. — Szerencsétlen! naplemente után otthon légy és egyedűl. Ezt mondván leszáll, 's dolgához lát.

Az a' réműlés, mellybe Anikó ezen váratlan eset által süllyede, még nem múlt vala el, midőn szállására ért.

Bánházy kiment vala Bádenbe. Anikó tehát éppen akkor maradt magára, midőn leginkább volt szüksége tanácsra és segédre. Mostan atyja előtt kellett megjelennie, kire bánatot 's mocskot vonszott, kit hitetlenűl elhagyott. Mostan tetszett előtte legútálatosbbnak vétke. Ismerte fekvésének gya-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

lázatos voltát. A' szerelem' részegsége, a' múlatságok' kecsei távolságban tarták tőle annak képét: de most lehúllván a' szemfedél, ollyannak látta magát, a' millyen a' világnak és atyjának szemeiben vala. Elrettenve a' tartandó vallatás' és ítélet' képe által, Én boldogtalan! így kiálta 's könyűkre olvadt, hová fussak? hová rejtezzem? Az atyám, maga a' becsűlet, a' jóság, itt lél; vétekbe merűlve, mocsokba süllyedve lél itt; 's annál lél, a' ki semmi névvel nem enyém. Oh atyám! oh rettegett bíró! miként jelenjek-meg előtted! Egynehány ízben az a' gondolat jutott elméjébe, hogy meg kellene szökni, hogy el kellene tűnni előle: de a' vétek még meg nem siketítette szívében a' természet' szent sugallásait. Kétségbe ejtsem e? ugymond; 's minekutánna pironságait érdemlettem, magamra vonjam e átkát is? Nem! noha nem érdemlem hogy leányának neveztessek, tisztelem e' szent nevezetet. Ha megölni jó is, be kell várnom, 's zúgolódás 's panasz nélkűl omlom lábaihoz. De nem; az atya mindég atya; meg fogják

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

hatni siralmaim. Ifjú esztendeim, gyarlóságom, a' Gróf' szerelme, az ő jótétei mentségemre vannak; 's ha Bánházy szóll majd vele, nem leszek olly igen vétkes.

Nem fogta volna kiállhatni, hogy cselédjeinek jelenlétekben szenvedje ez alázta tást. Szerencséjére még reggel azt mondotta volt ezeknek, hogy eggy barátnéjánál vacsorál. A' Komornák tehát hasznokra fordíták az üres estvét, 's ki mentek. A' két Inast, ki a' háznál maradt, könnyű volt eltávoztatni; 's midőn az atyja megjelent, Anikó volt, a' ki néki megnyitá az ajtót.

Magad vagy? kérdé ez. — Magam! — Balázs nagy megindúlással bémegy, hosszasan 's hallgatva lyányára néz, 'S mit csinálsz itt? kérdi. Anikó leborúlt lábaihoz, 's könyűkre olvadt. Látom, ugymond az Öreg, körűltekintvén a' szobában, hogy a' vétek kényére van Bécsben. Tudhatom e, ki gazdagított-meg illy hirtelen', 's kitől jőnek e' készűletek, gazdag ruháid, és az a' szekér, mellyben láttalak? Anikó csak sírással, zokogással felelt. Felelj, ugymond

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Balázs, azután sírhatsz a' menyi kell; elég időd marad reá.

Annak hallására, a' mit Anikó minden titkolás és szépítés nélkűl előbeszéllett, Balázs az álmélkodásból a' legnagyobb haragra ment-által. 'S Bánházy bánhatott így! az a' derék fiatal-ember! kiálta. Lám, ugymond, illyenek a' Nagyok' szép tetteik! A' gyalázatos! Azt gondolta, úgy e, hogy azért a' nyomorúlt pénzért, én neki eladom a' gyermekemet? Ők azt tartják, azok a' dölyfös Nagyok, hogy a' szegény ember' becsűlete annyi mint a' semmi, és hogy azt az ő szorúltságok árúba bocsátja. Képzelem, azzal szépítgette rútságát, hogy velem jóltett, téged azzal bíztatott, azzal hitegetett. Romlott ember! melly nem ismeri az atyai szívet! Nem, miolta elvesztettelek, nem volt eggy órám iszonyatos kínok nélkűl, nem eggy fertályig tartó csendes altom. Nappal a' föld, mellyet míveltem, áza könyűimtől; éjjel pedig, míg te magad' elvésztve gyalázatos örömöket kóstoltál, szegény atyád elnyúlva a' szalmán, hajait

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

tépte, 's zokogva kiáltozta nevedet. Hah! az én sok jajgatásim közzűl tehát nem hatott e el csak eggy is szívedig? Elalélt atyád' képe soha nem jelent e meg gondolatidban? soha nem riasztott e fel örömeid közzűl?

Ah, bizonyságim az egek, felele Anikó! ha gondolhattam volna, hogy neked ennyi gyötrelmet okozék, itt hagytam volna mindent, 's repűltem volna karjaidba! Tisztellek, szeretlek, édes atyám; inkább tisztellek 's szeretlek hogysem valaha. Ah, melly jó atyát bántottam-meg! Még ez' órában is, midőn megengesztelhetetlen atyát vártam benned, szádból nem hallok egyebet szelíd kímélő pironságoknál! Ah atyám! leborúlván azelébb lábaidhoz, csak szégyen és rettegés fogott vala el: de most már szeretet által látsz meghatva; a' megbánás' könyűihez a' legtisztább gyermeki szeretet' könyűi ömledeznek szemeimből! — Éledek! felleltem a' lyányomat! monda Balázs, felemelvén gyermekét. — A' te leányod, atyám! felele Anikó, nem érdemes többé e' nevezetre. — Nem, ne csüggedj el. A' becsűlet drá-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ga vagyon; az ártatlanság még drágább nálánál; és ha rajtam állott volna 'a' választás, készebb voltam volna azt látni, hogy meghalj. De mikor a' becsűlet és ártatlanság el vagyon veszve, még van eggy megbecsűlhetetlen kincs, a' jó-viselet; az nem vész-el soha egészen, azt soha sem vesztjük-el úgy, hogy vissza ne szerezhessük. Azt csak akarni kell, 's azonnal feléled a' lélekben; 's mikor azt hisszük, hogy el van fojtva, eggy megbánó fohász kodás felélesztí. Vígasztald ezzel magadat, leányom, 's ha bánásod szíves, az ég és az atyád meg vannak engesztelve. Egyéberánt a' faluban senki nem tudja hová lettél; szégyen nélkűl térhetsz-vissza. — Hová, atyám? — Hová? Haza! E' szó mennykőütés volt Anikónak. — Menj, monda Balázs; hányd-le magadról a' véteknek ez' ékességeit. Vászon foszlány, eggy fejér szoknya illet tégedet. Hagyd e' mérges adományokat annak a' boldogtalannak, a' ki elcsábított, 's jer késedelem nélkűl velem!

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Az Anikó' félénk és érzékeny szívével kellene e' pillantatban bírni, 's úgy szeretni, mint ő atyját 's kedvesét, ha ki képzelni akarná a' tusakodást, melly mostan a' szerelem és természet köztt támada az ő szívében. Elholt, elnémúlt. Menjünk, ugymond az atyja; drágák a' szempillantások. Engedj-meg, atyám, kiálta Anikó, újra leborúlván lábaihoz, engedj-meg! ne vedd balúl, ha késedelmeskedem teljesíteni hagyásodat. Beláttál szívem' mélyjébe. Bánházyt nem hívják ugyan férjemnek; de ő mind azon jussal, a' mit a' szerelem adhat, bírja szívemet. Itt hagyom őtet, elszakasztom tőle magamat, mégyek veled, ha meghasad is szívem belé. De akkor hagyni-el, mikor nincs házánál, azt a' gyanút támasztani benne, hogy eránta hitetlen vagyok... — Mit mondasz boldogtalan, 's mi gondod neked arra, hogy eggy gaz csábító rólad mit tart? 's mi jusa van eggy szerelemnek, melly téged elveszteft, mocsokba kevert? Szereted őtet? Szereted hát gyalázatodat is! Gaz ajándékjait tehát elébe teszed eldúlt

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ártatlanságodnak? elébe az atyádnak az ő legkegyetlenebb ellenségét? Nem mered őtet elhagyni távollétében 's néki engedelme nélkűl! Ah, mikor atyádat kelle elhagynod, mikor őtet megkeserítéd, megrontád, akkor nem valál illy félénk! 'S mit várasz rablódtól? Azt e, hogy ellenem védjen? hogy az atyai hatalom alól kiragadjon? Jó; hadd jöjön, hadd verjen-el innen; én egyedűl vagyok, fegyver nélkűl; az esztendők erőtlenné tettenek; de ajtód' küszöbén látnak elnyúlni 's bosszúra kiáltani Istent és embereket. Az a' semmirekellő kéntelen lesz megtaposni testemet, hogy hozzád juthasson, 's az itt elmenők majd ezt mondják: Ez az atya, a' kit a' lyánya megtagad, és a' kit szeretője tapos!

Ah atyám! kiálta Anikó, elirtózva e' festéstől, melly igen nem ismered te, a' kit illy kegyetlenűl bántasz. Nincs jobb szívű, nincs érzékenyebb halandó nálánál. Ő téged tisztelni, szeretni fog. — 'S te annak mersz szóllani tiszteletéről, a' ki engem gyalázattal illet? Azt reményled, hogy engem is el-

szé-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

szédít színlelt jóságával? Nem akarom őtet látni. Ha te felelsz róla, én magamról nem felelek. — Jó, ne lássd tehát; de engedd -meg, hogy én lássam avagy csak eggy pillantatig! — Mit? Én hagyjalak övele? Nem, azt meg nem nyeri, ha életem' teszem is koczkára! Míg tudtomon kivűl valál övé, az az ő vétke volt és a' tiéd; én arról nem számolok. De az ég visszaád hatalmam alá, 's most már én számolok rólad. Menjünk, lyányom, már setét éjtszaka vagyon; ez a' legjobb idő az eltávozásra. Szánd-el magad', mondj-le atyádról, vagy fogadj szót. — Atyám, meghasad szívem! — Engedélmeskedj', vagy rettegj átkomtól. E' rettenetes szókra Anikó nem mert felelni. Vetkezik, 's titkos könyűket öntvén, azt az öltözetet veszi-fel, mellyet atyja hagyott. Atyám, ugymond, midőn már éppen indúlni akarának, szabad e nekem engedelmességem' jutalmáúl eggy kegyelmet kérnem? Tudom, nem kívánod annak halálát, a' kit néked feláldozok. Csak két szót engedj néki írnom; csak azt hagyd tudtára adnom,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

hogy néked engedelmeskedtem, hogy véled megyek! — Úgy? talán hogy ismét ellopjon? talán hogy értted jöjjön? Nem, semmi nyomodat nem akarom hogy lelje. Hadd haljon-meg szégyeltében; azt leli-meg, a' mit keresett. De szerelmében? attól ne tarts; a' lator meg nem hal. Ekkor kézen fogván leányát, egész csendességgel oda hagyta a' házat; 's más nap' reggel útnak indúltak haza felé.

Éjfél után érkezik a' Gróf. Repült-vissza Bécsbe, 's azt hitte, hogy a' szerelemnek minden örömei várják. Bódúlásban leli az egész házat.

A' Komornák félve jelentik, hogy senki sem tudja, Asszonyok hová lett; hogy hasztalan' keresik mindenütt; hogy kigondolt színek alatt küldötte-el őket, hogy nem vacsorált barátnéjánál, 's hogy elmenvén, mindent itt hagyott, gyémántjain kezdve azon öltözetig, melly akkor nap' volt rajta.

Várjuk csendesen, monda Bánházy hosszas hallgatás után. Légyetek fenn; e' dologban valami megfoghatatlan vagyon.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

A' szerelem, melly mindég a' kedvés oldalt forgatja, olly gondolatokat hordott -elő a' Bánházy' kínjainak enyhítésekre, mellyek Anikót menthették: de azok eggyről eggyig nem látszván hihetőknek, a' szegény Gróf a' leggyötrőbb gyanúnak adta magát. Valamelly nem akart történet késlelheti ugyan: de a' Komornák' jelen nem létében levetkezni, setét estve kimenni, a' házat lármába ejteni, mind ez, ugymond, titkon forralt szökést mutat. Az ég illette e meg? cselekedete' megbánása indította e arra, hogy elhagyjon? Ah, legalább hát lehetne ezt hinnem! De ha a' becsület' útján indúlt-el, irgalomból írhatott volna eggy két sort, elbúcsúzhatott volna eggy két szóval. Levele nem árúlta volna el, 's nem hozta volna olly gyanúba, melly nékem gyötrelmes, néki gyalázatos. Anikó — oh megkábúlok belé! — Anikó, maga a' hűség, az ártatlanság, az egyenesség! ő volna e hitetlen? ő e árúló? ő e, a' ki még ma reggel is --- Nem, azt lehetetlen hinnem! Azonban még is, igen is igaz!

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Minden pillantat, minden eszmélet új bizonyság vala reá: de a' remény és a' bízakodás nem tudott elenyészni szívéből. Úgy tusakodott a' bizonyodással, mint a' haldokló tusakodik a' halállal. Ha most jönne meg, úgymond, ha ártatlanúl 's híven jönne-vissza, ah, elég volna e valamim van, elég e életem, szerelmem, jóvá tenni, hogy gyanúm őtet megbántotta? Melly gyönyörűséggel vallanám magamat vétkesnek! melly öröm, melly könyhúllatások által mosnám-le bűnömet, hogy őtet vádolni mérészlettem! Jaj, nem hízelkedem magamnak azzal, hogy igazságtalan vagyok; nem vagyok olly szerencsés!

Nincs Bécsben senki, a' ki önnön tapasztalásából ne tudná, mit tesz, mikor bennünket a' nyugtalan várás elkínoz, a' jövő 's menő hintók' zörgését hallani, mellyet mindég annak érkezéséül veszünk, a' kit szívünk látni óhajt, és a' mellynek mindenike a' közelítésével nyújtott reményt viszi is haladásával. A' szerencsétlen Bánházy három óráig szenvedte ezt az öldöklő

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

kint. Ez ő! ezt kiáltotta minden zörgésre; de végre a' sok ízben megcsalt remény dühös elcsüggedéssé vált. Oda vagyok! elhagyott! nem lehet többé kétlenem, ugymond. Ez régen készült munka! Hitetlen édeskedései csak arra valók voltak, hogy eltitkolhassa gonosz árulását. Fortélyosan éppen azt a' napot választották, mikor távol valék. Mindent hátra hagyott, hogy lássam hogy adományimra többé nincs szüksége. Most más árasztja-el kedveskedésivel. Szégyellett elvinni legkissebbet is. Szerelmemnek legkissebb záloga is szüntelenül pirította volna hitetlen 's hálátlan voltáért. El akar felejtkezni rólam, hogy annál szabadabban vethesse magát annak karjai közzé, kit előmbe tesz. Ah, a' hiteszegett! 's remél e ollyat találni, a' ki őtet úgy szerethesse mint én? Felette szerettem őtet, felette elmerültem volt bálványozásában. Szüntelen' megelőzött kívánságai elaludtanak. Illyenek az asszonyok! Mindenre reá únnak; reá még arra is, hogy szerencsések. Ah, lehetsz e te most boldog, hitet-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

len! lehetsz e az, ha rólam gondolkodol? Gondolkodol? Mit mondok? mit gondol ő nékem akár szerelmemmel, akár fájdalmommal? Ah, azalatt míg alig tartóztathatom-meg magamat, hogy fenn szóval ne zokogjak, 's ágyát könyűimmel feresztem, más talán.... Ez a' gondolat irtóztató; nem tudom kiállani. Ki fogom nyomozni ezt az irígyemet, és ha az a' tűz, melly belrészemet égeti, holnap reggelig meg nem emészt, nem halok-meg bosszú nélkűl. Ezt azok közzűl cselekedte valaki, a' kiket gondolatlanságomban elhoztam hozzá. Talán az a' Szelényi! Mint szeretett volt belé, mikor Czenken múlattunkban meglátta! Anikó akkor még igaz volt, akkor még nem vala hamis! Millyetén változás ez most! Hogy megtudta, hogy itt a' lyány, kért, unszolt, hogy hozzam hozzá; 's én balgatag, meg sem álmodhatván, hogy Anikó megváltozhasson, engedtem kérésének. Megcsalhatom magam': de végre is csak Szelényire esik minden gyanúm. Hadd látom mingyárt, mi dolog. Jer velem! úgymond eggyik cse-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

lédjének, 's még alig virradt, midőn zörgetett a' Szelényi' kapuján. Nincs itthon! felele a' kapus. Nincs itthon? — Nincs, Uram! kiment falura. — Mikor ment? — Tegnap estve. — Hány órakor? — Éppen alkonyodáskor. — 'S hová ment falura? — Azt senki sem tudja a' háznál; egyedűl Komornyikját vitte magával. — Micsoda szekérben? — Eggy üvegesben. — Sokáig lesz oda? — Két hétig; rám parancsolt, hogy leveleit tartóztassam-fel. — Ha megérkezend, mondjuk-meg a' Bárónak, hogy én kerestem, 's hogy szóllani akarok vele.

Meg vagyok, ugymond, világosodva. Minden öszveeggyezik. Csak azt kell kitanúlnom, hogy hová búj-el vele. De kitépem karjaiból, 's vérével mosom-le hitetlenségét 's gyalázatomat!

Hasztalan volt igyekezete. A' Szelényi' eltávozása felfedhetetlen titok volt. Bánházy tehát tizenöt nap szenvedett hőhéri kínokat; 's az a' hitel, hogy nem más mint Szelényi a' tolvaja, minden egyéb gondolatot eltolt fejéből.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Kínjai közt minden reggel láttatta Szelényit, ha megérkezett e? Végre hozzák a' hírt, hogy itt van. Repül hozzá, lángolván haragjában, 's az a' nyájasság, a' mellyel Szelényitől fogadtatik, még ingerli bosszúságát. Édes Grófom, monda Szelényi, te, a' mint hallom, sokat járattál megtudni, ha megérkeztem e? Miben lehetek parancsolatodra? — Hogy vedd-el életemet, mellyet útálok, vagy szabadíts-meg szerelmem' tolvajától. Elloptad a' lyányomat; nincs egyéb hátra, hanem hogy szívemet szaggassd-ki. — Barátom, monda Bánházynak a' Báró, nekem most szint úgy volna kedvem nyakamat szegni mint magadnak, mert egészen elfojtott a' méreg; de ha fegyvert kell is húznom, azt bizonyosan nem teellened húzok. Értsük-meg hát egymást. Anikót elloptа valaki, úgy mondod; azt én felette sajnálom. Anikó gyönyörű gyermek volt: de én ugyan el nem loptam; hidd-el. Nem, mintha e' czikkelyben valami nagy delicatesszt affectálnék; én a' szerelem' dolgában, tudod, sokat elnézek barátimnak, va-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

lamint viszont magamnak is engedek holmi apró csintalankodást. És ámbár téged szívesen szeretlek, korántsem voltam volna kegyetlen Anikó iránt, ha téged inkább énvelem akart volna megcsalni mint más valakivel. De a' mi az elragadást illeti, már én az affélén túl vagyok; az ollyan trágicus dolgok nekem nem dolgaim; 's ha egyéb okod nincs hogy megölj, javaslom, hagyj élni, 's jer, kávézzunk együtt. A' Szelényi' beszéde a' szintelenség' tónusán hangzott: de Bánházynak még sem oszlott-el gyanúja. Haszontalan! ugymond; Te éppen akkor estve, éppen azon órában tűntél-el, 's két hétig bújkáltál; 's említem, hogy őtet te is szépnek lelted, 's már akkor is vágytál reá, mikor ide hoztam. Néked kellett cselekedned!

Ugyan szerencsés vagy, monda Szelényi, hogy e' fatális húmorral is, a' mellyben látsz, méltónak tartalak, hogy magamat hosszasan magyarázzam előtted. Anikó akkor estve ment-el, a' mikor én; erre nincs mit mondanom egyebet, hanem hogy

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ez azon gyűlőletes történetek' számába való, a' mik az öszvebomlást csinálják a' Románokban. Az is igaz, hogy Anikót olly szépnek leltem mint eggy Angyalt, és hogy óhajtottam volna néki tetszeni: de ha mindennek nyakát szeged, a' ki velem e' részben vétkes, úgy kesergem Bécsnek felét. Itt tehát az a' nagy dolog, hogy útam' 's távollétem' titkát fedezzem-fel előtted. Ám légyen; halljad hát:

Bűneimnek büntetéséűl belé szerettem ebbe a' Schminkengingennébe, vagy igazán szóllván, pénzébe, connexiójiba 's az Udvarnál való creditumjába szerettem belé; mert ez az asszony tetszhetik mindene miatt, csak az eggy maga miatt nem. Te tudod, hogy ha sem nem fiatal, sem nem szép is, ellenben igen érzékeny, és könnyen kap lángot. Elértem, a' mit óhajtottam; megtetszettem neki, 's nem láttam lehetetlenségét, hogy nála, a' mint nevezik, szerencsés legyek házasság nélkűl. De nékem házasság kelle; 's hogy elkerűlhessem az alkalmatosságot, mellyekben megkaphas-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

son, azzal a' félénk tisztelettel bántam vele, melly elválhatatlan a' szép szerelemtől. Bátortalan voltom elakasztotta az asszonyt; azt mondá, hogy soha nem látott illy tapasztalás nélkűl való, illy új embert. Eggy kis leány sem viselheti magát szemérmesben, mint a' hogy' körűltte én forogtam. Az őtet nagyon bántotta. Nem képzelheted, mennyi fortélyt követtem-el három holnap alatt, hogy magam után járassak, és még sem adtam-meg magamat. Soha sem tett ennyit csélcsap, hogy hasztalan kívánságokat gerjesszen. Bánásom remekje volt a' szemességnek 's ravaszságnak. 'S az az átkozott Schminkengingen még is kikapa rajtam! Én levék az ő bohója, nem ő az enyém; megjátszodta hiszelékeny ártatlanságomat. Soha nem láttál kedvezőbb elrendelést. Birtoka kifogás nélkűl enyém volt. Csak eggy akadály vala hátra. Azt mondta, hogy igen is fiatal vagyok, 's hogy nem ismer eléggé. Hogy kitanúlhassuk egymást, úgy kívánta, hogy menjünk-ki eggyik jószágába, 's múlassunk ott eggy ideig. Falun,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ugymond, magánosan és szabadon, inkább kiismeri az ember két hét alatt egymást, mint Bécsben két esztendeig. Kelepczébe hagyám magamat csalni, 's olly álnokúl bánt a' ravasz, hogy elfelejtém, mit végezék. Be gyarló az ember, 's be keveset bízhatik magához! Belé ereszkedvén a' férj' rolljába, kéntelen valék folytában játszani, 's ollyan jó hitelbe igyekeztem tenni nála magamat, a' mint tőlem kitelhetett. De ő csak hamar azt hitette-el magával, hogy szerelmem gyengül. Hijában mondtam neki, hogy az nincs úgy; azt felelte, hogy ő nem hagyja magát üres beszéddel kielégítetni, látja ő, hogy megváltoztam. Végre ma reggel, a' mint felébredtem, ezt az úticzédulát kaptam tőle; ez az ő írása; világosan kimutatja az útat: „Az a' rövid próba, mellyre a' Báró Úr' indúlatait tettem, nékem elégséges. Én olly férjet óhajtok, a' kinek szorgalmai soha meg nem tágúlnak; a' ki mindég eggyeránt szeressen." — Meg vagy e nyugtatva? Imhol az egész historiám. Látod, hogy az koránt sem az, a'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

mit vártál. De minekutánna gyanúd elosz-lott, jer, tanácskozzunk barátságosan, mit kellessék csinálnod; szóllj, ki felől gyanakodol? — Megtompúltam; nem tudok semmit gondolni: engedj-meg szerelmemnek, kínjaimnak, őrűlésemnek, hogy megbántottalak. — Bohóságok! felele Szelényi; az természetes volt. Ha én kaptam volna el szeretődet, elégtétellel tartoztam volna; most, hogy azt nem cselekedtem, barátok maradhatunk, 's azok vagyunk. Akarsz kávézni? — Veszni akarok! — Az eggy kevéskét sok volna hamarjában; azt az ember fontosbb esetekre hagyja. A' te Anikód derék gyerek, noha eggy kisség csintalanka. Légy rajta, hogy visszakaphassd. De ha vissza nem kaphatod, azt tanácslom, végy mást; még pedig minél lehet hamarább'!

Azalatt míg a' szerencsétlen Bánházy két kézzel szórta a' pénzt, hogy világosodást kaphasson, Anikó az atyjánál volt, 's siratta botlását, vagy inkább szeretőjét.

Balázs visszaérvén a' faluba, azt mondta mindennek, hogy nem lehetett-el lyánya

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

nélkűl, 's érte ment. Anikót most szebbnek találta minden. Kellemei kifejtőztenek, 's az, a' mit nagy-világ' módjának hívnak, még a' falusiak' szemében is tetszetősbbé tette szépségét. Előbbi kérőji újra lángot-vetett szerelemmel forogtak körűltte; de az atyja nem adta eggyikhez is. Míg én élek ugyan, férjhez nem mégy, ugymond; én senkit meg nem csalok. Dolgozz', 's sírj velem. Gaz szeretődnek mind visszaküldöttem, a' mit nekünk adott. Semmi sem maradt egyéb nálunk róla a' gyalázatnál.

Anikó alázatossággal 's zúgolódás nélkűl engedelmeskedett atyja' parancsolatinak, 's nem mert fel is pillantani reá. Irtóztató volt nékie szűkölködéshez 's e' durva munkához szokni megint. Elgyengűlt lábai feltörődtek, gyengéded kezei eldurvúltak: de mind ez még igen kis baj volt. A' testi szenvedés csekélység, ugymond; a' szív' kínjai irtóztatóbbak!

Ambár Bánházy szüntelen' jelen vala Anikónak, 's szíve meg nem szabadúlhatott emlékezetétől, de nem csak nem remél-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

te, de nem is óhajtotta őtet ismét látni. Látta ő, melly keserűséget vont botlása szerencsétlen atyjának életére, 's ha bár szabadságában volt volna is, újra elhagyni, többé ugyan el nem hagyta volna. De azt képzelni, hogy szeretője melly iszonyú aggódások köztt tölti napjait, néki irtóztató kín volt. 'S ő engem most hálátlannak, hitetlennek néz! monda. Bár csak írnom lehetne neki! de sem időm nincs hozzá; szemmel tartanak mindég; sem módom. Nem elég, hogy lemondtam róla; azt kívánják, hogy felejtsem is. Ah, elébb felejtem magamat! Nekem őtet olly lehetetlen felejteni mint gyűlölni. Ha vétkes; a' szerelem az oka; 's nem engem illet őtet büntetni. Ő mindenben az én javamat nézte 's az atyámét. Megbotlott, engem szerencsétlenné tett: de az ő esztendeiben csak szeretni tudnak. Tartozom vele néki, tartozom vele magamnak, tudósítani fogom, mi esett; 's ez eggyben leszek engedetlen az atyámhoz. A' fő akadály az volt; hogy kettőeszközt lelhessen: de az atyja, a'

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

nélkűl hogy az szándéka volt, megmenté e' fáradságtól.

Bánházy eggy estve búsabban térvén házához, mint valaha, eggy pakétot talál asztalán minden név nélkűl. Nem ismerte az írást a' borítékon, sem a' pecsétet; de meglátván a' Sopronyi postaczédulát, melly mellett az elindíttatott, megértette, mi forog fenn. Felszakasztja sietséggel; reá ismer az erszényre, mellyet az ötven arannyal Balázsnak adott volt, 's itt találja azt a' más ötvent is, a' mit néki azután két ízben küldött. Értem, monda; nyomomba akadtak. Megbántott atyja visszaküldi ajándékimat. Ismerem büszkeségét; értte fogott jőni, mihelytt megtudta hogy nálam van, 's kénszerítette, hogy menjen vele. Kiáltja a' cselédeket, a' kik Anikóval voltak. Kérdezősködik, ha nem láttak e eggy illyen korú 's formájú parasztot Anikó körűl? Eggyike ezeknek valóban emlékezett, hogy akkor nap' midőn eltávozott, eggy olly formájú Idegen felhágott a' hintó' lépcsőjére, 's eggy két szót szóllott Asszo-

nyok-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

nyokkal. Szaporán! kiálta Bánházy; postalovakat hamar!

Még akkor nap Kopházára ért, 's eggyikét inasainak paraszt ruhába öltözteti, 's elindítja kémlelni; maga pedig azalatt nyugalomnak adja magát. Ah! az illy állapotban nem lél azt a' szerető szív. Virradtáig minden óraperczentést számlált.

Jó újságot hozok! monda az Inas; Anikó otthon van az atyjánál. — Ah, élni kezdek! — Azt beszéllik, hogy férjhez akarják venni. — Látnom kell őtet. — A' hegyen leled; ott dolgozik egész nap'. — Egek, melly kegyetlenség! Menjünk; én rejtve tartom magamat; te pedig ez' öltözet alatt lesni fogod, mikor lesz egyedűl. Ne veszessünk eggy pillantást is; eredjünk útnak.

Az Inas igaz hírt hozott. Anikónak állapotjához képest gazdag kérője akadt, 's a' Plebánus magához hívatta Balázst, hogy vele beszéllhessen a' dologról.

Azalatt Anikó a' szőlőben dolgozott, 's kedves Bánházyját forgatta elméjében. Jő Bánházy, 's messzéről rá ismer. Vigyázva

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

közelít felé, egyedűl leli, oda szalad, kiterjeszti karjait. A' levelek köztt támadt zörgésre Anikó felüti fejét, oda pillant. Isten! így kiált. A' csudálkozás és öröm elfogják szóllását. Reszketve karjai közzé ömlik, minekelőtte nevét kimondhatta volna. Ah Bánházy, itt vagy! meg van a' miért esedeztem az egeknek! Vétlen vagyok szemeidben; az nekem elég; a' többit örömmel eltűröm. Isten hozzád, Bánházy! Isten hozzád örökre! Menj innen. Sirassd a' szerencsétlen Anikót. Ő semmit sem hány szemedre. Te neki kedves lészesz utolsó pihegéséig. — Én menjek? kiálta Bánházy magához szorítván őtet, mintha kiakarták volna ragadni karjai közzűl; én hagyjalak, én magam' mása? én éljek nálad nélkűl? én éljek távol tőled? Nem; nincs olly hatalom, melly tőled elválasszon. — De énelőttem van eggy, 's az szent énnékem; atyámnak akaratja! Ah barátom, ha tudtad volna, melly fájdalomba borította őtet elmenetelem, ismerem érzékeny és jó szívedet, tudom, hogy önnként visszaadtál volna neki. Másod ízben is elhagyni, 's kést

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

verni az ő szívébe, eggy volna. Jobban ismersz, hogy sem tőlem azt kívánhassad; sőt ha én akarnék is menni, te tartóztatnál. Tégy-le eggy reményről, mellyet én már elerősztettem. Élj szerencsésen! Hadd lakoljak vétkem miatt, minthogy értte lakolnom kell; de nékem ugyan alig lehet magamat vádolnom. Isten hozzád! Menj; az atyám mingyárt itt lesz; irtóztató volna, ha eggyütt lelne bennünket. — Én pedig éppen azt óhajtom, monda Bánházy; itt fogom várni. — Ah, kettőztetni fogod szenvedéseimet; kérlek, menj!

Azon pillantatban érkezik Balázs, 's Bánházy elébe menvén egynehány lépésnyire, térdre veti magát. Ki vagy? kérdé Balázs álmélkodással, 's mit akarsz? De figyelmesbben tekintvén reá: Boldogtalan! ugymond, visszahúzván magát előle, távozz' innen, menj szemeim elől. — Nem, itt halok még lábaid előtt, ha nem méltóztatol kihallgatni. — Minekutánna meggyaláztad, szerencsétlenné tetted a' leányomat, nékem mersz előmbe lépni? — Vétkes vagyok; megvallom azt, 's büntess ha tetszik; de ha megenge-

*

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

ded, hogy szólljak, szánni fogsz. Ah, monda Balázs Bánházynak kardjára vetvén szemét, ha ollyan becsület nélkül való volnék, mint te! Lássd, monda lyányához fordúlván, mint alázza-meg az embert a' bűn, midőn arra kénszeríti, hogy a' maga hasonlója előtt csússzon, 's eltűrje útálságát. Ha én csak vétkes volnék, felele büszkeséggel Bánházy, a' helytt hogy most esdeklem előtted, beléd kapnék. Tulajdonítsd ez alázódást annak, a' minél nincs semmi szebb a' természetben, a' szerelemnek, a' virtusnak, 's azon szíves óhajtásnak, hogy hibámat jóvá tehessem, melly talán mentséget érdemel, és a' melly miatt egyedűl azért vádlom magamat illy kegyetlenséggel, mivel szívem jó. Akkor az érzésnek egész páthószával igyekezett magát menteni; ifjúsága' hevének 's szerelme' részegségének tulajdonítván megbukását.

Van szerencséje a' világnak, monda Balázs, hogy passziód nem a' pénz! belőled derék haramia vált volna. Bánházy e' szókra elborzadott. — Derék haramia! mondom. És miért ne? 'S olly semmire-valónak higy-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

jelek e', hogy azt tartod, hogy az ártatlanság és becsület kevesebb mint a' pénz és az élet? 'S te nem azért éltél e vissza e' szerencsétlen gyermek' eggyűgyűségével, hogy őtet e' két kincsétől megfosszd? 'S nékem, azt gondolod, hogy kevesebbet tettél, mintha megöltél volna? A' haramiát kerékbe törik, pedig az csak olly jóktól fosztja-meg az embert, a' mi nélkül elélhet: hát te, a' ki eggy becsületes leányt, eggy becsületes embert azzától fosztottad-meg, a' mit nem vesztheet-el, hogy életét is kész ne légyen veszíteni, mit érdemlettél te? Nemesnek tart a' világ, 's te azt hiszed hogy az vagy. Imhol vannak gyümölcsei annak a' nemességnek, mellyel kevélykedel! Azon szörnyű csapásban, mikor a' leggonoszabb ember is megszánt volna, hozzám jössz, szánakozást színlelsz erántam, 's szívedben ezt mondod: Ennek a' boldogtalannak a' lyánya az eggy öröme a' világon; ezt az eggy vagyonját hagyta-meg az ég; de holnap neki jövök, 's ellopom tőle. Ezt, te semmirevaló, ezt forgattad, te pogány, a' te fertelmes lelkedben

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

Én pedig, jámbor eggyűgyűségemben, csudáltalak, áldottalak, kértem az eget, hogy teljesítse minden kívánságidat; pedig minden kívánságid oda mentek-ki, hogy a' lyányomat ellophassd. Mit mondok, boldogtalan! magam szolgáltattam kezedbe, magam futtattam utánnad, hogy aranyidat adja-vissza, azt a' mérget, mellyel engem megrontani szándékoztál. Úgy tetszett hogy az ég tudtomra akará adni, hogy ajándékod ártalmas. Ellenkeztem ezzel a' mozdúlattal; azt hittem, hogy jó szíved van, hogy szánakodó vagy; te pedig hitetlen és kőszívű voltál, 's kezed, mellyet csókolni akartam, mellyet elborítottam volna könyűimmel, szívemet készűlt kiszaggatni mellyemből. Lássd, így folytatá szavait, felnyitván mellyén ruháját, 's sebeit mutatván, lássd, millyen embert piszkoltál-meg. Én több vért öntöttem a' házáért, mint a' mennyi neked minden ereidben vagyon; hát te haszontalan terhe a' földnek, hát te melly tetteket mutathatsz? Azt, hogy eggy szerencsétlen koros atyát megszomorítottál, hogy elcsábítottál eggy jó gyer-

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

meket, 's elmérgesítetted napjaikat. Imhol van szerencsétlen áldozatja ámításodnak; most könyűbe mártogatja kenyerét, melly őtet táplálja. Eggykor szerette a' munkás ártatlan élet' eggyszerű voltát, most útálja; teneki tűrhetetlenné tevéd a' munkát és szegénységet; ártatlanságával eggyütt elvesztette örömeit, 's többé nem emelheti-fel szemeit pirúlás nélkűl. De a' mi mind ezeknél több, de a' mit neked leginkább nem bocsáthatok -meg, elzártad nekem gyermekem' szívét, te az ő lelkében eloltottad a' természet' érzéseit, te néki kínzóvá tetted az atyja' társaságát; 's ki tudja... ki nem merem mondani... most talán gyűlől engem!

Ah atyám! kiálta Anikó, a' ki eddig a' szégyen és rettegés miatt némúlva állott, ennyi büntetést csakugyan nem érdemlek. Érdemlek mindent, de nem azt a' vádat is, hogy téged szeretni megszűntem. Ezt mondván, lábaihoz süllyedt, 's csókolta annak porait. Bánházy is ugyanazt tette, 's a' megilletődés' leghevesebb szorongatási köztt, Ah atyám! így kiált-fel, engedj-meg neki,

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

engedj-meg nekem, 's öleld-meg gyermekeidet; és ha Anikódnak tolvaja nem éppen érdemetlen, hogy férjének neveztessék, esedezem, ne tagadd-meg tőlem jobbját!

Ez a' megtérés keménybb szívet is elágyított volna mint a' Balázsé. Ha más mód is volna helyre hozni becsületemet, 's ártatlanságtokat visszaadni, ugymond, megvetném a' mit ajánlasz. De ezen kivűl nincs más mód. Elfogadom tehát; nem magamért, hanem érettetek; mert én nem várok, nem kívánok tőled semmit. Én szőlőm' mívelése mellett halok-meg.

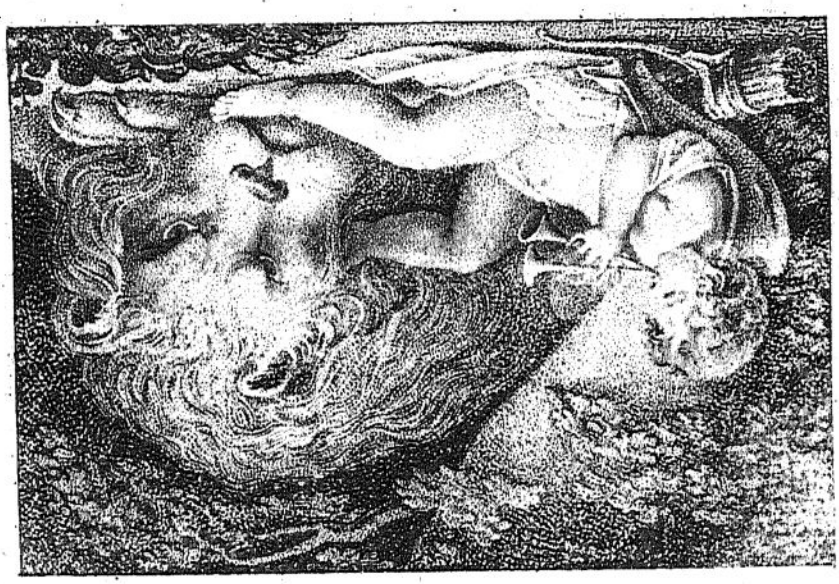
Bánházy' és Anikó' szerelme az oltár' lábainál szenteltetett-meg. Sokan azt mondják, hogy alacsonyságot követett-el, 's úgy vallja maga is, hogy igaz a' mit mondanak; de nem abban, a' mit mondanak. — Rosszat cselekedni a' szégyen, nem a' roszsat jóvátenni.

Balázst reá nem lehetett bírni, hogy oda hagyja szegény kunyhóját. Minekutánna mindent elkövettenek, hogy Bécsbe vihessék magokkal, Gróf Bánházyné megnyerte férjétől, hogy közel Sopronyhoz eggy

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050

kis jószágot végyen számára, 's ez a' jó atya végre teljesítette gyermekeinek kívánságokat, 's oda ment eltölteni öreg napjait.

E' virtusnak érzésére termett két szív örvendett azon, hogy eltévesztett útjára megint reá térhetett. A' mennyei gyönyörűség' képe, a' szerelemnek 's ártatlanságnak öszve eggyesítésében, nem hagyott-fel az ő szíveiknek egyéb kívánságot, mint hogy édes szövetségeknek gyümölcsét szemlélhessék. Az ég meghallgatá a' természet' kívánságát, 's megengedte Balázsnak, míg eljutott a' sírhoz, hogy szeretett unokájit ölelhesse.

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Jelzet: 761.050